

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Marek Hýř

**Proměny zobrazování paralympioniků
v českých tištěných médiích ve srovnání
s mediálním obrazem olympioniků**

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Marek Hýř**

Vedoucí práce: **PhDr. Alice Němcová Tejkalová, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

HÝŘ, Marek. *Proměny zobrazování handicapovaných sportovců v tištěných médiích*. Praha, 2016. 123 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Alice Němcová Tejkalová, Ph.D.

Anotace (abstrakt)

Tématem této práce je zmapování vývoje mediální prezentace handicapovaných sportovců v letech 1992 až 2012. Práce se zabývá mediálním obrazem sportovců v deníku Právo (a Rudé Právo) a v deníku Sport (a Československý sport). Cílem analýzy je zjistit, zda se obraz handicapovaných sportovců přibližuje zobrazení takzvaných zdravých sportovců. Analytickou část práce proto tvoří komparativní kvalitativní analýza článků o paralympionících a olympionících v době paralympijských a olympijských her. Práce také analyzuje články, které vyšly týden před a po hrách. Úvod práce tvoří kapitola, kde je popsáno, jak byli handicapovaní sportovci popisováni v tisku v minulosti. Jelikož jsou handicapovaní sportovci v médiích zobrazováni stereotypně, součástí teoretických východisek studie je také rozbor termínu reprezentace a stereotypizace. Samostatnou kapitolu tvoří analýza rámcování. Právě to, jakým způsobem jsou texty o olympionících a paralympionících rámcovány, je důležité pro následnou analýzu. Ta se skládá z šesti kapitol. Každá kapitola se věnuje jednomu roku, kdy se konaly olympijské a paralympijské hry. Analýzou textů o nejúspěšnějších sportovcích je pak provedeno srovnání mediálních zpracování her. Sekundárním výsledkem analýzy je také zmapování vývoje sportovní žurnalistiky. Ta totiž za sledovanou dobu dožala několik změn. V závěru práce jsou shrnuty výsledky analýzy, která potvrzuje vývoj mediálního zpracování sportu handicapovaných.

Abstract

The subject of this diploma thesis is to map the media presentation development of handicapped sportsmen in years 1992-2012. The thesis focuses on sportsmen media impression in journals Právo (also Rudé právo) and Sport (also Československý sport). The objective of this analysis is to find out, whether the impression of handicapped sportsmen corresponds with the impression of so-called normal sportsmen. The analytical part includes qualitative comparative analysis of articles about paralympic

and olympic athletes at the time of Olympic and Paralympic Games. The thesis also analyse articles, that were published one week before or after the Games. The first chapter describes, how were handicapped sportsmen noted in newspaper in the past. As handicapped sportsmen are showed in media stereotypically, therefore there is a term deconstruction of representation and stereotypization as a part of theory behind this study. The framing analysis has its own chapter. The way, how texts about paralympic and olympic athletes are framed, is important for further analysis. That analysis forms six chapters. Every single chapter focuses on a single year, in which Olympic or Paralympic Games were held. Using the analysis of texts about the most successful athletes leads to a comparison of those Games media impression. As a secondary result of this analysis, there is also mapping of sport journalism development, that registered a lot of changes throughout those years. In the end of the thesis are summarised the results of the analysis, that confirms the development of media impression of handicap sport.

Klíčová slova: handicap, handicapovaní sportovci, letní olympijské hry, paralympiáda, Právo, Sport, stereotypy

Keywords: handicap, disabled athletes, Olympic Games, Paralympic Games, Právo, Sport, stereotypes

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 5. 2016

Marek Hýř

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Alici Němcové Tejkalové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a hlavně vstřícnost při konzultacích. Poděkování patří i mé přítelkyni Lindě Veselé, která mě v průběhu psaní diplomové práce podporovala.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Hýř Marek	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014/2015	
E-mail diplomantky/diplomanta: Marek.hyr@regionalnitelevize.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia/prezenční forma	
Předpokládaný název práce v češtině: Proměny zobrazování handicapovaných sportovců v tištěných médiích	
Předpokládaný název práce v angličtině: Changes in media coverage of athletes with and without a disability in the Czech press	
Předpokládaný termín dokončení LS 2016	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Média (a to nejen česká) zobrazují handicapované sportovce jiným způsobem než sportovce nepostižené. Články o handicapovaných sportovcích vykazují určité společné znaky a stereotypizaci, zpravodajství ze závodů handicapovaných sportovců bývá rámcováno nejen sportovním rámcem, ale i rámcem heroickým a apologetickým (snaha obhájit sport handicapovaných) či například rámcem tzv. softnewsnosti (absence výsledků, pozdě publikované informace, důraz na kuriozity). Zobrazováním handicapovaných sportovců se v České republice zabývá PhDr. Alice Němcová Tejkalová, PhD, ta handicapované sportovce nazývá „ti druzí“. Na tuto tematiku v roce 2012 vydala knihu <i>Ti druzí sportovci: mediální stereotypizace a rámcování handicapovaných v tisku v letech 1948-2008</i> . Zobrazováním handicapovaných sportovců v médiích se věnuje i David Howe. Z jeho práce <i>The (In)validity of Supercrip Representation of Paralympian Athletes</i> často cituje i Němcová Tejkalová. Tato práce se však bude zabývat srovnáním (a jeho proměnami) nejen zpravodajství o postižených sportovcích, ale také o nehandicapovaných olympionících.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Zobrazování handicapovaných sportovců v tisku se v průběhu času měnilo. To dokazuje i práce <i>Ti druzí sportovci: mediální stereotypizace a rámcování handicapovaných v tisku v letech 1948-2008</i> . Při prostudování současných sportovních článků (je rok 2015) jsem zjistil, že zobrazování handicapovaných prošlo další změnou. Způsob, kterým jsou závody a zápasy handicapovaných zobrazovány, se přiblížil referování o sportu zdravých sportovců. Cílem mé práce bude tuto domněnku prověřit. Srovnání vývoje zpravodajství o handicapovaných a nepostižených sportovcích se v tomto kontextu jeví jako ideální.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Úvod 2. Teoretická východiska 2.1. Popis způsobu jakým byli v minulosti zobrazováni handicapovaní sportovci 2.2. Proces stereotypizace 2.2.1. Stereotyp v médiích	

2.2.2. Koncept těch druhých
2.3. Rámcování (framing)
2.3.1. Mediální rámcování
2.4. Představení analyzovaných deníků
2.4.1. Zdůvodnění výběrů médií
2.5. Představení vybraných sportovců
2.4.1. Zdůvodnění výběr sportovců
3. Metodologická východiska analýzy
3.1. Základní charakteristika kvalitativního výzkumu
4. Mediální zpracování olympiády a paralympiády
4.1. Barcelona 1992
4.1.1 Jan Železný
4.1.2. Robert Změlík
4.1.3. Pavla Valníčková
4.1.4. Miloslava Běhalová
4.1.5. Srovnání
4.2. Atlanta 1996
4.2.1 Martin Doktor
4.2.2. Štěpánka Hilgertová
4.2.3. Kateřina Coufalová
4.2.4. Štefan Danko
4.2.5. Srovnání
4.3. Sydney 2000
4.3.1 Jan Železný
4.3.2. Štěpánka Hilgertová
4.3.3. Roman Musil
4.3.4. Jiří Ježek
4.3.5. Srovnání
4.4. Atény 2004
4.4.1 Roman Šebrle
4.4.2. Lenka Šmídová
4.4.3. Martin Kovář
4.4.4. Veronika Foltová
4.4.5. Srovnání
4.5. Peking 2008
4.5.1 Kateřina Emmons
4.5.2. Barbora Špotáková
4.5.3. Běla Hlaváčková
4.5.4. Jiří Ježek
4.5.5. Srovnání
4.6. Londýn 2012
4.6.1 David Svoboda
4.6.2. Jaroslav Kulhavý
4.6.3. Jiří Ježek
4.6.4. Radim Běleš
4.6.5. Srovnání
5. Srovnání mediálního zpracování olympijských a paralympijských her (1992 – 2012)
5.1. Shrnutí

6. Závěr

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):
Deníky *Právo* a *Sport* v době olympijských a paralympijských her a týden po nich v letech 1992 až 2012.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Komparativní kvalitativní obsahová analýza textů o olympijských a paralympijských sportovcích. V práci porovnám články o nejúspěšnějších sportovcích (počtem medailí) z olympijských a paralympijských her. V každém období vyberu dva nejúspěšnější handicapované a dva nepostižené sportovce a porovnám články, které o nich byly během a týden po nich publikovány.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

NĚMCOVÁ TEJKALOVÁ, Alice. Ti druzí sportovci: mediální stereotypizace a rámcování handicapovaných v tisku v letech 1948-2008. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, 175 s. ISBN 978-80-246-2038-1.

Kniha představuje komparativní kvalitativní kritickou analýzu diskurzu zabývající se mediální stereotypizací a rámcováním vybraných událostí, v dobovém kontextu významných, ze sportu handicapovaných v letech 1948-2008. Události jsou v každém období sledovány ve čtyřech československých/českých denících. Základními východisky mu k tomu jsou teorie zabývající se diskurzem, mediální reprezentací sociálních skupin a rámcováním.

SILVA, C. F. a P. D. HOWE. The (In)validity of Supercrip Representation of Paralympian Athletes. Journal of Sport & Social Issues [online]. 2012, vol. 36, issue 2, s. 174-194 [cit. 2015-05-16]. DOI: 10.1177/0193723511433865.

Článek poskytuje kritický přehled zobrazování handicapovaných sportovců v kampani na paralympijské hry. V tom článku jsou nazýváni pojmem „supercrip“. O handicapovaných sportovcích máme i díky médiím velmi nízké mínění, že nic nedokážou a pak je tedy každý úspěch takřka glorifikován. Každý z nich, i když ve sportu ničeho nedosáhne, je výjimečný a hrdina (u „normálních“ sportovců je nejlepší a výjimečný pouze někdo).

JACKSON, Daniel. Reframing disability?: media, (dis)empowerment, and voice in the 2012 paralympics. ix, 269 pages. ISBN 9781138797239.

Londýnské paralympijské hry (2012) byly největšími, nejdostupnějšími a nejlépe (co se počtu sportovců týče) obsazenými hrami v 64-leté historii paralympijských her. Jejich cílem bylo mimo jiné i přispět k přeměně způsobu vnímání osob se zdravotním postižením. Tento sborník textů se zabývá třemi otázkami: 1. Jaké zprostředkování příběhu sportovců na paralympiádě převažovalo? 2. Jak paralympiádu prožívalo mediální publiku? Do jaké míry paralympiáda inspirovala sociální změny?

PURDUE, D. E. a P. D. HOWE. Plotting a Paralympic field: An elite disability sport competition viewed through Bourdieu's sociological lens. International Review for the Sociology of Sport [online]. 2013, vol. 50, issue 1, s. 83-97 [cit. 2015-05-16]. DOI: 10.1177/1012690212470123.

V tomto článku nahlíží autoři na paralympijský sport „optikou“ Bourdieuho sociologické teorie. Článek popisuje i historický vývoj paralympijského sportu.

BUSH, Anthony, Michael SILK, Jill PORTER a P. David HOWE. Disability [sport] and discourse: stories within the Paralympic legacy. Reflective Practice [online].

2013, vol. 14, issue 5, s. 632-647 [cit. 2015-05-17]. DOI: 10.1080/14623943.2013.835721.

Tento článek si klade za cíl podpořit kritickou reflexi o tom, co jsou klíčové a naléhavé společenské a politické otázky týkající se paralympijských her. Hlavním těžištěm článku jsou osobní příběhy šesti současných elitních paralympijských atletů, kteří se zúčastnili alespoň jedněch paralympijských her.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 293 s. ISBN 978-807-3676-834.

Kniha obsahuje výčet metod, které se používají při analýze médií. Obsahuje jak zásady komerčního výzkumu médií (výzkum sledovanosti, měření efektivity reklamy), tak i akademického (výzkum mediálních organizací, analýza reprezentace, interpretace textu). Jednotlivé metodické postupy jsou rozebrány na praktických příkladech z českých médií.

Ke své práci nastudují i další články, na kterých se podílel P. David Howe. Jeho práce jsou dostupné na webu researchgate.net.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

JELÉNKOVÁ, Simona. *Obraz tělesně postižených sportovců v deníku Sport*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce.

LAJZA, Martin. *Fenomén „jinakosti“ ve sportu v celostátním tisku*. Olomouc, 2010. Diplomová práce.

17. 5. 2015 / Podpis studenta

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem konzultovala a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí této práce.

Podpis pedagožky

.....

Obsah

ÚVOD	3
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	5
1.1. POPIS ZPŮSOBU, JAKÝM BYLI V MINULOSTI ZOBRAZOVÁNÍ HANDICAPOVANÍ SPORTOVCI	5
1.2. REPREZENTACE	7
1.2.1. <i>Koncept stereotypizace</i>	11
1.2.1.1. <i>Ti druzí</i>	15
2. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA ANALÝZY	16
3. RÁMCOVÁNÍ	17
3.1. ANALÝZA RÁMCOVÁNÍ	19
3.2. TYPOLOGIE RÁMCŮ	20
4. VÝBĚR VZORKU A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	22
4.1. VÝBĚR MÉDIA	23
4.2. VÝBĚR SPORTOVCE	23
4.1.2. <i>Nejúspěšnější z úspěšných</i>	24
5. MEDIÁLNÍ ZPRACOVÁNÍ OLYMPIÁDY A PARALYMPIÁDY	28
5.1. XXV. LETNÍ OLYMPIJSKÉ HRY	28
5.1.1. <i>Mediální obraz Roberta Změlíka a Jana Železného v průběhu XXV. olympijských her v Barceloně</i>	28
5.2. IX. LETNÍ PARALYMPIJSKÉ HRY	33
5.2.1. <i>Mediální obraz Miloslavy Běhalové a Pavly Valníčkové v průběhu IX. letních paralympijských her v Barceloně</i>	34
5.3. SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA V ROCE 1992	36
5.4. XXVI. LETNÍ OLYMPIJSKÉ HRY	37
5.4.1. <i>Mediální obraz Martina Doktora a Štěpánky Hilgertové v průběhu XXVI. olympijských her v Atlantě</i>	37
5.5. X. LETNÍ PARALYMPIJSKÉ HRY	46
5.5.1. <i>Mediální obraz Kateřiny Coufalové a Štefana Danka v průběhu X. letních paralympijských her v Atlantě</i>	46
5.6. SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA V ROCE 1996	50
5.7. XXVII. LETNÍ OLYMPIJSKÉ HRY	52
5.7.1. <i>Mediální obraz Štěpánky Hilgertové a Jana Železného v průběhu XXVII. olympijských her v Aténách</i>	52
5.8. XI. LETNÍ PARALYMPIJSKÉ HRY	59
5.8.1. <i>Mediální obraz Jiřího Ježka a Romana Musila v průběhu XI. letních paralympijských her v Aténách</i>	60
5.9. SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA V ROCE 2000	65
5.10. XXVIII. LETNÍ OLYMPIJSKÉ HRY	67
5.10.1. <i>Mediální obraz Romana Šebrleho a Lenky Šmídové v průběhu XVIII. letních olympijských her v Sydney</i>	67
5.11. XII. LETNÍ PARALYMPIJSKÉ HRY	74
5.11.1. <i>Mediální obraz Veroniky Foltové a Martina Kováře v průběhu XII. letních paralympijských her v Sydney</i>	74
5.12. SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA V ROCE 2004	79
5.13. XXIX. LETNÍ OLYMPIJSKÉ HRY	80
5.13.1. <i>Mediální obraz Kateřiny Emmons a Barbory Špotákové v průběhu XXIX. letních olympijských her v Pekingu</i>	81
5.14. XIII. LETNÍ PARALYMPIJSKÉ HRY	86
5.14.1. <i>Mediální obraz Běly Hlaváčkové a Jiřího Ježka v průběhu XIII. letních paralympijských her v Pekingu</i>	87
5.15. SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA V ROCE 2008	91
5.16. XXX. LETNÍ OLYMPIJSKÉ HRY	93

5.16.1. Mediální obraz Jaroslava Kulhavého a Davida Svobody v průběhu XXX. letních olympijských her v Londýně	93
5.17. XIV. LETNÍ PARALYMPIJSKÉ HRY	99
5.17.1. Mediální obraz Jiřího Ježka a Radima Běleše v průběhu XIV. letních paralympijských her	100
5.18. SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA V ROCE 2012	102
6. ZÁVĚR	103
7. ZDROJE	111
7.1. LITERATURA	111
7.2. PERIODIKA	112
7.3. ONLINE ZDROJE	113

Úvod

Lidé s handicapem žijí trochu jiný život než lidé bez handicapu. Například vozíčkáři mají jiné možnosti než lidé zdraví. Jinak se pohybují, jinak tráví volný čas, jinak cestují v MHD, a také je o nich jinak informováno v médiích. Vozíčkáři však nejsou jediní, kterým se od médií dostává trochu jiného zobrazování. Jinak se píše vesměs o všech lidech s nějakým handicapem. Podobně, jako se vyvíjejí například možnosti cestování vozíčkářů v MHD (přibývá bezbariérových vstupů i spojů), mění se i způsob, jak jsou handicapovaní lidé zobrazováni v médiích.

Tato práce má za úkol zmapovat vývoj, kterým prošlo mediální zpracování tématu handicapovaní sportovci od roku 1992 do roku 2012. V Česku se již tímto tématem zabývala Alice Němcová Tejkalová v knize *Ti druzí sportovci: mediální stereotypizace a rámcování handicapovaných v tisku v letech 1948–2008*. Popsala vývoj mediálního zpracování sportu handicapovaných od roku 1948, kdy se v Československu konaly Kladrubské hry (pravděpodobně vůbec první sportovní hry pro tělesně handicapované na světě), do roku 2008, kdy se konaly XIII. letní paralympijské hry v Pekingu. Tato práce je doplněním zmiňované knihy.

Aby bylo možné zjistit, zda se mediální zpracování tématu handicapovaných sportovců nějakým způsobem vyvíjelo, porovnal jsem ho s vývojem mediálního zpracování tématu takzvaně zdravých sportovců. Snažil jsem se najít odpověď na otázku, zda se postupně přibližuje zpravodajství o nehandicapovaných a handicapovaných sportovcích.

Aby byla komparace co nejvíc relevantní, sledoval jsem vývoj mediálních obrazů dvou podobných událostí – tedy letních olympijských a paralympijských her. Zde je však nutné podotknout, že olympijské a paralympijské hry jsou natolik specifické události, že výsledky mé analýzy nelze generalizovat na mediální zpracování sportu jako takového. Během her je totiž mediální pokrytí sportovců daleko vyšší než v období, kdy se velká sportovní událost nekoná. Během her se navíc média sportovcům častěji věnují i z jiného hlediska než jen z toho sportovního.

Ve své analýze popisují vývoj mediálního pokrytí během posledních šesti olympijských a paralympijských her. Na začátku 90. let se média o sport handicapovaných zajímala jen minimálně. Texty o paralympionících se v tisku skoro nevyskytovaly, když se tak stalo, tyto články měly jen velmi krátký rozsah a často obsahovaly chyby nebo informace v nich byly neúplné. S postupem času však textů o paralympionících přibylo a zvýšila se i jejich kvalita. Jistým vývojem prošlo také mediální zpracování olympijských her.

Analýza toho, jak jsou v médiích zobrazováni handicapovaní sportovci, může také přispět k rozboření stereotypního nahlížení na sport handicapovaných. Jak jsem totiž zjistil, paralympionici jsou často zobrazováni určitými stereotypy. Články o nich bývají rámcovány jinak, než je tomu u olympioniků. V textech o handicapovaných sportovcích hraje totiž velkou roli i příběh těchto lidí, který média prezentují často jako tragický. Jiří Ježek je nejúspěšnějším handicapovaným cyklistou všech dob. Česká tištěná média o něm však často nepíší v první řadě jako o úspěšném sportovci, pro český tisk je Ježek v první řadě cyklista s podkolenní amputací, který závodí navzdory svému osudu.

To, jak média prezentují paralympioniky, je poměrně důležité. Běžný čtenář českých deníků se totiž často na vlastní oči nesetká se sportem handicapovaných. Je tak odkázán jen na obraz, který mu nabídnou média. Tyto obrazy však bývají stereotypně rámcovány. Analýza rámcování a koncept stereotypizace proto tvoří teoretický úvod této práce.

Součástí teoretické části práce je také kapitola, kde se pokusím blíže vysvětlit, která média jsem pro svou analýzu zvolil. Závěr teoretické části tvoří kapitola, kde je odůvodněn výběr sportovců, které jsem do své práce zahrnul. Právě kvůli relevantnosti analýzy jsem volil jen určitou část medailistů z olympijských i paralympijských her. Má práce se zabývá mediálním zpracováním příběhů nejúspěšnějších českých paralympioniků a olympioniků, kteří v letech 1992–2012 reprezentovali Českou republiku (či Československo).

Název práce byl oproti původnímu v tezíh mírně zpřesněn, neboť lépe odpovídá jejímu obsahu.

1. Teoretická východiska

1.1. Popis způsobu, jakým byli v minulosti zobrazováni handicapovaní sportovci

Sport handicapovaných má poměrně krátkou historii. Soutěžení mezi handicapovanými se začíná objevovat až někdy začátkem 20. století. Jak připomíná Tejkalová (2012), v Československu se jako první začínali organizovat kvůli sportu zrakově a sluchově handicapovaní: „*Dostupné historické prameny považují r. 1929 za počátek organizování sportovního hnutí nevidomých v Českých zemích na profesionální úrovni. Vznikaly samostatné sportovní kluby nevidomých registrovaných u územních župních správ. Prvním organizovaným a registrovaným sportovním klubem nevidomých byla pražská STELLA.*“¹

Československo má dokonce ve sportu handicapovaných jeden primát. V červenci roku 1948 se zde uskutečnily tzv. **Kladrubské hry**.² Ty jsou pravděpodobně vůbec prvními sportovními hrami pro tělesně handicapované. Oficiálně jsou Mezinárodním paralympijským výborem uznávané jako první sportovní hry handicapovaných hry ve Stoke Mandeville. Ty se však konaly v listopadu roku 1948. Tedy čtyři měsíce po Kladrubských hrách. Přestože tato událost byla světovým unikátem, na stránkách novin se neobjevila. Jak zjistila Tejkalová (2012), handicapovaní sportovci se v tomto roce v jí sledovaném tisku objevili, ale Kladrubské hry ne.

Dalším československým milníkem sportu handicapovaných je rok 1964. Tehdy se konalo **Mistrovství republiky v atletice tělesně handicapovaných v Ostravě**, které mělo jako první charakter podobný sportovnímu mistrovství nehandicapovaných. Do tohoto roku se sportovalo jen při školách či rehabilitačních ústavech. Jednalo se o hry

¹ Nesign.: Stručná historie ČSZPS, http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?page=o_cszps, [on-line]. [cit. 2016-02-11]

² Kladrubské hry získaly název podle místa, kde se konaly. V Kladruších u Chrudimi vznikl v roce 1947 rehabilitační ústav. V místě pracoval i terapeut PhDr. Vojmír Srdečný, ten se rozhodl v rámci rehabilitace pro tělesně handicapovaného uspořádat sportovní hry.

jednotlivých handicapů.³ Ani tato událost nebyla zmíněna na stránkách Rudého práva, Mladé fronty, Svobodného slova či Československého sportu. To, že se událost na stránkách novin neobjevila, má také určitý význam. Média se o sport handicapovaných nezajímala. Handicapovaní sportovci se sice na stránkách novin objevovali, ale opravdu jen výjimečně. To potvrzuje i Tejkalová (2012), která se snažila novinové texty na stránkách československých novin zmapovat.

Třetí událost, kterou jsem stejně jako Tejkalová zařadil do významných milníků československého sportu handicapovaných, jsou **IV. letní paralympijské hry v Heidelbergu**. Pro Československo jsou významné tím, že se na nich poprvé představili i českoslovenští sportovci. Konkrétně se her zúčastnilo 18 československých reprezentantů. Medaili si nakonec odvezla jen jedna československá sportovkyně. Bronz ve vrhu koulí získala Dana Chmelová.

Svobodné slovo, Mladá fronta a Československý sport této paralympiádě podle Tejkalové (2012) věnovaly celkem osm textů. Pouze jeden z nich byl delší než pět jednosloupcových řádků. Text s titulkem *Bikila si vybral stolní tenis*⁴, který vyšel 12. 8. na osmé straně Svobodného slova, má 11 řádků. Pojednává o etiopském olympijském maratonci, který hned dvakrát ovládl svou disciplínu. Abebe Bikila byl po automobilové nehodě ochrnutý a svou zemi po úrazu začal reprezentovat ve stolním tenise. Noviny se příběhu paralympionika věnují kvůli jeho hlavnímu aktérovi. Hraje tu roli zpravodajská hodnota významné osobnosti.⁵ A příběh získal prostor i kvůli dojemnému rázu. Sportovec se nevzdal a navzdory osudu dál bojuje: „*Nyní se Abebe pokouší o přechod na sport o něco náročnější – stolní tenis. Celý svět mu musí držet palce.*“⁶ (Zajímavé je, že je sportovec označen křestním jménem.)

³ Jak zjistila Tejkalová (2012), historie sportu handicapovaných je popsána jen neúplně. Sama ve své publikaci vychází nejčastěji ze vzpomínek Vojmíra Srdečného. Ten se kromě práce v kladrubském rehabilitačním centru stal později i historikem sportu postižených v Československu a Česku.

⁴ (jsk): *Bikila si vybral stolní tenis*, Svobodné slovo, Praha, Československá strana socialistická 12. 8. 1972, s. 8.

⁵ GALTUNG, Johan, RUGE, Mari Holmboe: *The Structure of Foreign News*. In *Journal of Peace Research*, Vol. 2, No. 1, 1965. Pp. 64–90.

⁶ (jsk): *Bikila si vybral stolní tenis*, Svobodné slovo, Praha, Československá strana socialistická 12. 8. 1972, s. 8.

Tejkalová (2012), která tato období studovala, označila většinu z osmi publikovaných textů rámcem **informativním**. V textech kromě informace chyběly jakékoliv analytické či hodnotící prvky. Výjimku tvoří text o již dříve slavném Bikilovi. Zde je kladen důraz na příběh člověk, který měl nehodu a bojuje s ní. Autorka tak rámec pojmenovává jako heroicko--soucitný a všímá si, že text je trochu netypicky místo do sportovní rubriky zařazen do rubriky ... *a svět se baví*. I tato skutečnost naznačuje, jak je na sport handicapovaných v novinách nahlíženo.

Za velký prohřešek novinářů této doby považuje Tejkalová (2012) jejich nepřesnosti a chyby, kterých se při popisování sportu handicapovaných dopouštěli. Svobodné slovo a Mladá fronta pojmenovávají hry názvem „*21. Světové hry tělesně postižených*“. Zatímco Československý sport tuto sportovní událost pojmenuje ve svém textu ze 7. srpna jako „*XXI. Světové hry ochrnutých*“. Tento název je nepřesný například z toho důvodu, že na paralympiádě startují i lidé s amputací. Že je někdo tělesně postižený, nemusí totiž nutně znamenat, že je ochrnutý.

Jak zjistila Tejkalová (2012), v novinách se v textech o handicapovaných sportovcích objevují i špatné informace. Československý sport napsal, že Čechoslováci získali tři cenné kovy. Ve skutečnosti však získali medaili jen jednu. Československý sport stejně jako Svobodné slovo informovaly o bronzové medaili vozíčkářky Cunelové. Ta však cenný kov nezískala. Svobodné slovo a Mladá fronta dokonce ani o bronzovém výsledku Dany Chmelové neinformovaly.

Ačkoliv se Československá republika díky Kladrubským hrám stala neoficiální kolébkou sportu handicapovaných, texty o handicapovaných sportovcích dostávají prostor v novinách jen zřídka. Navíc jim novináři nevěnují dostatečnou důležitost a mnohdy si informace ani neověřují a v textech tak kvůli tomu chybují. Avšak jak tato práce ukáže, opomíjení český úspěchů na paralympijských sportovištích přetrvává i v 90. letech 20. století a stejně tak se do textů i nadále dostane občas i nějaká chyba.

1.2. Reprezentace

Mediální reprezentace reality je způsob, jakým média uchopují skutečnosti prostřednictvím znakového systému. Re-representování je chápáno jako přenesení

minulého nebo nepřítomného do přítomnosti, v důsledku tohoto pak realita získává význam. Nejedná se však o obecně platnou pravdu, nýbrž o určitou verzi skutečnosti. „*Reprezentace je proces, díky kterému mohou členové kultury používat jazyk (definovaný jako systém využívající znaky, jakýkoliv znakový systém) k produkování významů. Tato definice v sobě nese důležitý předpoklad, tedy že objekty, lidé či události nikdy nemají fixní, finální nebo jediný správný význam.*“⁷

To, jaký má médiem uchopená skutečnost význam, určuje samo médium. Jeden a tentýž sportovec může být médiu prezentován jako závodník, který porazil své soupeře a získal medaili. Stejný sportovec však může být zobrazen jako člověk, který navzdory osudu závodí, a to i přesto, že nemá nohu. Podobně mohou různá média prezentovat (uchopit) tytéž události jinými slovy. Například popisek fotky může znít takto: „*Medailisté se vrátili z her a na letišti je vítají jejich rodinní příslušníci.*“ Táž fotografie však může být opatřena i takovýmto popiskem: „*Handicapovaní sportovci se vrátili z her. Ačkoliv jim osud nepřál, na snímku se usmívají.*“ První popisek vyvolá u příjemce obdiv, druhý lítost. Událost je jedna, různá média s ní však mohou pracovat různě a konstruovat odlišné verze mediální reality.

Média nám zprostředkovávají realitu a podílejí se na utváření a distribuci vědění společnosti v nejširším smyslu slova. Noviny, televize, rozhlas nebo internet jsou navíc v některých případech jediným zdrojem informací, který dotyčný člověk má. Je proto důležité, jak realitu média popíší a jakým způsobem ji divákovi či čtenáři odprezentují. Častokrát za život se člověku stane, že s určitou skutečností nepřijde osobně do styku, protože je mu geograficky, časově či symbolicky vzdálená. V takových případech je odkázán jen na obraz z médií. Jak olympijské, tak paralympijské hry se odehrávají v různých koutech světa a jen hrstka z celkového počtu diváků je vidí na vlastní oči. Zbytek diváků sleduje sportovní klání v televizi, čte o nich v novinách nebo poslouchá reportáže v rozhlasu. Média proto mají velkou moc.

Divák si na základě informací z médií buduje svou vlastní identitu. Média také modelují vztahy ve společnosti a způsob, jakým je na společnost nahlíženo. „*Média do značné míry konstituují společenskou realitu a hlavní rysy normality pro potřeby*

⁷ HALL, Stuart, Jessica EVANS a Sean NIXON. Representation. Second edition. Milton Keynes: The Open University, 2013, xxvi, 45 stran. ISBN 978-1-84920-547-4.

veřejného, sdíleného společenského života, slouží rovněž jako rozhodující zdroj standardů, modelů a norem.“⁸ Jinými slovy, média říkají, co je normální. Média už tím, jak realitu popisují, vlastně říkají, jaký popis skutečností je ten normální. Noviny zařadí článek o triumfu handicapovaného sportovce někam dozadu ve vydání a dají mu malý prostor. Tím jako by naznačovaly, že není normální přikládat důležitost vítězství handicapovaného sportovce (byť na světové úrovni).

McQuail (1999) připomíná, že média pouze neposilují status quo společnosti, ale zpravodajství také napomáhá k utváření představ o skupinách a kulturách, do nichž patříme nebo s nimiž se ve svém životě setkáváme. Dá se tak říct, že média určitým zobrazováním reality dávají osobám a skutečnostem „nálepky“. A tím tak utvářejí stereotypy. Tento proces je nejsilnější právě v situacích, kdy publikum nemá vlastní zkušenost s určitou společenskou skupinou či s danou skutečností. Například se sportujícím handicapovaným člověkem se většina z nás „naživo“ často neseťkává, a tak jsme odkázáni jen na obrazy takových lidí, které nám s určitým zjednodušením a zkratkou (viz níže) předkládají média. *„Jelikož média jsou v moderním světě hlavním zdrojem těchto představ a jelikož zároveň bývají ve velké většině spjata s převažujícími trendy ve společnosti, nabízejí především většinové stereotypy, tj. stereotypy rozhodujících vrstev a převažujících hodnot ve společnosti.“*⁹

Média poskytují jakési náznaky toho, co si má mediální příjemce o dané skutečnosti či osobě myslet, jak se k nim má stavět. Reprezentace tedy příjemci poskytuje soubor hodnotových soudů. *„Celkově tedy platí, že existují prvky a prostředky, které konstruuji určitý typ. Ty představují jeho jevovou (povrchovou) reprezentaci. Jenže jakmile se tyto prvky dají dohromady a použijí se patřičné prostředky, jejich využití vede ke konstituování určitého významu – a ten se také stává součástí reprezentace a současně je vnímán jako reprezentativní.“*¹⁰

Příkladem může být například mediální reprezentace fotbalového fanouška. V médiích je takový fanoušek zobrazován s pomalovaným obličejem v barvách „svého“

⁸ MCQUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 87 s. ISBN 80-7178-200-9.

⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara: *Média a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 144 s. ISBN 80-7178-697-7.

¹⁰ BURTON, G. – JIRÁK, J.: 2003. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and principal, s. 201

týmu, v dresu a s vlajkou v ruce. Neustálým opakováním tohoto obrazu může příjemce média dojít k dojmu, že právě takto vypadá typický fanoušek. Avšak spousta fanoušků, kteří se vydají na stadion, namalovaný obličej nemá a jsou oblečeni v běžném oblečení. Média však potřebují, aby z obrazu, který použijí, bylo na první pohled jasné, že na fotce či na obrazovce je fanoušek. Proto použijí obraz s výraznými prvky, které příjemce snadno identifikují a on si postavu v hlavě zařadí do té správné kategorie.

Stuart Hall, který se reprezentací také zabývá, poznamenává: „*Věcem přisuzujeme význam tím, jak je reprezentujeme – jaká slova používáme, jaké příběhy o nich vyprávíme, jaké fotografie pořizujeme, jaké emoce jim přisuzujeme, způsoby, jakými je klasifikujeme a chápeme či jakou jim dáváme hodnotu.*“¹¹ Hall v rámci tohoto konceptu rozlišuje tři teorie: konstruktivistickou, reflexivní, intencionální.

Podle **konstruktivistického** přístupu objekty samy o sobě nic neznamenaají. Teprve lidé konstruují jejich význam používáním systému reprezentace, a tak se svět stává smysluplným. Konstruktivistická teorie vychází z předpokladu, že „*nezprostředkovaný přístup k holé skutečnosti není možný a že se vždy setkáváme s realitou organizovanou kódem*“.¹² To znamená, že média neformují realitu kvůli například profesnímu selhání, ale prostě proto, že je jejich neodstranitelná vlastnost. Aby mohla média uchopit skutečnost, musí ji nějak zakódovat. Právě při tomto zakódování se vytváří ony různé „obrazy reality“. V obrazech reality pak příjemci média vnímají významy skutečnosti. „*Podle konstruktivistického přístupu si nesmíme plést materiální svět, kde věci a lidé existují, a symbolické procesy a postupy, skrz které jsou vytvářeny reprezentace, významy a jazyk. Konstruktivisté nepopírají existenci materiálního světa. Nicméně není to materiální svět, co obsahuje významy: je to jazykový systém nebo jakýkoliv systém, který používáme k reprezentaci našich konceptů.*“¹³

U reprezentace je nutné připomenout ještě jeden fenomén, a tím je nepřítomnost některých prvků. Podobně jako zvýraznění některých prvků má svůj význam

¹¹ BURTON, G. – JIRÁK, J.: 2003. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and principal, s. 201

¹² REIFOVÁ, I. a kol. 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, s 213

¹³ HALL, Stuart, *Representation: cultural representations and signifying practices*, London: Sage Publication, 1997, 07-61954325, s. 25

(pomalovaný obličej a dres = jasná identifikace fanouška), tak i jejich vynechání může mít svou důležitost. „Například nepřítomnost jedné menšinové skupiny populace v médiích vypovídá o její relativní nedůležitosti pro většinu a o relativní důležitosti těch, kteří vynechání nejsou.“¹⁴ Proto i fakt, že handicapovaní sportovci v médiích nedostávají tolik prostoru jako jejich zdraví sportovní kolegové, něco znamená.

S pojmem reprezentace pracuje Richard Dyer¹⁵. Ten rozděluje reprezentaci do čtyř kategorií:

- a) Re-representace: Význam odkazuje především k využití rozmanitých výrazových prostředků, tedy ke zvyklostem či konvencím, jež platí a užívají se při zobrazení, předvedení či zpřítomňování světa příjemcům.
- b) Reprezentativnost (též typizace): Charakterizuje, do jaké míry jsou osoby použité v mediovaném sdělení charakteristické pro určitou sociální skupinu.
- c) Předvedení: To, kdo je za reprezentaci odpovědný a jak instituce vytvářejí mediovaný text, ovlivňuje reprezentování. Význam tohoto pojmu nabývá důležitosti především při „předvádění“ rodu, které je obvykle zajištěno maskulinní částí populace. Termín spadá do problematiky zkoumání médií jako institucí.
- d) Pochopení: Charakterizuje to, co si publikum myslí, že je mu předváděno či prezentováno. I přesto, že jsou v textu přítomny signály, jež navádějí příjemce sdělení k určité interpretaci, mohou si recipienti text přečíst zcela odlišně, než podavatel zamýšlí. Význam se týká především publika.

Reprezentace je podle Dyera nejčastěji zastoupena ve zpravodajství či v reklamách, kde dochází k reprezentování širokých skupin lidí pomocí určitých „reprezentativních“ vzorů či popisů.

1.2.1. Koncept stereotypizace

Pro tuto práci je důležitý pojem stereotypizace. O pojmu stereotyp hovoří už v roce 1922 Walter Lippmann. Ten za stereotypy označil „obrazy v našich hlavách, jež mají vztah k ostatním lidem v našem okolí“.¹⁶ Lippmann vymezil čtyři funkce stereotypů. Je to proces uspořádání – stereotypy mohou sloužit k uspořádání reality do

¹⁴ BURTON, G. – JIRÁK, J.: 2003. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and principal, s. 204

¹⁵ DYER, R.: ‘Taking popular television seriously’ in Philip Drummond and David Lusted (eds) *Television and Schooling*, London: BFI, 1985

¹⁶ LIPPMANN, Walter: *Public opinion*. New York: Macmillan, 1936, 10, 427 s.

přijatelné a pochopitelné podoby a hrají významnou roli při porozumění světa a společnosti. Dále charakterizuje takzvané zkratky – při stereotypizaci dochází k zjednodušení a k vytváření takzvaných metonymických zkratů, které vedou od pojmu přímo k významu. Nejsilnějšími zkratky jsou ikonické re-prezentace.¹⁷ Stereotypy též představují určitý konsenzus, jak nahlížet na svět, plní tedy funkci odkazování ke světu – v této funkci hrají významnou roli právě média, která mají velký vliv při ustanovení, šíření a posilování stereotypů. Zde jsou stereotypy chápány jako výrazy dominantní ideologie – jsou sociálně sdílené a předávané, dodávají vztahům ve společnosti a rozdělení moci zdání přirozenosti, odrážejí uznávaný soubor ideologických hodnot. Poslední funkcí, kterou Lippmann stereotypům přisuzuje, je vyjádření našich hodnot a postojů – stereotypy dokážou nabýt společenské a všeobecně uznávané platnosti pouze v té situaci, pokud je společnost přesvědčena, že přenáší hodnoty či postoje určité skupiny. Zakládají se tedy na shodě a nejsou výrazem poznání světa, ale nástrojem, jenž posiluje převažující mocenské vztahy v rámci společnosti.

Stereotypy jsou běžnou součástí našeho každodenního myšlení a podobně jako postoje se nám snaží ulehčovat chování v běžných sociálních situacích – jak u jednotlivců, tak u skupin. *„Jeden z důležitých důvodů, proč se lidé drží stereotypů, je, že jim to může šetřit značné kognitivní úsilí – úsilí vyžadované na komplexní vnímání osoby jako individua. Nebudeme se zatěžovat pečlivým, systematickým zpracováním, protože ‚víme‘... můžeme se spoléhat na rychlejší, heuristicky hnané zpracování a používat... předpojaté přesvědčení, když se rozhodujeme o chování vůči nim.“*¹⁸

Zjednodušování obrazů však může mít i negativní dopad na to, jak je realita vnímána. Zjednodušený obraz reality může být svým způsobem i zkreslený a zároveň tento obraz nemusí být komplexní. Tento příspěvek přinesla do chápání stereotypu psychologická větev, jež jej spojuje s předsudky¹⁹ a osobnostními kvalitami

¹⁷ Město New York charakterizuje socha Svobody a žluté taxíky, Prahu Hradčany, Paříž zase Eiffelova věž, lékaře bílý plášť, intelektuála brýle apod.

¹⁸ VEREŠOVÁ, Marcela et al., 2011. Sociálna psychológia: človek vo vzťahoch. Nitra: Enigma Publishing. ISBN 978-80-89132-47-8.

¹⁹ Předsudek je podle Velkého sociologického slovníku (1996) negativní postoj k určité skupině osob, který má ospravedlnit jejich diskriminaci, a to nikoli na základě jejich osobních vlastností, ale kvůli členství v dané skupině. Je charakterizován názorovou strnulostí a může být spojen s projekcí, kdy na určitou skupinu projektujeme své vlastnosti, s nimiž nejsme spokojeni. Předsudek je určitým zobecněním,

stereotypizujících. Psychologie považuje stereotypy i předsudky za zvláštní druhy postojů.

Další možnou klasifikaci stereotypů nabízejí Burton a Jiráček²⁰. Ti výsledné produkty reprezentace dělí do třech kategorií (typ, stereotyp a archetyp). Každá z kategorií o něco více zobecňuje, zjednodušuje či obrací k hodnotovému systému společnosti. Stereotyp podle Burtona a Jiráčka (2003) zjednodušeně reprezentuje určitý lidský rys. K reprezentaci samotné bývá připojen i implicitní soud o vlastnostech reprezentovaného, tedy jakési skryté hodnotové sdělení. „*Stereotypy mají značnou setrvačnost a mění se jen pomalu, nejsou ale zcela neměnné.*“²¹

Richard Dyer používá (1985) stereotypizaci jako opak typizace – typ je podle něj něco flexibilního, představa, kterou upravujeme podle aktuální zkušenosti. Stereotyp je pak něco rigidního, co s aktuální zkušeností nekonfrontujeme, nijak ji to neposouvá.

Typizaci a stereotypizaci rozlišuje i Stuart Hall. Typizace je podle něj „*základním způsobem vytváření významu, napomáhajícím orientaci v okolním světě*“.²² Skutečnosti či osoby, které potkáváme, vztahujeme k předem vytvořeným obecným klasifikačním schémátům, která jsme si v hlavě vnitřně ztotožnili. Tyto kategorie jsou vždy širší a obecnější než objekty, jež na jejich základě posuzujeme. Osoby si v hlavě přiřadíme do nějaké skupiny podle jednoznačně rozpoznatelných znaků (viz příklad s fotbalovým fanouškem).

Typizace a stereotypizace jsou si podobné v tom, že schémata, která jsme si vytvořili, uchopujeme pomocí jazyka. Jazyk typizuje naši individuální zkušenost spojováním prvků do širších kategorií, v nichž mají smysl nejen pro nás, ale i pro ostatní.

podle něž určitá skupina lidí má nižší hodnotu než my sami, a tento postoj je brán jako apriorně daný. Často slouží jako ospravedlnění diskriminace těchto osob.

²⁰ BURTON, G. – JIRÁK, J.: 2003. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and Principal.

²¹ *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

²² HALL, Stuart. *Representation: Cultural Representations and Signifying practices*. London: Sage, 1997. ISBN 0-7619-5431-7, s. 257–258.

Hall (1997) mezi typizací a stereotypizací uvádí tři základní rozdíly. Zaprvé stereotyp redukuje osoby na několik základních, jednoduchých charakteristik, které jsou reprezentovány jako fixní a přirozeně dané, tzv. od přírody, i když se jedná o kulturně definované kategorie. U handicapovaných lidí může být takovým naturalizovaným vyjádřením například tvrzení, že jsou odkázáni na pomoc druhých. Nebo se často používá slovní spojení „je připoután k vozíku“, avšak takové spojení není přesné. Málokterý člověk, který vozík používá, je k němu v pravém slova smyslu připoután.

Zadruhé stereotyp má moc klasifikovat a užívá strategii rozdělení. „Stereotypizace stanoví symbolickou hranici mezi ‚normálním‘ a ‚deviantním‘, ‚normálním‘ a ‚patologickým‘, ‚přijatelným‘ a ‚nepřijatelným‘, co sem náleží a co ne, co je ‚jiné‘, odděluje ‚členy skupiny‘ a ‚outsidery‘, ‚Nás‘ a ‚Je‘.“²³ Stereotypizace je tedy nástrojem sociálního vyloučení. Díky stereotypizaci jsme „my“, a pak jsou tu ti, kteří se od „nás“ liší. Tato vlastnost stereotypu uměle tvoří hranice a člení společnost. Tím, že někomu dáme stereotypní „nálepkou“, vlastně zdůrazníme jeho odlišnost.

Třetí odlišnost stereotypizace od typizace pak souvisí s nerovností moci. Podle Halla (1999) mají stereotypy tendenci se vyskytovat tam, kde je výrazná nerovnost moci vykonávaná nad podřízenými skupinami, které mají k moci jen omezený přístup. „Stereotypizování je praktikou foucaultovské moci vědění, klasifikující osoby podle norem a konstruuující vyloučené jako Jiné.“²⁴ Drtivá většina novinářů nemá žádný tělesný handicap. Jejich norma je „být nehandicapovaný“. Ve svých textech pak takovou normu aplikují. Handicapovaný člověk je rozpoznatelný většinou na první pohled. Jeho jinakost ho tak vlastně stigmatizuje. Majoritní skupina (novináři bez handicapu) pak toto stigma minorit (handicapovaných) neustále opakují a tím ho znova a znova potvrzují (viz zmíněné a zažité slovní spojení „upoután na vozík“).

Pojem stigma definuje například Goffman (2003). „Stigma je atribut, který negativním způsobem vyčleňuje člověka z ‚běžné‘ společnosti, diskredituje ho.“²⁵ Když

²³ HALL, Stuart, Representation: Cultural Representations and Signifying practices, London: Sage Publication, 1997, 07-61954325, s 258.

²⁴ HALL, Stuart, Representation: Cultural Representations and Signifying Practices, London: Sage Publication, 1997, 07-61954325, s. 257

²⁵ GOFFMAN, Erving. *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Most (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-21-0, s 11

tedy novinář označí někoho jako „handicapovaného cyklistu“, jako by naznačoval, že tento sportovec není běžný, normální „cyklista“, ale je nějak jiný. V tomto případě fyzicky.

1.2.1.1. Ti druzí

Svou jinakost mohou přijmout i sami stigmatizovaní. Sami sebe pak také začnou vnímat jako osoby, které „vybočují z normálu“. O takovém sebevnímání mluví například Mahrová, Venglářová a kol. (2000). Autorky se zabývaly lidmi s mentální vadou, ale jejich poznatky lze použít i pro handicapované obecně. Autorky hovoří o tom, že vlivem tohoto nahlížení a předsudků dochází k tzv. „*selfstigmatizaci, kdy se diagnostikovaný cítí jako méněcenný, má tendenci se podceňovat, má pocit, že se nehodí do okolního světa*“.²⁶

Podobně o tom píše i Tejkalová (2012). Ta koncept těch druhých spojila právě s handicapovanými sportovci. Tejkalová popisuje, že se u handicapovaných sportovců objevuje něco, co nazývá „sebestigmatizace“ (Tejkalová používá termín sebeobhajoba). Sami sebe porovnávají se zdravými sportovci, a tím potvrzují, že oni jsou od takových sportovců odlišní. Říkají, že jsou ti druzí.

Ty druhé podobně popisuje i Hall (2001): „*Lidé, kteří jsou jakkoliv výrazně odlišní od většiny – ‚oni‘ spíš než ‚my‘ – jsou často vystavováni binárním formám reprezentace. Jsou reprezentováni prostřednictvím ostře opozičních, polarizovaných, binárních extrémů – dobří/špatní, civilizovaní/primitivní, oškliví/úžasně přitažliví, znepokojiví, protože odlišní/zajímaví, protože zvláštní a exotičtí.*“²⁷

V tomto ohledu je zajímavé připomenout, že u handicapovaných sportovců je tato ostrá, vyhraněná odlišnost specifická. Vrcholový sportovec je vnímán jako nadmíru zdravý a úspěšný jedinec, který má často dokonalé, vypracované tělo. Handicapovaný sportovec může být také často svalnatý jedinec, nikdy však není vnímán jako nadmíru zdravý, jak dále dokumentuji v analytické části své práce.

²⁶ MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 168 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-385, s. 126

²⁷ HALL, Stuart. The Spectacle of the Other. In: HALL, Stuart, Representation: cultural representations and signifying practices, London, 2001b, s. 229

2. Metodologická východiska analýzy

Pro svou práci jsem zvolil jako výzkumnou metodu komparativní kvalitativní analýzu. Ta bývá běžně používána „*bud' samostatně za účelem prozkoumání obsahu určitého média*“²⁸, nebo při komparaci více médií či při výzkumech, které spojují kvantitativní i kvalitativní přístupy. U kvalitativního výzkumu můžeme rozlišit dva typy přístupu. „*Při jednom z nich je předmětem výzkumu jedno určité téma a jeho proměny v čase* (tak jak se o to pokouší tato práce). *Druhý přístup se věnuje celé agendě média nebo určitého žánru.*“²⁹ – zde se jedná o popis celého tematického obsahu konkrétního média.

Kvalitativní výzkum klade důraz na porozumění danému fenoménu a jeho následnou interpretaci. Konkrétně kvalitativní obsahová analýza „*zahrnuje vyhledávání skrytých témat mezi řádky analyzovaných dokumentů*“.³⁰ V mé práci je ono čtení mezi řádky poměrně důležité. V textech se pokusím hledat různé indikátory, které jako by čtenáři říkaly, jak daný text číst. Když je totiž olympionik či olympionička popsána jako sedmadvacetiletá oštěpařka, rodačka z Jablonce, která přemýšlí o tom, že založí rodinu, vyzní článek jinak, než když je text *jen* o paralympioničce na vozíku, která si doplavala pro zlato (neznáme její zázemí, odkud pochází, jestli je vdaná...). Avšak toto čtení mezi řádky je malým nedostatkem obsahové analýzy. Kvalitativní výzkum totiž často není možné zopakovat za naprosto stejných podmínek. Je to i tím, že v něm hraje významnou roli subjektivita vnímání výzkumníka a jeho výklad výsledků analýzy. „*Kvalitativní výzkumník nesestavuje ze získaných dat skládku, jejíž konečný tvar zná, spíše konstruuje obraz, který získává kontury v průběhu sběru a poznávání jeho částí.*“³¹

Na druhou stranu kvalitativní výzkum má i řadu předností: „*Výhodou kvalitativního přístupu je získávání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme*

²⁸ TRAMPOTA Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál 2010, str. 100

²⁹ Tamtéž

³⁰ BRYMAN, Alan. *Social research methods*. 4th ed. New York: Oxford University Press, 2012, xli, 766 p. str. 393. ISBN 978-0-19-958805-3

³¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. str. 52. ISBN 978-80-262-0219-6.

příslušné procesy. Citlivě zohledňujeme působení kontextu, lokální situaci a podmínky.“³²

Při výzkumu jsem nejprve provedl důkladný předvýzkum zkoumaných vzorků (popis viz níže) a právě na jeho základě jsem upravil postup, kterým se v práci budu řídit. Při studiu textů mě bude zajímat, zda se v nich objeví zmínky například o minulosti sportovce, o jeho rodině či popis jeho náčiní nebo oblečení. Absence těchto zmínek bude v mém výzkumu také hrát roli.

Právě ona pružnost kvalitativního přístupu je další výhodou této metody: *„V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu a během sběru a analýzy dat. Z toho důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. V jeho průběhu nevznikají pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy i nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze.*“³³

3. Rámcování

Jak bylo naznačeno v textu výše, při mém výzkumu mě bude zajímat, které informace jsou v textech o olympionících či paralympionících zdůrazněné a které jsou naopak potlačené. Ideální se tak jeví jako konkrétní metodu analýzy zvolit analýzu framingu neboli rámcování.

S teorií rámcování přišel sociolog Erving Goffman³⁴, který v sedmdesátých letech použil rámce jako symbolické přirovnání ke způsobům, jakým lidé vnímají sociální realitu, v níž žijí. Goffman definoval rámce takto: *„Předpokládám, že definice situací jsou postaveny na principech organizace, která řídí dění o našem subjektivním*

³² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. str. 52. ISBN 978-80-262-0219-6.

³³ Tamtéž.

³⁴ GOFMANN, E. 1986, *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. London: Harper and Row

vnímání. Rámec je tedy výrazem, který používám k popisu těchto základních prvků, které dokážu identifikovat.“³⁵

Todd Gitlin pro změnu rámce definoval jako „princip výběru a zdůraznění s nevyslovenými teoriemi o tom, co existuje, co se stane a na čem záleží“.³⁶

Robert E. Entman ukotvil rámcování v mediálních studiích. Podle něj „rámce spočívají v určitých vlastnostech, které podporují přemýšlení o událostech a jejich pochopení. Jsou vytvořeny z hesel, metafor, konceptů, symbolů a obrazů. Protože zprávy sestávají právě ze slov a obrazů, mohou být rámce nalezeny právě zkoumáním slov a obrazů, které se trvale nacházejí ve vyprávění a vytvářejí významy napříč médii a časem. Opakováním, používáním a zesilováním slova a obrazu způsobí, že rámce se stanou rozpoznatelnými, srozumitelnými a zapamatovatelnými“.³⁷

Rámcování (anglicky framing) získalo svůj název díky metafoře s rámem (frame). Ten zobrazovanou realitu ohraničí a čtenář tak zná jen tu část zobrazované skutečnosti, kterou zvolil (vědomě či nevědomě) autor: „Podstatou rámcování je vymezení velikosti – zvětšování nebo zmenšování prvků zobrazené reality tak, aby byly více či méně nápadné. Rámec tedy pomáhá určit politickou důležitost události.“³⁸

Rámce podle Entmana „definují problémy, určují příčiny, tvoří morální soudy a navrhují prostředky k řešení“.³⁹ Dále autor poznamenává, že rámce mají v komunikačním procesu minimálně čtyři důležité části: „komunikátora, text, příjemce a kulturu“.⁴⁰

Entman pak důležité aspekty rámcování blíže vysvětluje následovně: „Text obsahuje rámce, pokud v něm jsou přítomna klíčová slova a stereotypy. Komunikátoři vytvářejí vědomě nebo nevědomě rámce ve chvíli, kdy se rozhodnou, co říci

³⁵ GOFMANN, E. 1986, *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. London: Harper and Row

³⁶ GITLIN, T. 1980. *The Whole World is watching: mass media in the making and unmaking of the left*. Berkley: University of California Press, s. 8

³⁷ ENTMAN, R. 1991. *Framing U. S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents*. *Journal of Communication*: s. 7

³⁸ Tamtéž, s. 9

³⁹ Tamtéž, s. 42

⁴⁰ Tamtéž, s. 52

*prostřednictvím rámců. Podstatné je také to, jak příjemce bude rámce vnímat. Kultura je pak jakási zásobárna běžně známých rámců. Rámcování ve všech čtyřech kategoriích obsahuje podobné funkce: výběr a zdůrazňování takových atributů, které vytváří argumenty o problémech a jejich příčinách, vzniku a možném řešení.*⁴¹

Teorii, která v textu výše již několikrát zazněla, vystihuje nejlépe Entmanova definice rámcování: „*Framing ve své podstatě zahrnuje výběr a významnost. Rámcovat znamená vybrat některé aspekty vnímané reality a učinit je ve sdělovaném textu významnějšími takovým způsobem, aby se podpořila určitá definice problému, interpretace příčiny, morální hodnocení a/nebo doporučení řešení pro popisovanou záležitost.*“⁴²

3.1. Analýza rámcování

V analýze si v dikci výše zmiňované citace z Entmanova článku budu všímat, které aspekty jsou významné a které v textech naopak chybí, protože i absence některých atributů může být pro mou analýzu důležitá. Jako příklad lze uvést to, že si v textech budu všímat i toho, kdo v nich mluví nebo zda citace sportovce (trenéra, soupeře, šéfa olympijské výpravy) chybí úplně.

Jak připomíná Němcová Tejkalová (2012), je podstatné připomenout v souvislosti s rámcováním pojem fokalizace. Ten vytvořili naratologové Maïke Balová a Gérard Genet⁴³ a jde o to, z jakého/čího pohledu je text postaven a kdo v něm mluví. Neboť výběr rámce vždy zahrnuje i výběr pozice mluvčího, selekci osob, které budou v materiálu vystupovat, či zvolení dominantního příběhu. Proto si i já ve své práci všímám, zda v textech o sportovcích vystupují i jiné postavy, jako jsou například trenéři nebo sportovní experti.

⁴¹ ENTMAN, R. 1991. Framing U. S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents. *Journal of Communication*: s. 52

⁴² ENTMAN, Robert M. Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication* [on-line]. 2007, 57(1): 163–173 [cit. 2015-06-09]. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x. (překlad Němcová Tejkalová, Ti druzí, 2012)

⁴³ CULLER, Jonathan D. *Krátký úvod do literární teorie*. Vyd. 1. Brno: Host, 2002, 168 s. Teoretická knihovna, 1. ISBN 80-7294-070-8.

Mediální texty tvoří profesionálové – tedy novináři. Je tak zčásti i na nich, jak je který text sestaven a které rysy jsou v něm zvýrazněny či potlačeny (tedy jak je text rámcován). Toho si všímá například Baldwin Van Gorp, který rámcování událostí řadí mezi zpravodajské rutiny. „*I když jsou reportéři přímými svědky události, mohou vnímat jen část reality. Neschopnost vnímat objektivní realitu v její úplnosti a chaotická změť rozpojených dojmů vysvětlují, proč jsou selekce a uspořádání médiem nevyhnutelné.*“⁴⁴ To, jak jsou některé aspekty vyzdvihnuty a některé potlačeny, není náhodné a souvisí to s platnými kulturními a morálními normami společnosti.

3.2. Typologie rámců

Teorie rozlišuje několik typologií rámců. Stanfordský profesor politologie Shanta Iyengar rozděluje rámce na základě empirického výzkumu mediálních textů na **tematické** a **epizodické**. „*Tematické poskytují hlubší vhled do kontextu, zdůrazňují obecné trendy a popisují především proces. Tudiž vedou k připsání zodpovědnosti společnosti. Epizodické rámce se zaměřují na konkrétní jedince, situace a důsledky, a tudíž vedou k připsání zodpovědnosti jedincům.*“⁴⁵

Podobnou typologii nabízí i Claes de Vreese (2005), který rámce dělí na **specifické** a **obecné**. „*Specifické rámce se vážou k jednomu tématu a jsou nepřenositelné na téma jiné. Obecné rámce naopak téma přesahují a mají obecnou platnost v různých kontextech.*“⁴⁶

Klasifikaci **alternativních** rámců pro změnu přidává Jenny Kitzingerová (2007). Jejich podobu popisuje například na kauze sestřeleného letadla, o kterém píše, že „... *může být rámcováno jako neoprávněný akt války, nebo jako nešťastná nehoda*“.⁴⁷

⁴⁴ Van GORP, B. The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication* [on-line]. 2007, 57(1): 60–78, str. 67. [cit. 2015-06-10]. DOI: 10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x.

⁴⁵ IVENGAR, Shanto. Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty. *Political Behavior*, Vol. 12, No. 1, Cognition and Political Action. (Mar., 1990), pp. 19–40.

⁴⁶ ŠAŠEK, Petr; TEJKALOVÁ, Alice N. (2013). Rámcování tématu státního zadlužování v agendě MF DNES a Práva před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2010. *Acta Politologica* 5, 2, 187–204. ISSN 1803–8220, s. 189

⁴⁷ KITZINGER, Jenny. Framing and Frame analysis in Devereux, Eoin. *Media studies: key issues and debates*. Los Angeles: Sage, 2007, XXII, 391 s. ISBN 978-1-4129-2983-7. s. 139

Tato práce se tematicky věnuje textům o sportu, proto je vhodné připomenout i sportovní rámce, které zavádějí Lewis a Weaver⁴⁸. Ti používají rámec **výkonnosti**, kdy čtenář z textu získá informace veřejnosti o úspěchu sportovce, o dobře zvládnutém zápasu či zlomení rekordu a rámec **soukromí**. Lewis a Weaver tvrdí, že rámec soukromí je publikem přijímán dokonce pozitivněji než rámec sportovní.

Jak již bylo zmíněno, Claes de Vreese dělí rámce na **specifické** a **obecné**. „*Specifické rámce se týkají specifických témat a událostí*“ [de Vreese 2005: 54], *ale obecné jsou mnohem obecnější, přesahují tematická omezení a můžeme je nalézt u různých témat, někdy i napříč časem a kulturními kontexty*“ [ibid.].⁴⁹ Dělení podle de Vreese lze v této práci dobře využít. Pokud novináři popisují vítězství sportovce, většinou použijí **rámce soupeření** (kdy proti sobě zápasí dvě jedinci/dvě družstva a jeden vyhraje) či rámec, který si nazveme „**dostihový**“. V něm se soupeři předhánějí, jeden vede o tolik vteřin, jiný ztrácí tolik atd. Tyto rámce jsou obecné pro zdravé sportovce, zatímco handicapovaní sportovci jsou většinou zobrazováni rámcem specifickým.

Vlastní typologii rámců vytvořila i Němcová Tejkalová. Ta v knize *Ti druzí* používá v souvislosti s handicapovanými sportovci například **rámec heroicko-soucitný**, **rámec rovnoprávnosti** nebo **rámec jinakosti**. Rámec heroicko-soucitný připomíná čtenáři, že handicapovaný sportovec vyhrál „navzdory osudu“, rámec rovnoprávnosti staví vedle sebe handicapované a zdravé sportovce, kdy je handicapovaný porovnáván se zdravým sportovcem, a rámec jinakosti staví na první místo sportovcův handicap (závodník po amputaci, plavkyně bez nohy, olympionik na vozičku...).

Rámcování je podle Jenny Kitzingerové (2007) podobné focení. Fotka „zarámuje“ obraz reality v určitém úhlu, z určitého místa a jen zčásti. „*Přes hledáček kamery zaostříme, rozhodneme se, co bude v popředí, co necháme v pozadí, a některé*

⁴⁸ LEWIS, Nicky, WEAVER, Andrew J. More Than a Game: Sports Media Framing Effects on Attitudes, Intentions, and Enjoyment. *Communication & Sport* 2015, Vol. 3(2) 219–242.

⁴⁹ KALVAS, František, Jan VÁNĚ, Martina ŠTÍPKOVÁ a Martin KREIDL. Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2012, roč. 48, s. 3–37. ISSN 0038-0288.

*aspekty reality tak zcela vyloučíme.*⁵⁰ Nikdy nejde vyfotografovat vše. Záleží tak na fotografovi (v tomto případě na novináři), jaký úhel zvolí, které skutečnosti dá do popředí a co upozadí. Jinými slovy, při psaní textu je na novináři, aby vybral, zda zvýrazní fakt, že sportovec získal zlatou medaili, nebo zda dá do popředí, že jednonohý cyklista sportoval navzdory handicapu.

Při práci budeme také po vzoru Kitzingerové hledat odpovědi na tyto otázky: *„Jak novináři vypráví příběh a proč zrovna tímto způsobem? Jak by mohlo být stejné téma vyprávěno jinak? Může mít takto rámcovaná skutečnost reálný dopad na společnost?“*⁵¹

Nicky Lewis a Andrew Weaver rozdělují rámce na výkonnostní a soukromé. Z předvýzkumu je jasné, že soukromé rámce převažují u olympioniků. Zatímco u paralympioniků nahlédnutí do osobního života v textech takřka není. Když už je soukromí zmíněno, je jím zvýrazněn tón článku, který hraje na city.

4. Výběr vzorku a výzkumná otázka

Ve své práci jsem si dal za úkol popsat, jak se měnil způsob, kterým jsou v tištěných médiích zobrazováni handicapovaní sportovci. Moje základní výzkumná otázka zní: *„Přibližuje se postupně zpravodajství o nehandicapovaných a handicapovaných sportovcích?“* Abych to zjistil, postavil jsem vedle sebe texty o paralympionicích a olympionicích, které byly od roku 1992 až do roku 2012 vydány během olympiády a paralympiády v deníku Právo (dříve Rudé Právo) a v deníku Sport (dříve Československý sport). Analyzoval jsem články, které se objevily v těchto denících týden před olympiádou, během olympiády a týden po ní. Mediální pokrytí sportovců po vrcholném turnaji jsem zvolil, protože mi přišlo důležité sledovat, jak média nakládají s články o úspěšných sportovcích i poté, co již nezávodí. Objevil se v novinách článek o návratu medailistů do Čech? Zajímá média, jak sportovci slaví úspěch? Pátrají noviny po tom, co olympionik či paralympionik dělá po závodech? Kde a s kým si užívá dovolené? Stejně tak se jeví zajímavé sledovat, zda se sportovec objevil

⁵⁰ KITZINGER, Jenny. Framing and Frame analysis in Devereux, Eoin. *Media studies: keyissues and debates*. Los Angeles: Sage, 2007, XXII, 391 s. ISBN 978-1-4129-2983-7. s. 134

⁵¹ KITZINGER, Jenny. Framing and Frame analysis in Devereux, Eoin. *Media studies: keyissues and debates*. Los Angeles: Sage, 2007, XXII, 391 s. ISBN 978-1-4129-2983-7. s. 135.

na stránkách novin ještě předtím, než vůbec na olympiádu odcestuje. Je v novinách zmínka o tom, jak se česká medailová naděje připravuje? Píše se o sportovci, už když se chystá na cestu? To vše je pro konstrukci mediálního obrazu dané osobnosti důležité.

Časová období, která byla analyzována:

Olympijské hry

LOH 1992	18. července	25. července – 8. srpna	15. srpna	Španělsko	Barcelona
LOH 1996	12. července	19. července – 4. srpna	11. srpna	USA	Atlanta
LOH 2000	8. září	15. září – 1. října	8. října	Austrálie	Sydney
LOH 2004	6. srpna	13. srpna – 29. srpna	5. září	Řecko	Atény
LOH 2008	1. srpna	8. srpna – 24. srpna	31. srpna	Čína	Peking
LOH 2012	19. července	26. července – 12. srpna	19. srpna	VB	Londýn

Paralympijské hry

LPH 1992	27. srpna	3. září – 14. září	21. září	Španělsko	Barcelona
LPH 1996	9. srpna	16. srpna – 25. srpna	1. září	USA	Atlanta
LPH 2000	11. října	18. října – 29. října	5. listopad	Austrálie	Sydney
LPH 2004	10. září	17. září – 28. září	5. října	Řecko	Atény
LPH 2008	30. srpna	6. září – 17. září	24. září	Čína	Peking
LPH 2012	22. srpna	29. srpna – 9. září	16. září	VB	Londýn

* Tučně je datum olympiády a paralympiády. Data v závorkách jsou týden před a po hrách.

4.1. Výběr média

Při výběru konkrétních deníků jsem zvolil Právo a deník Sport. Proč jsem zvolil Sport, je nasnadě. Ve sportovním deníku je hodně prostoru věnováno sportovnímu dění a je zde tak i více prostoru na jiné než jen zpravodajské texty o závodě. Ve Sportu je se sportovcem například i rozhovor, texty se věnují jeho přípravě, rodině, soupeřům atd. Řada těchto typů textu se však objevuje i v deníku Právo, který jsem zvolil i proto, že Právo bylo v letech 1996 až 2004 mediálním partnerem Českého paralympijského týmu. Mediálním partnerem Českého paralympijského týmu byl i deník Sport (v letech 2000 a 2008).

4.2. Výběr sportovce

Olympijské a paralympijské hry jsem zvolil hned z několika důvodů. Oboje jsou vrcholným šampionátem konajícím se jednou za čtyři roky na jednom místě, kde se sejdou nejlepší sportovci z celého světa (tyto události jsou si podobné). Je však nutné připomenout jisté specifikum, které tyto hry mají. Mediální pokrytí sportovců během

paralympijských a olympijských her se liší oproti mediálnímu pokrytí mimo ně. Během olympijských a paralympijských dnů je sportovcům věnováno daleko více prostoru a média nepokrývají jen sportovcovy úspěchy a závody či zápasy. Noviny i televize se věnují také soukromí, zázemí či dalším osobám spojeným se sportovci (jejich trenéroví, soupeřům, partnerům...). Olympiáda a paralympiáda jsou tak natolik specifické události, že výsledky z mé analýzy nelze generalizovat. Sportovci jsou totiž během her zobrazováni jinak než mimo ně.

V analýze použiji texty jen o úspěšných sportovcích. Ani tato volba není náhodná. Všichni mnou zvolení paralympionici i olympionici mají jeden společný aspekt, a to právě onen úspěch. Medailí ocenění sportovci si díky cennému kovu vysloužili od médií více prostoru a dá se tak předpokládat, že texty o úspěšných olympionících budou srovnatelné s těmi o úspěšných paralympionících. K analýze jsem vybral dva sportovce z řad paralympioniků i olympioniků, kvůli relevantnosti. Někdy je totiž sportovec zobrazován natolik specificky, že by to mohlo zkreslit mou analýzu. Například Kateřina Emmons je během her v Pekingu často představována jako partnerka dalšího olympionika. Matt Emmons je reprezentant USA ve střelbě z malorážky a od roku 2007 také manžel Kateřiny. Texty o nich jsou během her často rámcovány jako příběh úspěšného páru, který společně prožívá úspěchy i neúspěchy během svého olympijského tažení.

Dva sportovce jsem zvolil i proto, že někdy nešlo určit, který člen výpravy jen ten nejúspěšnější. Například na olympijských hrách v Sydney v roce 2000 získali zlaté medaile jak Jan Železný, tak Štěpánka Hilgertová. Oba získali olympijské zlato již poněkolkrát. Nelze tak bez výhrad zvolit jen jednoho z nich jako toho nejúspěšnějšího.

4.1.2. Nejúspěšnější z úspěšných

V následující kapitole se pokusím nastínit, jak jsem postupoval při výběru konkrétních sportovců, texty o nichž jsem zařadil do analýzy.

Československo na letních olympijských hrách **1992** v Barceloně reprezentovalo 199 sportovců. Naši reprezentanti vybojovali celkem 7 medailí, z toho 4 zlaté, 2 stříbrné a 1 bronzovou. Pro analýzu jsem zvolil zlatého medailistu v hodu oštěpem Jana

Železného a vítěze v desetiboji Roberta Změlíka. Tito dva dostali přednost před zlatým kanonistou Lukášem Pollertem a sportovním střelcem Petrem Hrdličkou. Železný a Změlík jsou atleti a atletika je považována za „královnu sportu“. Proto padla volba na ně.

Na barcelonské paralympijské hry vyslalo Československo 31 sportovců. Ti získali 13 medailí, z toho 4 zlaté, 3 stříbrné a 6 bronzových. Vůbec nejúspěšnější československou reprezentantkou těchto her se stala zrakově postižená běžkyně Pavla Valníčková, která z her dovezla dvě zlata: z běhu na 1500 a na 3000 metrů a bronz z osmistovky. Zlato na hrách získali i vozíčkářka Miloslava Běhalová a pětibojař Vojtěch Vašíček. Pro analýzu jsem zvolil Miloslavu Běhalovou, která v hodů diskem vozíčkářek zvítězila v novém světovém rekordu.

Na letních olympijských hrách **1996** v Atlantě startovalo 115 českých sportovců, kteří celkem získali 11 medailí, z toho 4 zlaté, 3 stříbrné a 4 bronzové. Nejúspěšnějším členem výpravy se stal dvojnásobný olympijský vítěz, kanoista Martin Doktor. Ten na tratích 1000 a 500 metrů získal dvě zlaté medaile. Zlato si ze Sydney dovezli i Jan Železný a kajakářka Štěpánka Hilgertová. Do své práce jsem zařadil Štěpánku Hilgertovou, která na olympiádě startovala jako favoritka na zlato, a to díky vítězství v závodě Světového poháru, který se v dubnu téhož roku konal na řece Ocoee (USA).

Z paralympiády čeští sportovci přivezli celkem deset medailí. Nejcennější kovy získali jen dva čeští sportovci. Kateřina Coufalová si pro ně doplávala v závodě na 100 metrů prsa žen s handicapem horních končetin a Štefan Danko ho získal v hodů oštěpem v kategorii F55.

V Austrálii v roce **2000** zazářili na olympijských hrách ze 126 sportovců především čeští atleti a vodní slalomáři. Jan Železný v Sydney zvítězil potřetí za sebou v hodů oštěpem a své zlato z Atlanty obhájila kajakářka Štěpánka Hilgertová.

Pro paralympioniky je jedenácté místo v hodnocení národů z her v Sydney doposud nepřekonaným výsledkem. Českou republiku reprezentovalo v šesti sportech celkem 57 sportovců. Získali na hrách dohromady 43 medailí, z toho 15 zlatých, 15

stříbrných a 13 bronzových. Nejúspěšnějším českým paralympionikem se stal spastik⁵² Roman Musil. Ten získal tři zlaté, jednu stříbrnou a jednu bronzovou medaili. Zlato vybojoval ve vrhu koulí, v hodů oštěpem a v cyklistické časovce na 1,9 kilometru. Zde stojí za zmínku, že Musil zvítězil ve dvou zcela odlišných disciplínách. Nenašel přemožitele ani v atletice, ani v cyklistice. Jako druhého jsem do analýzy zvolil Jiřího Ježka, který v Sydney získal zlato v závodě na 1 kilometr s pevným startem, vyhrál stíhačku na 4 kilometry a byl druhý v silničním závodě.

Českou republiku na letních olympijských hrách v roce **2004** v Aténách reprezentovalo 142 sportovců. Čeští sportovci si z Řecka přivezli celkem 9 medailí, z toho 1 zlatou, 3 stříbrné a 5 bronzových. Jediným sportovcem v českých barvách, který získal v Barceloně zlato, se stal desetibojař Roman Šebrle. Stříbro získali český tým veslařů (David Kopřiva, Jakub Hanák, Tomáš Karas, David Jirka), dále jachtařka Lenka Šmídová a Lenka Hyková, která soutěžila ve sportovní střelbě. Protože týmové sporty mají trochu jiné mediální pokrytí než sport jednotlivců, volil jsem mezi Šmídovou a Hykovou. Pomyslný duel u mě vyhrála jachtařka díky tomu, že reprezentuje určitý stereotyp. Čeští novináři totiž často v textech o jejích závodech připomínají její vzhled (*pohledná blondýnka*). Právě tento důraz na vzhled mi přišlo zajímavé zařadit do analýzy.

Na aténských paralympijských hrách získala česká výprava 31 cenných kovů. Výraznou měrou se na sbírce českých medailí podílel kvadruplegik⁵³ Martin Kovář. Ten si doplaval pro zlato v závodech na 50, 100 a 200 metrů volným způsobem. Jako druhého sportovce jsem do své analýzy zvolil Veroniku Foltovou, která zvítězila ve vrhu koulí a hodů diskem a byla druhá v hodů oštěpem.

Na letních olympijských hrách v roce **2008** v Pekingu Českou republiku reprezentovalo 134 sportovců, kteří získali celkem 6 medailí (3 zlaté a 3 stříbrné). Nejcennější kov získali Barbora Špotáková, Kateřina Emmons a David Kostecký. Do analýzy jsem zvolil atletku Špotákovou a střelkyni Emmons. Jak bylo řečeno výše, ta

⁵² Spastik je většinou člověk postižený dětskou mozkovou obrnou. Tento člověk je ochrnutý, buď má ochrnutou polovinu těla, nebo tělo celé.

⁵³ Kvadruplegie – ochrnutí pohybového ústrojí – celého těla, dolních končetin nebo dolních končetin a částečně horních.

byla sice často zobrazována jako partnerka jiného olympionika, ale onen partnerský rámec jsem shledal natolik zajímavý, že jsem Emmons do výzkumu zařadil.

Na paralympiádě v Pekingu Českou republiku reprezentovalo celkem 56 sportovců. Získali 27 medailí, z toho 6 zlatých, 3 stříbrné a 18 bronzových. O titul nejúspěšnějšího sportovce her se vzácně stejnou měrou dělí cyklista Jiří Ježek a plavkyně Běla Hlaváčková. Ježek si v Pekingu dojel pro zlato v silniční časovce a nejcennější kov získal ve stíhacím závodě na 4 kilometry, stříbro získal na kilometrové trati s pevným startem a sbírku medailí doplnil v team sprintu, kde závodil s Jiřím Bouškou a Tomášem Kvasničkou. Stejnou sbírku si z Číny dovezla i Běla Hlaváčková. Ta zvítězila na znakové padesátce a na prsařské stovce, pro druhé místo si doplávala i v závodě na 50 metrů volným způsobem a bronz získala na 100 metrech kraulem.

Do Londýna v roce **2012** odcestovalo na olympijské hry celkem 133 sportovců. Ti pro české barvy získali celkem 10 medailí (4 zlaté, 2 stříbrné a 4 bronzové). Zde jsem tak musel volit mezi čtyřmi sportovci. Barbora Špotáková zvítězila v hodu oštěpem, Miroslava Knapková získala zlato ve veslování a nejcennější kov získali i pětibojař David Svoboda a cyklista Jaroslav Kulhavý. Do analýzy jsem nakonec vybral Svobodu a Kulhavého, protože i mezi handicapovanými sportovci jsem zvolil dva muže (větší pravděpodobnost, že si budou články podobné).

Česká paralympijská výprava, která čítala 46 sportovců, si z Londýna dovezla celkem 11 medailí. Nejúspěšnějším českým sportovcem se stal Jiří Ježek, který získal hned dvě medaile. Pro zlato si dojel v cyklistické časovce a stříbro získal ve stíhacím závodě. Jako druhého sportovce jsem zvolil Radima Běleše, který v Londýně v hodu kuželkou získal stříbro. Byla to pro něj již třetí paralympijská medaile.

5. Mediální zpracování olympiády a paralympiády

5.1. XXV. letní olympijské hry

XXV. letní olympijské hry se uskutečnily od 25. července do 9. srpna 1992 ve španělské Barceloně. Startovalo tu 199 českých a slovenských sportovců, naposledy spolu za Československo. V atletice bylo vítězství Jana Železného v hodu oštěpem očekáváno, ale první místo Roberta Změlíka v desetiboji bylo překvapení.

5.1.1. Mediální obraz Roberta Změlíka a Jana Železného v průběhu XXV. olympijských her v Barceloně

Přesto, že československý desetibojař nebyl úplným favoritem na zlatou medaili, udělal s ním deník Rudé právo⁵⁴ pět dnů před startem na hrách rozhovor a redaktor se atleta neptal jen na čistě sportovní témata. „*Zůstaly v Praze na letišti. Dostal jsem je až pět dní po příletu,*“⁵⁵ popisuje například Změlík, co se stalo s jeho skokanskými tyčemi. Když desetibojař závodí (desetiboj je na olympiádě v Barceloně rozdělen do dvou dnů), jak deník Rudé právo, tak Československý sport⁵⁶ o reprezentantovi píše již v průběh závodu. Tedy ještě předtím, než získá medaili. Z textů je patrné, že redaktoři sportovce dobře znají. Vědí, která disciplína mu nejde („*Nic na Změlíkově vedoucím postavení nezměnila ani koule, jeho slabina.*“⁵⁷) a také jaké jsou jeho dosavadní úspěchy („*V dálce čs.⁵⁸ borec vyhrál, byť výkonem, jímž zaostal za svým osobním rekordem 15 cm.*“⁵⁹).

⁵⁴ Posledním komunistickým šéfredaktorem Rudého práva byl Zdeněk Hoření, jeho zástupcem současný šéfredaktor a většinový majitel Zdeněk Porybný. Porybný Hořeního ve funkci nahradil krátce po sametové revoluci na podzim 1989 a současně převzal i vedení vydavatelství Rudé právo, později vydavatelství Florenc. V září 1990 založil akciovou společnost Borgis a část akcií nabídl členům tehdejší redakce Rudého práva. Porybný začal od 1. ledna 1991 vydávat Rudé právo sám jako soukromý vydavatel. List se pod vedením Porybného hned od roku 1990 začal odlučovat od komunistické ideologie. V září 1995 vydavatel přejmenoval deník na Právo.

⁵⁵ Nesign.: ZEPTALI JSME SE: ROBERTA ZMĚLÍKA před jeho střeďečným startem v desetiboji, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 1. 8. 1992, s. 23

⁵⁶ Československý sport je deník, který vychází od 3. ledna 1953. V roce 1993 v souvislosti s rozpadem Československa se jeho název změnil jen na Sport.

⁵⁷ Nesign.: Změlík v poločase druhý, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 6. 8. 1992, s. 16

⁵⁸ Poznámka autora: Všiml jsem si, že se v roce 1992 používaly ve člancích zkratky. Československý sport také 7. srpna 1992 píše o Změlíkovi, že vyhrál běh na 100 m přek. nebo že R. Změlíkovi tyčka celkem vyšla. V dnešním zpravodajství se takové zkratky prakticky nevyskytují.

⁵⁹ Nesign.: Kotník musí vydržet, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 6. 8. 1992, s. 7

Sportovec byl po prvním dni na druhém místě a Rudé právo s ním udělalo opět krátký rozhovor. V něm se řešily jak výkon atleta, tak počasí („*Měl jste problémy s horkem a dusnem?*“⁶⁰), zdraví sportovce („*Podle slov lékařky máte problémy s kotníkem.*“⁶¹) nebo jeho soupeři. Během závodu se totiž udál jeden kuriózní moment. Američan Johnson třikrát při hodu koulí přešlápl, ale rozhodčí ho nechali házet ještě jednou. Další opravný pokus si totiž podle Rudého práva a Československého sportu doslova vyhádal. „*K Johnsonovi mohu říct jen tolik – je to prostě Američan,*“⁶² okomentoval v Rudém právu sportovcovu scénu Změlík.

Když pak československý desetibojař na barcelonské olympiádě získal zlatou medaili, oba mnou zkoumané deníky tuto zprávu zveřejnily na titulní straně novin. Rudé právo dokonce Změlíkovu triumfu věnuje čtyři texty v jednom vydání (text s fotkou a popiskem na titulní straně, rozhovor, reportáž a medailonek sportovce). Jakou důležitost Rudé právo Změlíkovi přisuzuje, lze odvodit i z toho, kolikrát s ním tento deník udělal rozhovor. Atlet je totiž v této práci během analyzovaného období zpovídán celkem třikrát. Před závodem, po prvním dni soutěže a po závodě. Československý sport se Změlíkem udělal rozhovor, až když získal zlato.

Československý oštěpař dorazil na barcelonskou olympiádu v roli favorita. Jan Železný byl totiž v roce 1992 světovým rekordmanem v hodu oštěpem. Na stránkách novin se objevoval i několik dní předtím, než vůbec závodil. Rudé právo i Československý sport spekulují o jeho současné formě a ve článcích řeší i počasí. Vítr je totiž podstatným faktorem při hodu oštěpem.

Kromě závodní přípravy byl v textech o Železném často zmiňován i další motiv, a to sportovní náčiní. Ještě před startem se totiž spekovalo, zda mu bude dovoleno házet oštěpem, se kterým hodil světový rekord: „*O tom, s jakým náčiním bude házet, se v dějišti olympiády vedou už několik dní spory. Vedení naší atletiky tvrdí, že*

⁶⁰ Nesign.: ZEPTALI JSME SE: ROBERTA ZMĚLÍKA před jeho střeďečním startem v desetiboji, *Rudé Právo*, Praha, Borgis, a. s. 6. 8. 1992, s. 16

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Nesign.: ZEPTALI JSME SE: ROBERTA ZMĚLÍKA před jeho střeďečním startem v desetiboji, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 6. 8. 1992, s. 16

s Némethovým oštěpem, zástupci Mezinárodní atletické federace naopak popírají, že by oštěp, s nímž náš borec hodil dosud neuznaný světový rekord, byl pro OH schválen.“⁶³

Deníky se Železnému věnují i v průběhu závodu. Také tato disciplína je rozdělena do dvou dnů. První den se hází kvalifikace. Protože Železný patří k favoritům, média se mu věnují, a to i předtím než získá zlatou medaili.

Když pak závod vyhraje, Rudé právo i Československý sport tuto zprávu zveřejní na titulní straně. Což je, jak už bylo řečeno, u olympioniků pravidlo. Podobné je to i s rozhovorem. Pokud olympionik v závodě zvítězí, Rudé právo i Československý sport s ním udělají minimálně jeden rozhovor.

Podobně jako u Změlíka je i Železnému po zisku medaile věnováno víc prostoru. V jednom vydání Rudého práva nechybí text s fotkou na titulní straně, rozhovor, reportáž ani medailonek sportovce.

Československý oštěpař se objevuje v mnou zkoumaných denících i několik dní poté, co získal medaili. Noviny zvou na jeho autogramiádu: *„První domácí atletický mítink po olympiádě pořádá dnes na Julisce Dukla Praha... Uvidíme i zlatého oštěpaře z Barcelony Jana Železného. Ten sice nebude startovat, zato bude rozdávát své podpisy sběratelům autogramů.*“⁶⁴

Články o Robertu Změlíkovi a Janu Železném mají nejen **informační rámec**. Dozvíme se z nich to, že sportovci vyhráli, a co a jakým výkonem, ale texty mají i **rámec reportážní**. Popisované je totiž i to, jak se se soupeři přetahují o vedení, jak zápolí sami se sebou a se svou únavou nebo jak při boji vypadají.

V textech jsou často i několika větami popsány **výkony dalších nečeskoslovenských sportovců**, a to přímo v člancích, které se primárně věnují československým reprezentantům. Čtenáři se dozvědí, jaký zaběhli čas či jak se jim dařilo v sezoně. „Příběh“ závodu je tak popsán komplexně.

⁶³ Nesign.: Železný se sandvikem, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 4. 8. 1992, s. 16

⁶⁴ Nesign.: Železného autogramiáda, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 15. 8. 1992, s. 23

Média také dávají prostor **dalším československým sportovcům**. Novináři připomínají, že se blíží jejich závod, nebo třeba i sami sportovci fandí svým kolegům („*Myslím si, že ještě Honza Železný tu ukáže, co umí, (sic!) a také on všechny potěší.*“⁶⁵).

V textech nechybí ani to, co bych nazval **kontextem**. Protože jsou články o olympionících daleko delší než ty o paralympionících, mají novináři prostor poskytnout víc informací. O Změlíkovi si tak čtenáři v Rudém právu přečetli například, že je člen Dukly Praha, je mu třiatdvacet, je svobodný, měří 185 centimetrů a váží 86 kilogramů, je rodák z Iváně u Prostějova a také například že „*svůj první velký mezinárodní úspěch získal v roce 1988 na juniorském mistrovství světa v kanadském Sudbury*“⁶⁶.

Psalo se také o zázemí, úspěších i rodině oštěpaře. Pokud by například někdo Železného neznal, mohl se z textů dozvědět, že má manželku a dvě děti, že házet oštěpem ho učil otec, který doktor mu napravoval záda, že závodí za Duklu Praha, a spoustu dalšího. V reportáži o jeho vítězství si novinář všimá i toho, že měl Železný neoholenou tvář.

Z textů se také čtenáři dozvědí něco o rodinném zázemí sportovců („*Moc se těší (Změlík, pozn. autora) na příjezd své dívky Andrejky, s níž by měl v Barceloně strávit pár volných dní*“⁶⁷). Díky článkům si čtenáři přečetli i něco z rodinného prostředí závodníků („*Měl jsem doma tvrdý režim. Otec pro mě byl tvrdou autoritou.*“⁶⁸). Texty o olympionících tak mají **rámec soukromí**.

Novináři se československých olympioniků ptají i na jejich plány po hrách. V jednom z textů je tak například Železný citován takto: „*Čekají mne další závody, ale ty nejsou už tak důležité, i když budu samozřejmě chtít dál házet co nejdál a udělat světový rekord.*“⁶⁹

⁶⁵ Nesign.: Stále myslel na vítězství, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 7. 8. 1992, s. 16

⁶⁶ Nesign.: Robert Změlík králem desetiboje, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 7. 8. 1992, s. 16

⁶⁷ Nesign.: Metr chybí na Mount Everest, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 8. 8. 1992, s. 24

⁶⁸ Nesign.: Kdo obětuje víc, je nejlepší, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 8. 1992, s. 3

⁶⁹ Nesign.: Finové ho naštváli, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 10. 8. 1992, s. 1

Deníky Rudé právo i Československý sport se ve svých článcích věnují i něčemu, co jsem nazval **motivem odlehčení zpráv**, ten bývá často spojen s oslavami vítězství nebo s nějakým žertem. V Rudém právu se tak například píše: „*Robert si nejdříve z číše jen usrkl a potom musel perlivý mok vypít do dna. Objetí a polibky s nejbližšími nebraly konce.*“⁷⁰ V textech o olympionících se také občas objeví nějaká kuriozita, jak tomu je 11. srpna v Rudém právu, které informuje o příletu sportovců. V článku *Robert pil až do dna* je citován i československý chodec, který měl během závodu netradiční problém („*Musel si dvakrát odskočit na záchod.*“⁷¹). V textech je také zmínka o módě („... *připustili amerického desetibojaře ve žlutých brýlích k přespočetnému pokusu v kouli.*“⁷²). Kuriozity i popisy „netradičního“ vzhledu sportovců dávají textům **rámec softnewsosti**.

Další motiv, který se v textech o olympionících objevuje, jsou *finance*. Reportér Československého sportu se po závodě například ptá Roberta Změlíka: „*Pomůže vám olympijské vítězství i po ekonomické stránce?*“⁷³

Začátek 90. let je pro Československo specifický a **politická témata** se tak dostávají i na sportovní stránky deníků. Například Rudé právo píše: „*Na tiskovce dostal náš borec mimo jiné otázku, zda je Čech, Slovák, nebo Čechoslovák? S úsměvem odpověděl: „Jsem Čech a manželka je Slovenka, jsem tedy Čechoslovák. V Čechách i na Slovensku mám hodně přátel.*““⁷⁴

Při pročitání textů z roku 1992 jsem si všiml i dalšího zajímavého motivu, který se do zpravodajství dostal. A tím je reklama. Například Rudé právo cituje Změlíka takto: „*Rýsuje se také smlouva s firmou Reebok, zájem má náš Svit. Mně hodně pomohla ostravská firma ANES.*“⁷⁵

⁷⁰ Nesign.: Robert pil až do dna, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 1992, s. 16

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Nesign.: Kotník musí vydržet, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 6. 8. 1992, s. 7

⁷³ Nesign.: Kdo obětuje víc, je nejlepší, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 8. 8. 1992, s. 3

⁷⁴ Nesign.: Finové ho našťvali, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 10. 8. 1992, s. 1

⁷⁵ Nesign.: Metr chybí na Mount Everest, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 8. 8. 1992, s. 24

Sportovní žurnalistika je specifický útvar. Novináři se snaží posílit národní hrdost a při popisu sportovců zdůrazňují to, že olympionik je „naš sportovec“. Novináři apelují na to, že jsme jeden národ a jedna rodina. Naši reprezentanti jsou tak v textech někdy titulováni pouze **křestním jménem**. Příkladem může být například titulek Rudého práva z 11. srpna 1992. Text o návratu československého medailisty začíná titulkem „*Robert pil až do dna*“.⁷⁶

Titulky článků jsou podle mě zajímavé samy o sobě. Titulek má čtenáře zaujmout a zároveň jasně naznačit, o čem text je. Při pročítání titulků o nepostižených sportovcích jsem si všiml, že jim nechybí vtip ani nápaditost. Text o rozepři Železného a finských oštěpařů má titulek „*Finský vítr do sporů*“⁷⁷ a článek o Změlíkových sportovních plánech je uveden titulkem „*Metr chybí na Mount Everest*“⁷⁸.

Nápaditost nepostrádají novináři ani při psaní samotných textů. Články obsahují řadu **metafor**. Namátkou několik vybírám: „*Už před odletem Změlík tvrdil, že na lámání chleba dojde v tyči ... jako ostříž si hlídal hlavně Peňalvera ... Na překážkách je Změlík silný v kramflecích.*“⁷⁹ Metafory nechybí ani v textech o československém oštěpaři: „*Chtěl by totiž být tím, kdo Železnému a Finům vypálí rybník.*“⁸⁰

Novináři také často na hrách osobně byli a texty psali přímo z dění. Z toho lze také vyvodit, že média hrám přisuzovala natolik velkou důležitost, že do místa vyslala i své reportéry. Deníky na přítomnost svých reportérů v místě her také upozorňují. Například Rudé právo uvozuje text poznámkou *Původní zpravodajství Karla Felty z Barcelony*.

5.2. IX. letní paralympijské hry

IX. letní paralympijské hry se konaly od 3. do 14. září 1992. Pro Československo to byly hry průlomové. Do roku 1992 přivezli českoslovenští paralympijští sportovci z letních her dohromady tři medaile. Z Katalánska doposud

⁷⁶ Nesign.: Robert pil až do dna, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 1992, s. 16

⁷⁷ Nesign.: Finský vítr do sporů, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 8. 1992, s. 2

⁷⁸ Nesign.: Metr chybí na Mount Everest, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 8. 8. 1992, s. 24

⁷⁹ Nesign.: Robert Změlík králem desetiboje, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 7. 8. 1992, s. 16

⁸⁰ Nesign.: Železný se sandvikem, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 4. 8. 1992, s. 16

nejpočetnější výprava (31 sportovců) dovezla cenných kovů třináct. Vůbec první československou paralympijskou vítězkou v historii se stala diskařka Miloslava Běhalová. Ta dokonce vyhrála v novém světovém rekordu. V úvodní den paralympiády získala zlato v běhu na 1500 metrů i zrakově postižená Pavla Valníčková. Také její výkon byl výjimečný. Valníčková totiž zvítězila v novém paralympijském rekordu. Dalo se tak předpokládat, že československá média věnují těmto událostem větší prostor. Přece jen se jednalo o významné triumfy na té nejvyšší úrovni. Opak byl ale pravdou. Mnou sledovaná média větší prostor těmto vítězkám nevěnovala.

5.2.1. Mediální obraz Miloslavy Běhalové a Pavly Valníčkové v průběhu IX. letních paralympijských her v Barceloně

Československé reprezentantky získaly zlaté medaile hned v úvodní den paralympiády, tedy ve čtvrtek 3. září. Oba mnou sledované deníky o tom informovaly až o dva dny později (v sobotu 5. září). Rudé právo popsalo rekordní vítězství takto (Článek není dlouhý, proto ho cituji celý. Myslím, že jeho rozsah také vykresluje jakou ne/důležitost deník paralympiádě věnoval.): „Čs. výprava si v úvodní den Paralympijských her zdravotně postižených sportovců připsala na své konto dvě zlaté medaile. Postaraly se o ně Běhalová v hodů diskem, která navíc výkonem 19,22 m vytvořila nový světový rekord, a Valníčková, jež zvítězila ve finále na 1500 m časem 5:08,03 s. Hod diskem (kategorie THW4): 1. Běhalová (ČSFR) 19,22, 2. Al-Roumiová (Kuvajt) 16,42, 3. Wulftangeová (USA) 14,02.“⁸¹

Tentýž den o vítězství Miloslavy Běhalové informoval i Československý deník. Sportovkyni dokonce citoval. „Jsem nesmírně šťastná. Je to můj životní úspěch. Už proto, že není jednoduché zvládnout roli favorita,“⁸² zní citace, která zabírá zhruba čtvrtinu celého článku. Citace je nejspíš přebíraná z tiskového zpravodajství. Úplně stejnou citaci má totiž v tentýž den i Mladá fronta DNES. Československý sport sice informoval o vítězství Běhalové, ale na zlato Valníčkové zapomněl. Respektive o něm informoval o pár dní později.

7. září se v Československém deníku objevila původní reportáž Davida Šnajdra *Zlatý děšť z Barcelony*. Ta píše o Valníčkové takto: „Po zlaté medaili a světovém

⁸¹ Nesign.: Dvě zlaté na úvod, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 5. 9. 1992, s. 24

⁸² Nesign.: Zlatý disk, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 9. 1992, s. 2

rekordu v disku Miloslavy Běhalové vyhrála nevidomá Pavla Valníčková běh na 1500 m v novém paralympijském rekordu. ⁸³

O den později, tedy 8. září, se v deníku Rudé právo objevila zpráva i o druhém zlatém vítězství Pavly Valníčkové. Ta tentokrát získala prvenství v běhu na 3000 metrů. 8. září se československá běžkyně objevila také v Československém sportu, a to dokonce s fotkou na titulní straně listu. Tato zpráva ale znovu informovala o jejím několik dní starém vítězství v běhu na 1500 metrů.

Rudé právo a Československý sport v mnou sledovaném období informovaly o Pavle Valníčkové a Miloslavě Běhalové pěti články – Rudé právo napsalo dva texty. Jeden o Běhalové a Valníčkové dohromady a pak samostatný text o Valníčkové a jejím zlatu na 3000 metrů. Československý sport publikoval jeden článek o Běhalové a dva o Valníčkové. Všechny texty mají **rámec informativní**.

Zprávy o úspěšných československých paralympionících jsou daleko kratší než články o zdravých sportovcích. Neplatí pravidlo, že pokud má sportovec zlato, tak je o tom vždy zpráva na titulní straně deníku. V člancích chybí jakýkoliv kontext. Sportovci jsou „jen“ sportovci. Na hrách získají medaili, ale to je zhruba vše, co se o nich čtenář dozví. Neznáme jejich věk, rodinné zázemí, nevíme, jak se na závod připravovali, jakou měli sezonu a tak podobně. Jak upozornila již Němcová Tejkalová (2012), ačkoliv zlato Miloslavy Běhalové bylo vůbec prvním nejcennějším kovem pro Československo, tato informace nikde v mnou zkoumaných denících nezazněla. To svědčí o malé informovanosti novinářů o československém paralympijském sportu.

Jakýsi náznak kontextu je v článku Československého sportu z 5. září *Zlatý disk*. Z něj se čtenář dozví, že je Miloslava Běhalová závodnice klubu TJ Meta Hrabyně. V tomtéž článku, kde je zmíněná citace, je ale faktická chyba. Píšu se tu: „*Zlatou medaili a světový rekord získala včera...*“⁸⁴ Jak již bylo zmíněno, Běhalová zvítězila v první den her. Tedy nikoliv 4., ale 3. září. Chyba v textu dává článku **rámec malého**

⁸³ Šnajdr, D.: Zlatý déšť z Barcelony, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 7. 9. 1992, s. 8

⁸⁴ Nesign.: Zlatý disk, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 9. 1992, s. 2

významu. Kdyby novináři přikládali zprávě větší důležitost, byli by nejspíš důslednější a špatné dataci události by se nedopustili.

Rámec malé významnosti lze najít i v deníku Rudé právo. Ten v článku z 3. září *Dvě zlaté na úvod*, který informuje o prvních zlatých medailích, vůbec neuvede křestní jména československých závodnic. Nedostatek významnosti, který novináři událostem z paralympiády připisují, lze vysledovat i z faktu, že v člancích skoro vůbec nejsou citace. Výjimkou je jen již zmiňovaný článek Rudého práva z 5. září *Zlatý disk*. Miloslava Běhalová v něm ve třech větách vyjádří radost z vítězství.

Apologetický rámec⁸⁵ získává článek Rudého práva z 8. září *Znovu zlatá Valníčková*. Zde se píše: „Závod sledovalo 60 000 diváků.“⁸⁶ Deník podle mě tuto větu do textu zařadil, aby čtenářům dal najevo, že je paralympiáda natolik významná událost, kterou živě sledují desetitisíce diváků, že si zaslouží i prostor v československých médiích. Tento článek mě zaujal i z dalšího hlediska. V textu, v kterém jsou zmíněny jednou větou i další čeští paralympionici, je i tato věta: „První doping byl prokázán stříbrné maďarské koulařce Nagyové.“⁸⁷ Deník se nijak víc nezastavuje u tématu doping. Jednoduše o něm jednou větou informuje. Toto téma bude více rozebráno dále v této práci.

5.3. Sportovní žurnalistika v roce 1992

Práce a styl novinářů jsou další rysy, kterých jsem si všiml. Zpravodajství dnes a v roce 1992 se liší. Jeví se mi zajímavé na některé aspekty upozornit.

V dnešním zpravodajství není tolik obvyklé, aby novináři na sebe v textu sami upozorňovali. Ve zkoumaných materiálech z roku 1992 se zmínka o novinářích vyskytuje docela často. Rudé právo například píše: „*Gratulace, čestné kolo s naší vlajkou a pak do mixzóny, mezi novináře přišpendlené na ocelovém zábradlí, aby zaslechli alespoň něco z prvních dojmů olympijského vítěze.*“⁸⁸ Nebo je citace v textu

⁸⁵ S tímto rámcem přišla již Němcová Tejkalová (2012). Apologetický rámec používá pro články, v kterých je vidět snaha nějakým způsobem sport postižených obhájit.

⁸⁶ Nesign.: *Znovu zlatá Valníčková*, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 8. 9. 1992, s. 15

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Nesign.: Robert Změlík králem desetiboje, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 7. 8. 1992, s. 16

uvozena takto: „... říkal v pátek novinářům Robert Změlík na setkání v Press Clubu.“⁸⁹ Novinář Československého sportu dokonce Robertu Změlíkovi položí otázku: „*Jaký je váš vztah k novinářům?*“⁹⁰

Odlišná oproti dnešnímu zpravodajství je i stylistika článků. Například se v textu vyskytují zkratky (viz výše) nebo poznámky redakce. Poznámky se sice objevují i dnes, ale trochu jiného rázu než ta, kterou do článku zařadil 10. srpna Československý sport. Ten psal: „*Byl jsem strašně naštvaný (zde zasáhla cenzura – ten výraz byl poněkud ostřejší).*“⁹¹

Také jsem si při studiu textů všiml několika stylistických chyb. Těch se dopustil Československý sport v textu z 12. srpna *Nevyhlášená válka Finů*. Například místo nuly je v článku velké O. Takže se píše, že oštěpař hodil téměř 90 m. V článku jsou i další chyby. V textu někdy nejsou od sebe odděleny věty mezerou, a jedna věta dokonce začíná malým písmenem.

5.4. XXVI. letní olympijské hry

XXVI. letní olympijské hry se uskutečnily v době od 19. července do 4. srpna 1996 v Atlantě v USA. Atmosféra byla poznamenána teroristickým útokem z 27. července, kdy výbuch bomby v olympijském parku zabil jednoho člověka a 110 lidí zranil. Soutěže po útoku přerušeny nebyly. Česká republika se umístila na 17. místě v pořadí národů. Druhý nástupnický československý stát, Slovenská republika, obsadil 43. místo. Českou hvězdou her byl kanoista Martin Doktor, který vybojoval dvě zlaté medaile, a zvítězila i kajakářka Štěpánka Hilgertová.

5.4.1. Mediální obraz Martina Doktora a Štěpánky Hilgertové v průběhu XXVI. olympijských her v Atlantě

Zlatě se do historie českého olympijského hnutí zapsal v roce 1996 především mladý kanoista Martin Doktor. Na olympijském kanále nenašel přemohitele v závodě na

⁸⁹ Nesign.: Metr chybí na Mount Everest, *Rudé právo*, Praha, Borgis, a. s. 8. 8. 1992, s. 24

⁹⁰ Nesign.: Kdo obětuje víc, je nejlepší, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 8. 1992, s. 3

⁹¹ Nesign.: Červotoč finského oštěpu, *Československý sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 10. 8. 1992, s. 3

500 ani 1000 metrů a stal se dvojnásobným olympijským vítězem. Hry v Atlantě byly vrcholem jeho kariéry. Doktor si na ně přivezl kompletní rodinný realizační tým – otce a trenéra v jedné osobě doplnila i maminka v roli kuchařky. Dva nejcennější kovy z jedné olympiády ho navždy zařadily mezi nejslavnější české sportovce v historii. Před atlantskou olympiádou Doktor žádné zlaté medaile na mezinárodní úrovni nedosáhl.

Doktor se v mnou sledovaných denících objevuje už pět dní před startem. Právo se v textu *Kanoista Doktor se chystá na stěhování* věnuje jeho přípravě, ubytování i netradičnímu rodinnému realizačnímu týmu.

Oba deníky píšou o Doktorovi 31. července, tedy den poté, kdy singlkanoista vyhrál rozjížděku na kilometrové trati. O Doktorovi je v denících zmínka i o den později. Tentokrát je tématem článků jeho výhra v rozjížděce na půl kilometru. V sobotu 5. června pak oba deníky čtenářům připomínají, že českého reprezentanta čekají o víkendu hned dva finálové závody. V sobotu jel Doktor závod o medaile na 1000 metrů a v neděli na trati poloviční. Kanoista sobotní závod vyhrál, jeho úspěch se však v denících objevil až o dva dny později, společně s informací o nedělním triumfu. Právo ani Sport totiž v neděli v roce 1996 nevycházely.

Sport i Právo si denní odmlku „vynahradily“ v pondělí a Doktorovy úspěchy popsaly hned několika články. Právo mělo o dvou zlatých tři texty, a deník Sport dokonce sedm. Mimo jiné udělal Sport rozhovor s Josefem Doktorem – trenérem a otcem v jedné osobě a samostatný článek byl věnován i kanoistově mamince, která reprezentantovi v Atlantě vařila domácí jídla. O Doktorovi byl také článek s titulkem *Holeček: Hrome, to je talent* s podtitulkem *Očima domova*. Ten popisoval, jak na úspěchy kanoisty pohlíží Josef Holeček – olympijský vítěz v kanoistice z roku 1952. Sport věnuje také článek Doktorovým soupeřům, kde jsou jeho největší rivalové dokonce i citováni. Citace soupeřů má v několika textech i deník Sport.

Doktor se v novinách objevuje také pár dní po závodech. Deníky píšou u jeho návratu do Čech, a dokonce o jeho příjezdu do Sezemic, kde Doktorovi bydlí. Mediální dozvuk dvou zlatých medailí řeší deníky také z pohledu finančního. Reprezentant má totiž za druhou medaili dostat od Českého olympijského výboru jen poloviční finanční odměnu.

Štěpánka Hilgertová si v olympijském závodě kajakářek dojela pro zlato 27. července 1996 a stala se tak vůbec první ženou, na jejíž počest se hrála na OH česká státní hymna. Pro Hilgertovou byly americké hry druhými v pořadí. Kajakářka startovala i v Barceloně, kde skončila na 12. místě. Na olympijské hry Hilgertová letěla i se svým manželem Lubošem Hilgertem. Také on zde reprezentoval Českou republiku v závodě kajaků.

Účast manželského páru byla natolik atraktivním tématem, že se do mnou sledovaných deníků dostala ještě předtím, než vůbec kajakáři začali závodit. Deník *Právo* příběh manželů prezentuje odlehčenou formou. V článku z 19. července *Hilgertovi mají svoji pastu* se čtenář dočte nejen o tom, jaké umístění by manželům vyhovovalo, nebo o tom, že na olympijském kanálu už závodili, ale také je zde zmíněno, jak už titulek napovídá, že manželé netuší, zda budou během olympiády na jednom pokoji a že mají pro jistotu každý svoji zubní pastu. Ve stejný den o Hilgertových píše i deník *Sport*. Také tento deník sází na lehčí formu článku. Čtenář se v úvodu článku *Potomek si vyžádal šampus* dozví, že syn českých kajakářů se doma nudit nebude, protože jede s příbuznými sjíždět řeku Opavu. Devítiletý Luboš má také rád jízdu v kajaku a prý už umí i eskymáka.

Když Štěpánka Hilgertová vyhrála zlatou medaili, opakoval se vzorec z roku 1992. Oba mnou sledované deníky zprávu zveřejnily na titulní stránce. *Právo* Hilgertové věnuje čtyři texty (titulní strana, rozhovor, reportáž a článek o kajaku). Deník *Sport* kromě titulní strany o kajakářce píše reportážně i na straně tři. Zde je s Hilgertovou ještě rozhovor.

Olympijská vítězka je v mnou sledovaných denících zmiňována i několik dní po zisku medaile. *Právo* připomíná zlato Hilgertové hned další den (30. července). Na hrách získali ještě před Hilgertovou stříbrnou medaili také vodní slalomáři Miloslav Šimek a Jiří Rohan a singlkanoista Lukáš Pollert. Text z 30. července bilancuje české úspěchy na divoké řece a jako první je v textu dán prostor právě Hilgertové. Deník *Sport* s olympijskou vítězkou udělá odlehčený rozhovor i 1. srpna. Řeší se v něm například oslavy nebo finance závodnice. Česká kajakářka se v denících objevuje také po hrách. Rozsáhlý článek deníku *Právo* z 2. srpna informuje o návratu sportovců do Čech a Hilgertová je opět první, komu se text věnuje. O Hilgertové pak *Právo* píše ještě

16 dnů po zisku medaile. V textu, který je v příloze *Čtení pro sobotu*, se rekapituluje její zlatý úspěch.

Podobně jako u předchozích hrách mají články v mnou zkoumaných denících nejen **informační rámec**. Novináři olympioniky dobře znají a poskytují tak ve svých textech mnoho zajímavých informací, které tvoří kontext k celé účasti na olympijských hrách. V textech se objevují nejen informace o závodech, ale například i perličky ze soukromí nebo motiv rodiny.

Příběh Martina Doktora si o **rodinný rámec** doslova říká. Jak již bylo řečeno, český závodník měl v Atlantě matku a otce jako realizační tým. Novináři se tak skrz tyto motivy snaží popsat českého olympionika lidsky jako šikovného syna. Rodinný příběh má podle mě větší šanci zaujmout čtenáře. Například *Právo* o výletu rodiny Doktorových píše takto: „*Na olympiádu ‚přibalil‘ díky pochopení ČOV ještě matku coby kuchařku a příležitostnou masérku v jedné osobě, která se na předchozích dlouhých zahraničních pobytech osvědčila.*“⁹²

Rodinný rámec mají i texty o Hilgertové. Také zde je tento rámec nasnadě. Česká reprezentantka je na hrách se svým manželem Lubošem. Ten, ač také reprezentuje v Atlantě Českou republiku v jízdě na kajaku, se v médiích mnohem častěji objevuje jako „*manžel Hilgertové*“. To je dáno nejspíš i tím, že se mu na hrách tolik nedaří. Rodinný rámec mají texty také kvůli zmínce o synovi Hilgertové. Velmi mě zaujala například tato odpověď kajakářky v rozhovoru pro deník *Právo*: „*Srovnat to snad lze jen s pocitem po narození syna, který přišel na svět krátce po jaderné havárii v Černobylu, a lékaři měli obavy o jeho zdraví.*“⁹³ Po této odpovědi v rozhovoru hned následuje otázka: *Jak se vám daří skloubit rodinu a sport dohromady?*

Texty o manželském páru Hilgertových je možné zařadit i do **rámce soukromí**. Novináři v nich totiž řeší také to, že když manželé tráví až moc času spolu (závodí spolu, trénují spolu, žijí spolu), není to vždy příjemné. Deník *Sport* v té souvislosti cituje kajakářku takto: „*Problémy z toho občas vznikají, ale snažíme se je řešit.*“⁹⁴

⁹² Nesign.: V objetí manžela jsem uvěřila ve zlato, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 29. 7. 1992, s. 16

⁹³ Nesign.: Kanoista Doktor se chystá na stěhování, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 7. 1992, s. 14

⁹⁴ Macek, T.: Potomek si vyžádal šampus, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 6. 8. 1992, s. 7

Rozhovor s Hilgertovou v deníku Právo poté, co získá zlato, má zase titul *V objetí manžela jsem uvěřila ve zlato*.

Oba čeští reprezentanti – Doktor i Hilgertová – jsou již před ziskem medaile představeni čtenářům v širším **kontextu**. V textech o Doktorovi je zmíněno například, že je závodník Prosportu Sezemice, kterých soupeřů se nejvíc bojí, že měl nedávno kašel a že ho teprve čeká zkouška nového dresu. Zároveň se deníky olympioniků i ptají, s jakým umístěním by byli spokojeni. Novináři se v textech věnují i zajímavostem o sportovcích. Příkladem může být text Práva 29. července *Slalomáři získali tři medaile*. Zde se čtenáři dozvědí i to, že si Hilgertová před jízdou pouštěla „do walkmanu své oblíbence *Simona a Garfunkela*“.⁹⁵ Až do úplných podrobností pak jde text o Hilgertové z 10. srpna. Zde je kajakářka popsána jako „*nakrátko ostříhaná blondýnka, která za nejvhodnější odreagování považuje plavání či tanec*“.⁹⁶

O tom, že jsou texty o olympionících zasazeny i do širšího kontextu, svědčí i to, že jsou v článkách úspěchy sportovců **zasazeny do historie** a tím je připomínána jejich výjimečnost. Z textů se například dozvíme, že se Štěpánka Hilgertová stala českou olympijskou vítězkou po osmadvaceti letech, naposledy získala zlatou medaili pro naši zemi v době her v Atlantě předsedkyně ČOV Věra Čáslavská. Doktorův úspěch je zase výjimečný tím, že je kanoista teprve třetím Čechem (Čechoslovákem), který na jedněch hrách získal rovnou dvě zlaté medaile.

V médiích je také stejně jako v roce 1992 zmíněn **motiv reklamy**: „*Pořadatelé to až přehánějí. Třeba v oblasti reklam. Když jsem tu šel poprvé v úterý na start, dokonce mě donutili sundat hodinky... Musel jsem také přestříkat dres, protože se organizátorům nelíbilo, že je na něm reklama.*“⁹⁷ Deník Sport dokonce ve svém textu dělá reklamu konkrétním firmám: „*Třeba firma Motorola zapůjčila rodině Doktorů vysílačky... Díky pražské firmě Pneuleasing zase mohli jezdit v Americe autem.*“⁹⁸

⁹⁵ Nesign.: Slalomáři získali tři medaile, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 29. 7. 1992, s. 16

⁹⁶ Kéžr, M.: Sebevědomá olympijská vítězka, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 10. 8. 1992, s. 12

⁹⁷ Procházka, P.: Vzali mu i hodinky, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 3. 8. 1992, s. 2

⁹⁸ Nesign.: Před výhrou se hrál kulečník, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 8. 1992, s. 4

Deníky si dost všímají také toho, **kde závodníci během olympiády bydlí**. Jako nejdůležitější téma se novinářům jeví, zda mají sportovci dostatečné pohodlí a klid na relaxaci. Doktor je například v textu *Kanoista Doktor se chystá na stěhování* citován takto: „*Tréninkový azyl v Elbertonu jsme si zvolili pro božský klid, který tady panuje.*“⁹⁹ Dalším příkladem článku, který se věnuje ubytování, je již zmiňovaný text o Štěpánce Hilgertové z 19. července. Hilgertová před novináři vysvětluje, že si s manželem berou oba zubní pastu, protože netuší, zda budou bydlet spolu. Podle mě se média snaží o českých sportovcích před velkou akcí nějakým způsobem informovat. A jelikož na hrách ještě nezávodili a řešit v textu jenom to, jak je závodník připraven, by na větší článek nevydalo, píšou noviny i o tom, kde a jak jsou olympionici ubytováni.

Všiml jsem si také, že když deníky popisují olympionika, snaží se ho popsat za pomoci **přívlastků či přídavných jmen**. Doktor je podle novinářů například *ambiciózní, úspěšný, blondatý rodák z Poličky*. O Hilgertové se zase dočteme, že je *nakrátko ostříhaná blondýnka*. To vše opět vytváří komplexní popis postavy zdravého sportovce. Pokud je sportovec něčím zajímavý, média na to často upozorňují. Například u Doktora novináře zaujal jeho věk. Je tak titulován jako *mladý kanoista, teprve dvaadvacetiletý závodník* či jako *nejmladší z rozjížd'ky*.

Texty o olympionicích jsou také **bohaté na citace**. Citován je nejen sám sportovec, ale zároveň realizační tým. V případě textů o Martinu Doktorovi je často citován trenér a zároveň otec závodníka. V denících se objevují i citace Jana Boháče, vedoucího české kanoistické výpravy. U Hilgertové je pro změnu často citován její manžel, ale není jediný. V textech o Hilgertové „mluví“ třeba i reprezentační trenér kajakářů Milan Bílý.

Zajímavé také je, **kolik prostoru** nepostižení sportovci dostávají ještě předtím, než získají medaile. Martin Doktor se na titulní straně deníku Sport objeví už po svém prvním kvalifikačním závodě. Zde je však nutno dodat, že kanoista postoupil do finále závodu na 1000 metrů z prvního místa. Tudíž byl aspirantem na prvenství a jeho příběh měl potenciál.

⁹⁹ Nesign.: Kanoista Doktor se chystá na stěhování, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 7. 1992, s. 14

Jak deník Sport, tak Právo věnují Doktorovým kvalifikačním závodům nemalý prostor. Den po Doktorově vítězství v kvalifikaci na 1000 metrů oba deníky informují o průběhu závodu, o časech Doktora i jeho soupeřích. Novináři popisují čtenářům postupový klíč v soutěži a také, jaké počasí při kvalifikaci panovalo. V textech nechybí ani citace závodníků. Podobným způsobem o Doktorovi deníky informují i 1. srpna, kdy kanoista vyhraje také kvalifikaci v závodě na půl kilometru. Takže už články o závodech, v kterých ještě nejde o medaili, mají **reportážní rámeček**.

Reportážní rámeček mají samozřejmě i texty o tom, jak Doktor a Hilgertová získali zlaté medaile. Oběma úspěchům českých reprezentantů se věnují oba mnou sledované deníky na titulní straně. Jak bylo zmíněno výše, textů o zlatých medailích Doktora i Hilgertové je v denících v jednom vydání hned několik.

Protože se novináři snaží závod rozebrat, co nejvíc to jde, ptají se olympioniků na průběh závodu i na jejich **fyzickou kondici**. Martin Doktor tak v rozhovoru pro deník Sport například říká, že si vzal před závodem aspirin a cítil něco v krku.

V textech o olympionících nechybí ani téma blízké **budoucnosti**. Doktor i Hilgertová dostávají otázky na téma, co je čeká po hrách. Novináře také zajímá, jak budou sportovci své úspěchy slavit.

Právo i deník Sport si všímají i toho, co jsem nazval **motivem módy**. Novinář Sportu si například v rozhovoru s Martinem Doktorem zmiňuje, že má kanoista na dresu nápis *Czeh*, místo *Czech*. Kanoista na to reaguje slovy: „*To je kvůli Maďarům, aby věděli, když se mi dívají na záda, kdo je předjel. Ale vážně, ten dres opravdu vyráběli Maďaři.*“¹⁰⁰ Asi nejčastěji zmiňovaným módním motivem je pak Doktorům šátek s lebkami. Ten vtipně glosuje například kanoistův otec: „*Potíž bývá v tom, že nemůžeme sehnat správně dlouhý a sající. Zajímavé je, že šátky tohoto druhu mívají vlasatí hudebníci z heavymetalových kapel.*“¹⁰¹ Deník Právo zase připomíná, že si Doktor šátek koupil *na tržišti od Vietnamců*.

¹⁰⁰ Procházka, P.: Doktorovi pomohl aspirin, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 8. 1992, s. 7

¹⁰¹ Nesign.: Cíl byl splněn, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 8. 1992, s. 7

V textech o Martinu Doktorovi je často zmiňován i jeho nový dres. Ten mu totiž neseďí a kanoista musí závodit v tom starém. Nepadnoucí trikot by bylo nejspíš možné zařadit i do kategorie **motiv výstroje**. Tento motiv je patrnější v článku Práva z 29. července *Zlatá česká loď*. Text je celý o lodi Hilgertové *Marlin*: „*Je to skvělá loď na jakoukoli vodu a vůbec nechápu, proč na ní zatím jezdíme jenom já s Lubošem. Teď se to možná změní,*“¹⁰² chválí své náčiní kajakářka.

Podobně jako v textech z roku 1992 se snaží novináři články ozvláštnit metaforami a slovními hříčkami. Asi nejvíc mě v tomto ohledu zaujal text deníku Právo z 30. července *Řeka Ocoee medailovým rýžovištěm*. Začíná takto: „*Těžko se někdy ve státě Tennessee v chráněné krajinné oblasti Cherokee těžilo zlato či jiné cenné kovy. Medailové rýžoviště si na divoké řece Ocoee ale založili čeští vodní slalomáři.*“¹⁰³ Asi nejvýrazněji působí novinářská vynalézavost u českého kanoisty. Jeho příjmení se totiž několikrát stane cílem slovní narážky (*Doktor si předešal první zlato, Doktorovu medailovou diagnózu...*).

Jak již bylo zmíněno, v textech se objevuje i **motiv financí**. Čtenář se dozví například, kolik stojí loď Hilgertové a že ji kajakářka nemá ještě splacenou. Motiv financí je zmiňován nejen v souvislosti se samotnými závodníky. Například Doktorův otec si deníku Sport stěžuje: „*Trénoval jsem nějakou dobu v Německu, ale potom jsem byl také skoro rok bez práce a žili jsme z úspor.*“¹⁰⁴ Nejčastěji je ale motiv peněz zmiňován po závodech. Proč, to vysvětlí následující ukázka z deníku Právo: „*Dvojnásobní olympijští medailisté nedostanou za druhý cenný kov z Atlanty plnou výši slíbené odměny, ale jen polovinu. Rozhodl o tom už před olympiádou Český olympijský výbor. Ve známost však tento krok vešel až v závěru her.*“¹⁰⁵ Krácení odměn se pak Právo věnuje ještě dvakrát. 8. srpna informuje textem *Slavia prý doplatí Doktorovi zbytek* o tom, že se pražský fotbalový klub rozhodl kanoistovi částku doplatit. Hned 9. srpna je v Právu článek o tom, že se guvernér České národní banky Josef Tošovský a místopředseda Českého olympijského výboru Jan Hronek dohodli na tom, že olympionikům odměny za druhou medaili vyplatí v plné výši.

¹⁰² Nesign.: Zlatá česká loď, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 29. 7. 1992, s. 16

¹⁰³ Nesign.: Řeka Ocoee medailovým rýžovištěm, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 30. 7. 1992, s. 16

¹⁰⁴ Nesign.: Před výhrou se hrál kulečník, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 8. 1992, s. 4

¹⁰⁵ Kézr, M.: Za druhý kov dostanou jenom poloviční prémii, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 6. 8. 1992, s. 16

Jako zajímavé se také jeví, kolik prostoru v médiích dostávají zlatí olympionici i **po návratu do Čech**. Zpráva o tom, že Martin Doktor a několik dalších olympioniků přiletěli do Čech, se dostala 7. srpna dokonce na titulní stránku deníku Právo. V rozsáhlém článku, kde je nejprve věnován prostor Doktorovi, jsou vyjmenovány i úspěchy dalších sportovců. Ti jsou zde také citováni. V textu mluví i předsedkyně Českého olympijského výboru Věra Čáslavská a místopředseda ČOV Přemysl Herych.

Den po takto rozsáhlém článku se motiv návratu sportovce v Právu objeví znovu. Tentokrát se deník věnuje příjezdu Martina Doktora do jeho bydliště. Ani tato reportáž není rozsahem malá. Je v ní například citován starosta Sezemic, který pro Doktorovy zajel až na ruzyňské letiště. V tomto článku se samozřejmě objeví i **motiv bujarých oslav**. Zajímavé je, že až tento článek se zmíní o Doktorově dívce. To může mít hned dvě vysvětlení. Rodinný rámec a motiv syna byl v tomto případě pro novináře silnějším příběhem než **motiv kanoistovy dívky**. Ale mnohem reálnější je to, že média zkrátka o tom, že je Doktor zadaný, nevěděla. Velkou pozornost příletu Doktora do Čech věnuje 7. srpna i deník Sport. Také ten dá tuto zprávu na titulní stranu listu, a to dokonce se dvěma fotografiemi kanoisty. Krátký text s Doktorovou citací je i na straně šestnáct.

Zajímavý motiv, který se v textech objevuje, je **motiv sounáležitosti**. Když na hrách získá český sportovec medaili, deníky připomínají, že je jeho úspěch i úspěchem celé České republiky. V textech tak zaznívají fráze jako „naše kajakářka“ či „náš závodník“. Český úspěšný sportovec je čtenářům prezentován jakou součástí celého národa. Nevyhrála tak „jen“ Štěpánka Hilgertová, ale medaili máme „my“, jak to například naznačuje titulek Práva z 29. července, který zní takto: *Máme první zlatou medaili*. Až rodinnou atmosféru navozuje titulování sportovců. O Hilgertové se píše jako o „Štěpánce“ a Doktor je dokonce v perexu textu Práva z 5. srpna nazván „Bobanem“ (tak kanoistovi přezdívá jeho maminka).

Stejně jako v textech z roku 1992 je i tentokrát v mnou sledovaných denících zmiňován **politický motiv**. Například deník Sport si všímá, že finále závodu kanoistů sleduje také Ivan Pilip – v té době český ministr školství, tělovýchovy a mládeže. Ten je také zmíněn i po hrách, v textu deníku Sport o návratu sportovců do Čech. Zde je dokonce ministr citován.

5.5. X. letní paralympijské hry

X. letní paralympijské hry se konaly od 16. do 25 srpna 1996 a české výpravě se moc nepovedly. Hry v Atlantě byly první a zatím poslední, ze kterých čeští reprezentanti přivezli méně medailí než jejich nepostižení kolegové (Němcová Tejkalová, 2012). Celkem bylo cenných kovů deset. K malé úspěšnosti českých sportovců přispělo nejspíš i to, že tato paralympiáda byla prvními letními paralympijskými hrami, kterých se zúčastnila samostatná česká reprezentace. Českou republiku tak logicky reprezentovalo méně sportovců. Statisticky se tak zmenšila i šance na medailové úspěchy.

Česko získalo v roce 1996 jen dvě zlaté medaile. Postarali se o ně generačně naprosto rozdílní sportovci. Úspěch třináctileté plavkyně Kateřiny Coufalové byl svým způsobem unikátní. Plavkyně byla vůbec nejmladší medailistkou her. Druhým zlatým paralympionikem se pro změnu stal o 39 let starší Štefan Danko. Tento český vozíčkář nenašel přemožitele v hodu oštěpem v kategorii F55.

5.5.1. Mediální obraz Kateřiny Coufalové a Štefana Danko v průběhu X. letních paralympijských her v Atlantě

Ačkoliv byla česká paralympijská výprava v Atlantě méně úspěšná než ta v Barceloně, dostalo se jí v mnou zkoumaných denících většího prostoru. Respektive Právo a Sport věnovaly více prostoru dvěma nejúspěšnějším českým paralympionikům. Nejenže se úspěchy Coufalové a Danko dostaly na titulní strany obou mnou analyzovaných deníků, ale navíc Právo s Dankem udělalo i krátký rozhovor. Deník Sport dokonce o sportovcích píše, když přiletí do Čech. Obdobně jak je tomu u nehandicapovaných sportovců.

Co lze deníkům vytknout, je fakt, že o obou úspěších vždy informují v hromadném článku. Pokud má zlatou medaili tzv. zdravý sportovec, bývají články zpravidla jen o něm. V případě handicapovaných sportovců je to jinak. Jednotlivé úspěchy nejsou rozlišovány a jsou popsány dohromady v jednom textu. Výjimku tvoří rozhovor deníku Právo s titulkem *Zeptali jsme se* z 26. srpna. Ten je celý věnovaný jen českému vozíčkáři Dankovi.

Kateřina Coufalov ziskala zlatou medaili v plaveckm zvod na 100 metrů v sobotu 24. srpna. Tentz den vozckř Štefan Danko vyhrál zlato v hodu oštěpem. Deníky o tom informovaly o dva dny později. To je ale dan tím, že ani jeden z nich v té době v neděli nevycházel.

Deníky Právo a Sport v mnou sledovanm období informovaly o Kateřině Coufalov a Štefanu Dankovi pěti texty.články o handicapovaných sportovcích už nejsou tak krtk jako v roce 1992. Texty ospchch česk paralympioniků v roce 1996 už nemají jen čist **informativní rámec**.

Deník Právo, kter je v roce 1996 mediálním partnerem českého paralympijského týmu, zveřejnil zprávu ospchu Coufalov a Danka na titulní straně. Zatímco u textů z roku 1992 není poznat, jestli deníky na paralympijských hrách byly (pouze v jednom ppad je text uvozen slovy „pvodn reportz Davida Šnajdra“), v roce 1996 svou účast na hrách Právo avizuje jz vvodulnku. Text je totiž často uveden poznámkou *Z Atlanty telefonuje Jan Krta*.

Zatímco pedtrymi lety v mnou sledovaných denících nikde nezaznělo, jak handicap m Miloslava Bhalov, aletenř se pouze dozvěděl, že soutěží v hodu diskem, tentokrát je v obou denících jasn uvedeno, s jakým handicapem obaešt závodníci soutěžili. Například Právo píše: „*Devtatrycetitlt vozckř Štefan Danko (sic!)... vyhrál hod oštěpem výkonem 26 m. Teprve tinctilet plavkyně Kateřina Coufalov, bez pravého predlokt, zvtžila na 100 m prsa.*“¹⁰⁶ Dá se tedy říct, že informace o sportovci je komplexnější.čtenář se vzdy dozví jak disciplínu, tak postižení sportovce.

Texty ospchu česk paralympioniků, jak konstatuje také Nmcov Tejkalová, mají v roce 1996 už také **reportzn rámec**. Informace o tom, že česk sportovec vyhrál, je doplněna o to, jakým způsobem. V textech je například zmíněno, jak se sportovcům dařilo už během závodu.čtenář se také dozví například, že Coufalov „*stejn tak jako v rozplavbch vyrazila od startu dopředu a s velkou suverenitou*“.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Krta, J.: Dvě zlat medaile paralympiků, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 1996, s. 1

¹⁰⁷ Tamtz

V textech je i informace o počtu diváků nebo o počasí. To vše dává textům znaky reportáže.

V textech jsou v roce 1996 pravidelně citace. A citován je nejen úspěšný paralympionik. V textech „mluví“ i trenéři sportovců a například *tiskový atašé* naší výpravy David Šnajdr. Deník Právo, jako mediální partner výpravy, dokonce věnuje Dankovi rozhovor. Sportovec ve třetí a zároveň poslední odpovědi krátkého rozhovoru navíc zmíní Věru Jiráskovou, Vojtu Vašíčka a Pavla Šibravu. Do médií se tak dostanou i jména paralympioniků, kteří na hrách žádných medailový úspěch nezaznamenali. Neúspěšní čeští handicapovaní sportovci jsou zmiňováni také v textech deníku Sport.

Deníky už také v roce 1996 úspěchy českých paralympioniků zasazují do **historického a sportovního kontextu**. Právo čtenářům například předá informaci, že úspěch Coufalové je v její kategorii novým světovým rekordem. Zároveň se čtenáři z textů dozvědí, že sobotní medaile nejsou ojedinělým úspěchem české paralympijské výpravy: „*Čeští sportovci tak zaokrouhlili počet medailí na paralympiádě na deset (2–7–1)*.“¹⁰⁸

Větší kontext získávají články i díky více informacím, které se čtenář dozví. Jak Sport, tak Právo například zmíní, kolik je sportovcům let. Zde je však otázka, jestli není věk zmíněn jen proto, že generační rozdílnost českých medailistů je poměrně kuriózní zajímavost.

V textech jsou i však **další informace**, díky kterým si čtenář může o sportovcích udělat lepší obrázek a víc se o nich dozví. Právo o Coufalové píše, že plave za pražskou Slavii, a Sport zase zmíní, že je to žačka osmé třídy základní školy v Praze 10, že plave od svých šesti let a že má ráda koně.

Novinkou je v roce 1996 také to, že i handicapovaným je v médiích věnován prostor také několik dní po jejich úspěchu. Novináři čekají na paralympijský tým na letišti a o jejich přiletu informují veřejnost. Paradoxní je, že se návratu sportovců do Čech věnoval deník Sport, který na rozdíl od Práva nebyl mediálním partnerem her.

¹⁰⁸ Krůta, J.: Dvě zlaté medaile paralympiků, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 1996, s. 1

Tento text z 28. srpna má **kritický rámeček**¹⁰⁹. Text začíná citací Davida Šnajdra. Ten kritizuje zázemí paralympiády: „*Potíže začaly už po přiletu s akreditací, neboť z neznámých důvodů vypadl počítačový systém IBM... Scházelo i důstojné zázemí pro účastníky her... Potvrdilo se také, že komercializace her není jediný potřebný směr rozvoje paralympijského hnutí.*“¹¹⁰

Apologetický rámeček dávají textům zmínky o divácích. Informace o tom, že jsou stadiony při závodech téměř zaplněné, jako by podtextu naznačovaly, že si sport handicapovaných zaslouží i prostor v médiích.

Texty o handicapovaných sportovcích mají i **kuriózní rámeček**. Například text Práva z 26. srpna tvoří z více než jedné třetiny informace o tom, že se během závodu nad olympijským plaveckým závodem prohnala silná bouře. Čtenář se například dozví, že „*bouře, byla podle místních znalců odnoží hurikánu, jenž rádí v těchto dnech v Mexickém zálivu*“.¹¹¹ Dost prostoru je věnováno průběhu samotné bouře. Ten jen popsán opravdu podrobně: „*Člověk z našich zeměpisných šířek neznalý těchto jevů byl celkem u vytržení, američtí příznivci plavání se však oddávali tónům současného diskotékového hitu v jihoamerickém rytmu ‚Macarena‘ a snažili se roztancovat dav. To se jim dařilo až do doby, než vítr odfoukl provizorní postranní bariéry a liják začal všechny přítomné pořádně sprchovat.*“¹¹² Podle mě takto rozsáhlý popis přírodních jevů do sportovního článku nepatří.

Novináři si dle mého názoru s texty o paralympionících dali v roce 1996 i více práce než před čtyřmi lety. To se projevilo nejen délkou textů, ale i tím, že se v článkách objevují zajímavé **slovní obraty nebo slovní hříčky a metafory**. Například Právo 26. srpna o Coufalové píše, že do závodu vstoupila *bez bázně a hany* a že *svůj start ozdobila světovým rekordem*. Deník Sport zase 28. srpna plavkyni označí za *benjamínka výpravy*.

¹⁰⁹ S kritickým rámečkem v textech o handicapovaných sportovcích přišla již Tejkalová (2012).

¹¹⁰ Glückselig, P.: Dvojnásobné zlato doma, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 28. 8. 1996, s. 8

¹¹¹ Krůta, J.: Dvě zlaté medaile paralympiků, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 1996, s. 16

¹¹² Tamtéž.

U textů z roku 1996 jsem si také všiml, že jsou čeští paralympionici často **srovnáváni se zdravými sportovci**. Podle textu Práva z 26. srpna „*Coufalová plave velmi dobře i mezi nehandicapovanými v pražské Slavii*“¹¹³ a „*Danko po vzoru Železného vyhrál hod oštěpem*“¹¹⁴. Tato srovnání jako by mezi řádky upozorňovala na to, že úspěchy paralympioniků jsou trochu něčím jiným než úspěchy nepostižených sportovců. Kvůli takovým srovnáním je tedy i v podtextu řečeno, že handicapovaní sportovci jsou jiní než zdraví sportovci, že jsou ti druzí.

5.6. Sportovní žurnalistika v roce 1996

Ačkoliv mnou sledované deníky prošly jistou změnou, která souvisí i s rozpadem Československa, jejich styl zůstal podobný, jako byl v roce 1992.

Československý sport se sice jmenuje už jen Sport, ale stále se drží některých stylistických zásad z dřívějšíka. Ve zpravodajských textech se pořád objevují zkratky. Příkladem za všechny může být text z 6. srpna *Doktor složil atestaci*. Zde jsou zkratky i v místech, kde bych je dnes nečekal: „*Český reprezentant vyfasoval mnohem těžší první jízdu, v níž jej čekal mj. olympijských vítěz Bulhar Nikolaj Buchalov... Na pětisetmetrové trati se utkal **např.** s německými olympijskými vítězkami.*“¹¹⁵

Deník Sport v textu také často pracuje se závorkami: „*V osmé dráze si coby nejmladší závodník v rozjížd'ce (teprve 22) vedl zkušeně... Tahle dvojice také v tomto pořadí dojela (na 750 metrech vedl Doktor o 1.32).*“¹¹⁶ Také závorky nejsou v dnešních zpravodajských textech běžné.

I v textech z roku 1996 na sebe docela často novináři upozorňují. Jsou zmiňováni v článcích a často zmiňují svou práci. Příklady toho fenoménu jsem vybral dva. První je část textu deníku Sport z 5. srpna: „*Sportovci často v poslední době rádi sdělují, že někomu svou medaili věnují. Martin Doktor ale na tuto podsunutou **novinářskou** otázku odpovídá jinak.*“¹¹⁷ V druhém příkladu v deníku Sport z 27.

¹¹³ Krůta, J.: Dvě zlaté medaile paralympiků, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 1996, s. 16

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Procházka, P.: Doktor složil atestaci, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 6. 8. 1992, s. 7

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

července je zmínka o novinářích spíše nepřímá. Citace v textu *Věštba se naplnila* je uvedena takto: „...svěřovala se do nastavených diktafonů.“¹¹⁸

Velmi zajímavé je, že se v textech objevuje i hlas autora. Ten některá fakta hodnotí a komentuje, a to i přesto, že se jedná o zpravodajské texty („*Trapná byla i skutečnost, že místo snahy o nápravu věci se šéf naší olympijské mise Přemysl Herych začal před novináři přít s místopředsedou ČOV Janem Hronkem, kdo za rozhodnutí může.*“¹¹⁹). Dalším příkladem může být text deníku Sport z 3. srpna. Zde je řeč o Martinu Doktorovi, který má pocit, že si z něj rozhodčí „dělají opičky“, když ho donutili sundat si hodinky (viz výše). Novinář Pavel Procházka na závěr tohoto textu píše: „*Chce se nám věřit, že podobné detaily nezmění Doktorovu medailovou diagnózu a že po víkendu bude moci dělat veselé opičky na všechny ostatní.*“¹²⁰ Zde novinář jako by vyslovoval přání. Podobně zní hlas novináře i v textu deníku Sport z 5. srpna: „*Po závodě si oddechl nejen nejúspěšnější český účastník v Atlantě, ale i my všichni, kteří jsme mu doma drželi palce.*“¹²¹

Také jsem si u textů z roku 1996 všiml, že jsou v nich chyby a nepřesnosti. Například v článku deníku Sport o Martinu Doktorovi z 5. srpna se píše: „*V neděli si rodák z východočeských Sezemic vychutnával podruhé během 24 hodin melodii české hymny.*“¹²² Jak již zaznělo i v této práci – Doktor se narodil v Poličce. V Sezemicích pouze v roce 1996 bydlel.

Neshody panují také mezi články v případě částky, kterou má Štěpánka Hilgertová dostat za svou medaili. 29. července se Hilgertové v rozhovoru pro deník Právo novinář ptá: „*Jak naložíte s prémie 600 000 Kč určenou pro českého olympijského vítěze?*“ 10. srpna ve stejném deníku vyjde text, v kterém stojí toto: „*Jako olympijská vítězka dostane prémie 650 tisíc korun, ale peníze prý v jejím snažení nehrají tu nejpodstatnější roli.*“¹²³

¹¹⁸ Macek, T.: *Věštba se naplnila*, Sport, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 27. 7. 1992, s. 3

¹¹⁹ Kézr, M.: *Za druhý kov dostanou jenom poloviční prémie*, Právo, Praha, Borgis, a. s. 6. 8. 1996, s. 16

¹²⁰ Procházka, P.: *Vzali mu i hodinky*, Sport, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 3. 8. 1992, s. 2

¹²¹ Velíšek, J.: *Holeček: Hrome, to je talent*, Sport, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 5. 8. 1992, s. 7

¹²² Kézr, M.: *Na kilometru jsem nechal takřka všechny síly, pětistovka byla fyzicky i psychicky snadnější*, Právo, Praha, Borgis, a. s. 5. 8. 1996, s. 16

¹²³ Fořt, V.: *Sebevědomá olympijská vítězka*, Právo, Praha, Borgis, a. s. 10. 8. 1996, s. 12

5.7. XXVII. letní olympijské hry

XXVII. letní olympijské hry se uskutečnily v australském Sydney v poměrně netradičním období. Kvůli tomu, že se hry konaly na jižní polokouli, byl jejich start odložen na nezvykle pozdní termín, 15. září. Závěr her je datován k 1. říjnu. Oproti olympijským hrám v Atlantě si sportovci v Sydney rozdělili o 29 medailových kolekcí více. Příčinou bylo rozšíření počtu ženských disciplín. Poprvé se pod pěti olympijskými kruhy představily vzpěračky či moderní pětibojačky, zvýšení počtu disciplín se dočkaly ženy také v atletice a ve sportovní střelbě.

Her se zúčastnilo 126 českých sportovců. O medaile se postarali především atleti a vodní slalomáři. Jan Železný zvítězil potřetí za sebou v hodu oštěpem, zlato z Atlanty obhájila také kajakářka Štěpánka Hilgertová. Naopak Martin Doktor na svá vítězství nenavázal a v obou finále obsadil osmá místa. Česká republika se umístila na 28. příčce v pořadí národů.

Doposud jsem o novinářské práci psal vždy na konci kapitoly. V tomto případě udělám malou výjimku a dovolím si jednu poznámku k sportovní novinářině v roce 2000 hned z kraje kapitoly. Novinářské texty o nejúspěšnějších sportovcích v tomto roce jsou si u obou sledovaných deníků dost podobné, a to jak po stránce obsahové, tak formou. Stejně je také načasování článků. To je samozřejmě dané tím, že deníky o sportovcích píšou v době, kdy na hrách závodí. Avšak ve stejný den vycházejí i texty dost podobné obsahem také v době, kdy ještě olympionik nezávodil či už má po závodech. Z toho lze vysledovat i jistou rutinu v novinářské práci. Konkrétně to předvedu hned na pravidelnosti a podobnosti textů o obhájce olympijského zlata Štěpánce Hilgertové.

5.7.1. Mediální obraz Štěpánky Hilgertové a Jana Železného v průběhu XXVII. olympijských her v Aténách

Česká kajakářka přijela na hry jako obhájce titulu. Že média věřila i v její další úspěch, je patrné z toho, kolik jí věnovala prostoru ještě **před samotným ziskem medaile**. Právo o Hilgertové píše už tři dny předtím, než obhájí titul. Kromě tréninku je v textu z 15. září i zmínka o tom, **kde kajakářka bydlí**.

O den později (16. září) s Hilgertovou udělal rozhovor jak deník Právo, tak deník Sport. To znamená, že oba deníky chtěly mít s kajakářkou interview den předtím, než na divoké řece pojedou kvalifikaci. Zatímco deník Právo se Hilgertové ptá i na to, jak se jí na hrách bydlí a co jí přál její syn před odletem, Sport se věnuje spíš sportovní stránce. Kajakářka je tak dotazována na kanál v Penrithu (předměstí Sydney), na trénink i nadcházející závod.

18. září oba deníky vydají článek o úspěchu Hilgertové v kvalifikaci. Jak Právo, tak Sport se závodu podrobně reportážně věnují, a to i přesto, že se ještě nejelo o medaile. Právo například píše: „*Nejrychleji zajela Slovenka Kaliská, která byla první před Hilgertovou s náskokem 0,17 s, a to ještě v druhé jízdě inkasovala čtyři trestné sekundy. Na nebývale dlouhé trati, na níž řadě kajakářek v závěru viditelně chyběly síly, Hilgertovou potrápila kombinace branek 20 a 21.*“¹²⁴ Zajímavé je, že úplně stejně, a to slovo od slova, popisuje závod i deník Sport (článek *České kajakářky do finále*¹²⁵, 18. září). Je tedy patrné, že oba deníky čerpají informace z tiskových agentur. Některé věty jsou stejné, protože jsou jednoduše okopírované ze stejného zdroje. Slovo od slova stejné věty se objevují i v článcích o Janu Železném.

Když pak kajakářka obhájí olympijské zlato, opakuje se vzorec známý z předchozích kapitol: Nepostižený sportovec má zlato, rovná se titulní stránka obou deníků. Navíc oba deníky (jako již tradičně) věnují vítězství více textů. Například Sport kromě reportáže ze závodu 19. září otiskne dva rozhovory. Jeden s Hilgertovou, druhý s trenérem kajakářky. Deník také zveřejní subjektivní článek Tomáše Macka *Pokus o eskymáka řešil vše*. Ten je spíše komentářem než zpravodajským textem. Ve sportu se také objeví „ohlasy z domova“. Úspěch kajakářky na stránkách Sportu hodnotí české sportovní osobnosti jako například Karel Rada (fotbalista Slavie Praha) nebo Ivo Kaderka (prezident Českého tenisového svazu). Tento článek na mě působí poměrně zvláště. Nerozumím tomu, proč kajakářský úspěch hodnotí i fotbalista či tenista. Celkem o Hilgertové 19. září Sport zveřejní 5 textů.

Identicky informovaly o olympijské vítězce oba deníky také 25. září. Hilgertová totiž o den dřív dorazí do České republiky. Jak text deníku Sport, tak článek Práva se

¹²⁴ Zr.: Hilgertová a Pavelková o medaile, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 18. 9. 2000, s. 24

¹²⁵ Nesign.: České kajakářky do finále, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 18. 9. 2000, s. 6

věnují hlavně plánům Hilgertové po hrách. Oba deníky zmiňují i syna olympioničky, který spolu s novináři dorazil na letiště.

Oba deníky psaly o Hilgertové i ve středu 3. října. Texty, které víceméně rekapitulují účast České republiky na hrách, vyšly oba nikoliv den, ale dva po skončení her. Oba texty mají i podobný obsah. Tématem článků je zamyšlení, zda XXVII. letní olympijské hry byly, či nebyly pro Česko úspěšné. Deníky se svorně shodují, že spíše nebyly.

Atlet Jan Železný v roce 2000 zvítězil v hodů oštěpem na hrách potřetí za sebou. V tomto olympijském roce byl také v té době čtyřiatřicetiletý oštěpař vyhlášen i Atletem světa roku 2000. Podobně jako u Hilgertové je tak Železnému věnováno v médiích hodně prostoru ještě před startem na hrách.

Také v případě textů o oštěpaři je možné vysledovat jistou pravidelnost. Články o Železném také vycházely v denících ve stejné době a mají obdobné téma. Právo i Sport ve stejný den (**tedy osm dní před ziskem medaile**) publikovaly text o tom, jak oštěpař před svým olympijským vystoupením trénuje. Oba deníky také píší 21. září o tom, že Železný přijel do Sydney. Že texty o tom, že oštěpař vyhrál zlatou medaili, vyjdou ve stejný den, je logické. Zajímavé však je, že oba deníky informují přesně v tentýž den (4. října) o tom, jak se na návrat olympijského hrdiny připravuje Železného rodiště Mladá Boleslav („*Chystáme asi hodinový pořad s krátkým uvítáním a besedou s fanoušky,“ sdělil sportovní manažer místního klubu Miroslav Sobotka.*¹²⁶). Zde je však nutné dodat, že oba texty vyjdou 4. října nejspíš proto, že v ten den má Železný dorazit do Čech.

Také u Železného je samozřejmě zachován vzorec, který deníky používají, když český sportovec získá na hrách nejcennější kov. Informace o úspěchu se objeví na titulní straně listu a deníky den po triumfu publikují sérii článků o sportovci. Opět je v tomto ohledu o něco aktivnější deník Sport. Ten 25. září publikuje i reportážní článek o tom, jak Železnému u televize fandila manželka. Ve stejný den deník píše i o Železného největších soupeřích a také publikuje rozhovor s bývalou oštěpařkou a olympijskou

¹²⁶ Nesign.: Města dnes chystají přivítání držitelů olympijských medailí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 4. 10. 2000, s. 24

vítězkou Danou Zátopkovou. Na rozdíl od Práva ale s Železným nemá rozhovor. Deník Právo pro změnu publikuje mimo jiné i samostatný text o tom, jak atlet vítězství oslavil.

Obdobně jako v předchozích obdobích mají texty o tzv. zdravých sportovcích většinou „něco navíc“. Texty s **informačním rámcem** jsou doplněny i dalšími články, které popisují úspěch sportovce z jiného úhlu pohledu. Ve spektru článků nechybí text o tom, jak sledovala závody manželka Jana Železného nebo jak hodnotí závod Hilgertové české sportovní osobnosti. Deník Sport také po finále hodu oštěpem udělá text jen o tom, jak soutěž hodnotí Železného největší soupeři. Oba medailisté jsou v článku samozřejmě i citováni.

O nepostižených sportovcích Sport i Právo píšou ještě předtím, než vůbec vstoupí do závodů. Deníky informují čtenáře o tom, jak jsou na tom sportovci zdravotně, kde v Austrálii bydlí a jestli něco už v daleké zemi zažili. Do textů se tak dostávají různé perličky, které dávají článkům **odlehčený rámeček (soft news)**. Například podle Práva byl pro Hilgertovou před startem na hrách nejpříjemnější zážitek, když viděla volně žijící klokany. Železný pro změnu při cestě Austrálií potkal dvoumetrového škrtiče. Odlehčený rámeček však mají i některé texty, které informují o triumfu závodníků. Například když Hilgertová získá zlatou medaili, její manžel skočí do vody a doplave poblahopřát manželce. Právo i Sport tomuto kurióznímu momentu věnují poměrně dost prostoru. Deník Sport dokonce v článku z 19. září o skoku Hilgerta píše, že by měl manžel za svůj čin dostat i body za umělecký dojem. Sport se také v jednom textu věnuje čtyřlístku, který Hilgertová dostala pro štěstí. Všechny tyto nesportovní motivy (skok Hilgerta, čtyřlístek, setkání s klokany) dávají textům odlehčený rámeček, který mají jen články o zdravých sportovcích. Texty o handicapovaných jsou většinou výhradně o sportu (viz dále).

Stejně jako o čtyři roky dříve mají **reportážní rámeček** už i texty o kvalifikačních závodech, kde ještě nejde o medaili. Stejně jako v dřívějších obdobích sportovci popsáni v širším kontextu. Čtenář čte o Železném nejen jako o oštěpaři, ale i jako o manželovi či o otci. Stejně tak je Hilgertová kromě kajakářky i matka a manželka. Železný je čtenářům také představen jako sportovec, který má už něco za sebou. Čtenář zkrátka ví, kdo jsou Železný a Hilgertová i mimo hry.

Novináři také připomínají úspěchy olympioniků. Hilgertová je tak na hrách popisována jako *obhájkyně titulu a mistryně světa i Evropy* či *mistryně Evropy z Mezzany a suverénní vítězka v závodě Světového poháru v Praze*.

Podobně jako tomu bylo na předchozích hrách, mají texty o tzv. zdravých sportovcích **rodinný rámeček**. Dotazy novinářů na Hilgertovou často směřují na manžela či na syna kajakářky. „*Zatímco manžel je tu s vámi v roli trenéra, syn Luboš zůstal doma. Co vám přál?*“¹²⁷ ptal se například Hilgertové několik dní před závodem deník Právo. Manžel Hilgertové je v textech také často zmiňován, a to nejen jako trenér kajakářky, ale třeba i jako *mužská polovička manželského páru* či jako *Štěpánčin muž*.

Ani v textech o olympionících z roku 2000 nechybí **rámeček soukromí**. Deníky se zajímají i o to, jací jsou sportovci ve vztahu či v manželství. „*Od něho se po tréninku člověk moc nedoví. Nejhorší je, když mlčí. To se pak jen lehce zeptám, jak to šlo, on stručně odpoví, že nešlo, a tím to končí,*“¹²⁸ popisuje například svého manžela Marta Železná.

Stejně jako na předchozí olympiádě se deníky snažily naše úspěšné sportovce popsat coby součást národa. Železný i Hilgertová byli „českými“ sportovci a hlavně „našimi“ reprezentanty. Opět je z některých textů cítit až **familiární tón**. Deník Sport například 16. září Hilgertovou v otázkách dokonce oslovuje křestním jménem (*Štěpánko, co je na olympijském kanálu tak obtížné?*¹²⁹). Křestní jméno kajakářky je také v titulku článků Práva z 19. září (*Štěpánka dostala zlatou pusou*). Deník Sport křestním jménem nejednou tituluje dokonce manžela Hilgertové (například *Luboš se opět vrhl do vody a plaval za jejím kajakem*.¹³⁰).

Také na textech o tzv. zdravých sportovcích z roku 2000 je vidět, že si s nimi novináři vyhráli. Například článek deníku Právo z 19. září má takovýto titulek:

¹²⁷ Nesign.: Víím, že jezdit umím, a chci to všem předvést, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 16. 9. 2000, s. 24

¹²⁸ Doležalová, A.: Esemeska ji uklidnila, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 25. 9. 2000, s. 3

¹²⁹ Herman, T. a kol.: Kvalifikace vzbuzuje respekt, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 19. 9. 2000, s. 22

¹³⁰ Herman, T.: Znovu zlatá Štěpánka, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 19. 9. 2000, s. 1

*Hilgertová vylovila z peřejí zlatou medaili*¹³¹. V tomtéž textu se pak ještě například píše, že „*Hilgertová předvedla slalomářskou fantazii*“¹³².

Novináři jsou také vynalézaví při titulování olympioniků. Hilgertová je tak například *první dáma mezi kajakářkami* či *zlatá česká tutovka*. Železný je pro změnu popisován jako *Napoleon oštěpu* či jako *správný český Honza z pohádek*.

Podobně jako v předchozích letech se i v roce 2000 oba sledované deníky věnují oslavám medaile. Oba například zmiňují to, že se Jan Železný z oslav vrátil až v šest ráno. Znovu se tak potvrzuje, že v textech o zdravých sportovcích se objevuje **motiv oslav**.

Také v roce 2000 noviny věnují prostor i tomu, co se děje nebo bude dít **po hrách**. Jak již bylo zmíněno, média se kromě oslav na stránkách zabývají i návratem sportovců do Čech, a dokonce i do místa bydliště. Novináři se sportovců také ptají, co je po hrách čeká. Čtenář se tak dozvídá, že Hilgertová pojede s rodinou na chatu a Železný si s přáteli pronajme loď a bude rybařit. Deníky však zajímá i vzdálenější sportovní budoucnost. Padají tak i dotazy na další olympiádu nebo třeba na konec kariéry („*Ve čtyřiatřiceti letech stojí Jan Železný na životní křižovatce*“¹³³).

Obdobně jako u článků z předchozích her se v textech o zdravých sportovcích objevuje i **motiv zdraví** („*Téměř se ztratila bolest žeber, hodně mi pomohly ruce maséra Standy Tábora*“¹³⁴) či **motiv módy/vzhledu** (oba deníky si všímají, že je Železný při finále neoholený). Nechybí ani **motiv financí**.

Zajímavé také je, že se v textech z roku 2000 objevuje i **motiv kritiky sportovců**. Někteří olympionici jsou kritizováni za svůj výkon. Například Právo 3. listopadu hodnotí hry takto: „*Za svými možnostmi zůstali cyklisté, tenisté zřejmě pojali olympiádu jako výlet a u některých fotbalistů pak lze mluvit o sabotáži reprezentace*“¹³⁵

¹³¹ Felt, K.: Hilgertová vylovila z peřejí zlatou medaili, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 16. 9. 2000, s. 24

¹³² Tamtéž

¹³³ Felt, K.: Železný nejlepším oštěpařem všech dob, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 25. 9. 2000, s. 1

¹³⁴ Nesign.: Oštěpař Železný hodil v tréninku za 90 m, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 16. 9. 2000, s. 24

¹³⁵ Felt, K.: Naše výprava zaznamenala více zklamání nežli radosti, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 3. 10. 2000, s. 24

Olympionici jsou v člancích také občas **srovnávání** s kolegy, kteří Českou republiku reprezentují nebo reprezentovali ve stejném sportu. Železný je například porovnáván s Emilem Zátopkem. Oba totiž mají z her tři zlaté medaile (Zátopek dokonce čtyři).

V roce 2000 jsem si také všiml, že se deníky snaží přijít s **něčím novým**. Třeba s originálním formátem či rozhovorem s příbuzným sportovce nebo někým, kdo například závodí/závodil ve stejném sportu. Rozhovory s někým z Česka, kdo má k tématu co říct, se v člancích objevovaly i v dřívějších obdobích. Například text deníku Sport z 5. srpna 1996 (*Holeček: Hrome, to je talent*), kde mluví olympijský vítěz v kanoistice z roku 1952 (viz výše). V roce 2000 se však snaha deníků přinést čtenářům něco navíc zintenzivnila. Sport tak například zveřejní rozhovory s Danou Zátopkovou (bývalá česká atletka oštěpařka, olympijská vítězka) či Martou Železnou (manželka Jana Železného). Ty mají k Železnému alespoň nějaký vztah.

Stejný deník však také den po vítězství Hilgertové (19. září) publikuje i malou anketu mezi sportovci¹³⁶. Znamé sportovní tváře se mají vyjádřit k úspěchu kajakářky. V deníku se objeví například komentáře basketbalisty Jiřího Welsche či bývalé diskařky Zdeňky Šilhavé. Ti mají s Hilgertovou společné jen to, že to jsou sportovci. Sport zveřejní v článku komentář celkem šesti sportovních osobností, z nichž navíc čtyři připustí, že vlastně ani závod Hilgertové nesledovali (a přesto o něm mluví).

Dalším novým formátem, kterým se deníky snaží oslovit své čtenáře, jsou texty, jež jsem nazval „očíma sportovce“. Deník Sport zveřejní den po triumfu Hilgertové například text, kde se kajakářka vyjadřuje k několika věcem. Čtenáři se tak například dozvědí, jakou měla Hilgertová před závodem noc. „*Před závodem jsem spala velmi dobře. Napomohla tomu zřejmě také úspěšná kvalifikace a vyčerpání z ní.*“¹³⁷ V podobném duchu vždy pár větami Hilgertová okomentuje, co před závodem večerela, jakou měla tepovou frekvenci a například jak si váží finanční odměny. Text je podobný

¹³⁶ ČTK/AP: Slzy dojetí byly na krajíčku, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 19. 9. 2000, s. 3

¹³⁷ Hermann, T.: Chtěla jen nějakou medaili, má zlatou, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 19. 9. 2000, s. 2

obsahem rozhovoru, ale má jiný formát než interview. Podobný text vydal Sport i o Železném. V něm oštěpař pro změnu popisuje každý z šesti pokusů, které ve finále hodu oštěpem měl.

Nově se v roce 2000 objevuje také subjektivní komentář. Zpravodajství je tak obohaceno o reportážní komentáře novinářů. Příkladem může být například text Tomáše Macka z 19. září: „*Hilgertová projíždí cílem, zvedá ruce i s pádlem radosti nad hlavu, kroutí nevěřičně hlavou, znovu zvedá ruce nad hlavu, směje se na celé kolo. Kam zmizela ta zdrženlivá žena, kterou jsme znali? Jaká kombinace napětí a touhy asi sídlila v jejím nitru, že její uvolnění vyvolalo tak nezvykle emocionální reakci? Hilgertová má už jisté stříbro.*“¹³⁸ Možná ještě subjektivnější tón je cítit z textu Lumíra Proppera z 25. září: „*Takovej starej pes a řveš jako lev,‘ nad otevřenou kritikou jednoho z novinářských kolegů, byť byla myšlena jen lehkovážně, jsem se musel zamyslet. Ano, neudržel jsem se, řval a mával rukama jako nepřičetný... Nestydím se za to, že jsem tak řval. Nestydím se za to, že mi do očí vletěly slzy.*“¹³⁹

Deníky se zkrátka v roce 2000 snaží oslovit čtenáře něčím novým a originálním. Někdy však tyto pokusy působí poměrně uměle (viz komentáře osobností k závodu Hilgertové).

5.8. XI. letní paralympijské hry

XI. letní paralympijské hry se uskutečnily v roce 2000 v Sydney od 18. do 29. října. Při organizaci her bylo využito úzké spolupráce s pořadateli olympijských her, které skončily krátce před paralympiádou. Soutěže navštívilo na 1,2 milionu diváků, více než dvojnásobek dosavadní rekordní návštěvy z paralympiády v Atlantě.

Pro naši výpravu byly hry mimořádně úspěšné. Českou republiku reprezentovalo v šesti sportech celkem 57 sportovců. Na hrách získali dohromady 43 medailí, z toho 15 zlatých, 15 stříbrných a 13 bronzových. Díky tolika medailím se Česko umístilo na 11. příčce v hodnocení národů.

¹³⁸ Macek, T.: Pokus o eskymáka řešil vše, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 19. 9. 2000, s. 2

¹³⁹ Propper, L.: Řval jsem jako lev, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 25. 9. 2000, s. 2

Nejúspěšnějším českým sportovcem byl Roman Musil, který získal tři zlaté, jednu stříbrnou a jednu bronzovou medaili. Bez zajímavosti není fakt, že Musil vybojoval medaile v dvou různých sportech. Zlaté triumfy slavil jak v cyklistice, tak v atletice. Na australské paralympiádě zářil i Jiří Ježek. Ačkoliv to pro něj byly vůbec první paralympijské hry, cyklista na nich získal tři medaile. Z toho hned dvě zlaté. Ježek vyhrál zlato v závodě na 1 kilometr s pevným startem a stíhačku na 4 kilometry.

5.8.1. Mediální obraz Jiřího Ježka a Romana Musila v průběhu XI. letních paralympijských her v Aténách

Texty o úspěšných paralympijských sportovcích dle mého zaznamenaly v roce 2000 velký posun, a to hlavně po obsahové stránce. Vliv na kvalitu textů má určitě i to, že jak Právo, tak Sport byly v tomto roce mediálními partnery her. Z textů se čtenář dozvídá o paralympionících daleko víc než to, jak se jim na hrách dařilo.

Přesto však stále neplatí, že by handicapovaní sportovci měli s těmi nepostiženými ve sledovaných denících podobnou pozici. U tzv. zdravých sportovců platí, že pokud získají zlatou medaili, tak je tato zpráva vždy na titulní straně listu a ve vydání novin je o sportovci hned několik textů. Pro paralympijské sportovce toto neplatí. Titulní strana není pravidlem a více textů o jednom sportovci v jednom vydání je právě jen tehdy, je-li zpráva o paralympionikovi na titulní straně deníku. V tom případě jsou o sportovci texty dva. Jeden na titulní straně a druhý uvnitř deníku.

Ačkoliv jsou Právo a Sport mediálními partnery, ani jeden z deníků v mnou sledovaném období neudělal s Jiřím Ježkem ani Romanem Musilem rozhovor. Deníky také začaly o sportovcích psát teprve tehdy, když získali medaili. Na rozdíl od zdravých sportovců chybí v denících texty například o příjezdu do místa her či o trénování. Naopak Sport i Právo o sportovcích píšou i po hrách. Respektive deník Sport informuje o návratu paralympioniků do Čech a také o tom, že jsou paralympionici slavnostně přijati v Senátu.

Jak Právo, tak Sport se v roce 2000 texty o handicapovaných sportovcích obsahově posunuly o něco výše než v předchozích letech. Kromě **informativního**

rámce je v textech znatelný i **rámec reportážní** a články sportovce popisují už daleko komplexněji než dřív.

V textech o paralympionících většinou nechybí například informace o věku sportovce nebo tom, co dělá paralympionik mimo hry („*Vedle sportu jsou jeho největší vášní ryby. Sám říká, že na březích přehrad dokáže v absolutním tichu prosedět hodiny a přemýšlet.*“¹⁴⁰). V textech bývá i **podrobnější popis** vzhledu sportovců („*Splnil se mi cíl, oplatila jsem Francouzce finálovou prohru z Atlanty a jsem ráda, že se mi daří skloubit studium, trénink i přítele,*“ *usmála se pohledná dívka, kterou handicapuje postižení horních končetin, přesto nastupuje i k soutěžím zdravých a lásku ke stolnímu tenisu na ni přenesl otec, stále aktivní hráč.*“¹⁴¹). Na této citaci je zajímavých hned několik věcí. V přímé řeči Jolany Davídkové se totiž vyskytuje i několik motivů, které pro texty o handicapovaných dříve nebyly běžné. O handicapované sportovkyni se čtenář dozvídá spoustu informací. Například to, že studuje, že má přítele nebo že ji ke sportu přivedl otec. Tato ukázka je velmi dobrým příkladem toho, že v roce 2000 se v mnou sledovaných obdobích objevuje i **širší kontext**, a čtenáři se tak o handicapovaných sportovcích dozvídají také, kdo jsou mimo hry. Podrobný popis Davídkové není v článcích o handicapovaných v tomto období nijak výjimečný. Podobně detailně novináři popisují i další paralympioniky. Čtenáři se například dozvědí, že se Jiří Ježek stihl před olympiádou oženit, že je absolventem střední průmyslové školy a po maturitě začal pracovat jako protetický technik.

V textech z let 1992 a 1996 se lidé z čtení textů o handicapovaných sportovcích dozvěděli jen to, že paralympionici jsou handicapovaní sportovci, kteří získali, či nezískali medaili. Nyní už čtenář ví, že jsou to také studenti, partnerky či dcery aktivních sportovců nebo kde maturovali a kde pracují. Zde je nutno podotknout, že informace o tom, jak se paralympionici živí, má i další účel. Když novináři píšou o tom, že reprezentanti běžně pracují a trénují a závodí pak jen ve volném čase, jako by tím naznačovali, že nedostatek času pro přípravu je vlastně další překážka, kterou sportovci překonali, a v textech se tak objevuje náznak **heroického rámce**¹⁴².

¹⁴⁰ Franzlová, O.: Čeští paralympionici získali 43 medailí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 30. 10. 2000, s. 17

¹⁴¹ Franzlová, O.: Paralympionici mají další cenné kovy, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 10. 2000, s. 19

¹⁴² S tímto rámcem přišla již Němcová Tejkalová (2012).

Komplexněji působí texty i díky tomu, že se v některých případech čtenáři dozvědí také o sportovní minulosti paralympionika, jeho dřívějších úspěších či o tom, jak se mu v paralympijské sezoně dařilo. Tyto informace se však v textu objevují spíše výjimečně.

U některých textů z roku 2000 jsem si také všiml, že se v nich vyskytuje **motiv sounáležitosti**. Ten je patrný tehdy, když deníky o handicapovaných píšou jako o „našich“ sportovcích.

Nově se objevuje u textů i **motiv oslav** („*Byl to po psychické stránce nejtěžší zápas v mém životě. Slavit budu českým pivem,' řekl čerstvý držitel bronzové medaile, kterou přidal ke stříbru v soutěži družstev.*“¹⁴³). Deníky řeší také kondici sportovců. **Motiv zdraví** se v textech v roce 2000 neobjevuje nejen v souvislosti s handicapem („*Tentokrát jsem ale napálil už začátek, aby mě novozélandský soupeř neviděl, protože pak bych ho táhl,' vrátil se na dráhu Stark, jenž šel do soutěže nachlazen. „Podepsala se na mně zdejší klimatizace.*“¹⁴⁴). U textů v tomto období jsem si také všiml, že se v nich objevuje **motiv náčiní**. Respektive jsou zmiňovány například protézy sportovců („*Stark chodí na protéze vyrobené ve Velké Británii. „Není ale moc dobrá, Ježek mi ji zdokonaloval,' plácl kamaráda, který pracuje jako protetik ve firmě JAMI, po rameni.*“¹⁴⁵). Jak bylo naznačeno výše, v článcích jsou i náznaky **motivů soukromí** („*Moc mě to těší,' říkala 29letá blondýna, na kterou byl pyšný i její přítel, paralympionik Michal Stefanu.*“¹⁴⁶).

V článcích o handicapovaných sportovcích občas novináři také sportovce srovnávají s jinými sportovci. Na rozdíl od olympioniků, kteří jsou porovnávání mezi sebou či se sportovními legendami, jsou handicapovaní **srovnávání se zdravými sportovci**.

U textů o paralympionících se v roce 2000 nově objevují **náznaky stylistické vynalézavosti**. Sport například 26. října píše, že „*na paralympijských hrách v Sydney*

¹⁴³ Franzlová, O.: Čeští paralympionici získali 43 medailí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 30. 10. 2000, s. 17

¹⁴⁴ Franzlová, O.: Dráhař Ježek i diskář Kubala jsou zlatí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 24. 10. 2000, s. 24

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Franzlová, O.: Němec přidal dvanácté zlato, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 27. 10. 2000, s. 23

*pokračují čeští sportovci v medailových žních*¹⁴⁷. Olga Franzlová pro změnu ve svém textu v deníku Právo napsala, že Milan Kubala „ukázal, že nepatří do starého železa“¹⁴⁸.

Co se týká **citací**, zpravodajství o paralympiádě v roce 2000 je podobné tomu z roku 1996. Většina textů opět obsahuje citace sportovců a často jsou také citováni například jejich trenéři.

V textech se objevují i zmínky o divácích. Je připomínáno, že soutěžení handicapovaných sledují skoro vyprodané stadiony. V článcích je také zmínka, že klání sportovců po celých 11 dní přenášely obří obrazovky umístěné v centru Sydney. Opět zde jakoby v podtextu zaznívá, že paralympiáda je natolik důležité téma (zajímá diváky), že má být na stránkách novin (**apologetický rámeček**, Němcová Tejkalová, 2012). V tomto ohledu poněkud vybočuje informace, kterou zveřejnilo Právo 30. října. Deník píše, že hry navštívilo mimo jiné i 400 000 školáků. Zde jako by bylo v podtextu řečeno, že tolik chválená atmosféra her vznikla uměle. Tvořili ji i žáci, kteří se her zúčastnili povinně.

Obdobně jako u textů z roku 1996 se v článcích o paralympionicích někdy vyskytuje **kuriózní rámeček**. Například v textu Práva *Další dvě české zlaté*¹⁴⁹ z 25. října se deník poměrně hodně věnuje trenérovi ruských plavců Alexandru Givajevovi. Ten stanul v Sydney před soudem za to, že osahával policistku. Deník Sport zase pro změnu hodně prostoru věnuje keňskému běžci, který unavil svého vodiče: „*O senzaci se postaral nevidomý keňský běžec Henry Wanyoike v závodě na 5000 m. V závěrečném kole mu totiž vodič už nestačil a dobíhal s velkou námahou. Několik posledních metrů do cíle trasér doslova doklopýtal a těsně za cílovou čarou se zhroutil vyčerpáním. Wanyoike vytvořil výkonem 15:46,29 minuty nový paralympijský rekord a ještě mu zbylo dost sil na to, aby si zatančil vítězný tanec masajských bojovníků. Na kolečko pro vítěze kolem stadionu mu musel být přidělen nový vodič.*“¹⁵⁰ Text je zajímavý i tím, jak je

¹⁴⁷ Nesign.: Čtvrté zlato Romana Musila, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 26. 10. 2000, s. 13

¹⁴⁸ Franzlová, O.: Dráhař Ježek i diskař Kubala jsou zlatí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 24. 10. 2000, s. 24

¹⁴⁹ Nesign.: Další dvě české zlaté, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 25. 10. 2000, s. 17

¹⁵⁰ Nesign.: Čtvrté zlato Romana Musila, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 26. 10. 2000, s. 13

uvozen. Podle deníku se jedná o *senzaci*. Tato informace jako by v podtextu naznačovala, že pokud je handicapovaný sportovec lepší než ten zdravý, je to bráno spíš jako náhodná kuriozita.

Rozdílným způsobem přistupují deníky k informování o handicapu. Deník Právo daleko více (víc vět a víc podrobností + citát sportovce) sportovcův handicap rozebírá. Čtenář se tak často dozví nejen to, jakým způsobem je paralympionik postižen, ale případně i jak ke svému postižení přišel („*Rostislav Pohlmann*¹⁵¹, *ochrnutý na nohy po nešťastné jízdě na saních, kdy se s přítelkyní zřítily do rokle. ‚Ona měla obě nohy jen zlomené, já dopadl hůř,‘ přiznal 36letý paraplegik.*“¹⁵²). Naproti tomu deník Sport informaci o handicapu zmíní většinou jednou větou. Ta je v ještě v závorce: „*Nedařilo se Kateřině Coufalové*¹⁵³ (*vrozená vada horní končetiny, kategorie SB9*).“¹⁵⁴

Texty deníku Právo, díky tomu, že v nich dostává hodně prostoru „tragický příběh“, získávají **rámec hlubokého lidského příběhu**. Příkladem může být například text z 26. října: „*Když ráno zaspím, nasednu na tricykl a jedu do práce, co to dá. Denně takhle jezdím deset kilometrů za každého počasí, i když mrzne. Nemohu řídit auto, kola jsou moje nohy,‘ ličil Musil svou přípravu. ‚Alespoň jedna z těch zlatých patří mojí mámě, která se mnou všude chodí,‘ řekl zcela vyčerpan po závodě*“.¹⁵⁵ Dobře je také důraz na hluboký lidský příběh vidět na textu Práva z 30. října: „*Silná vůle jí pomohla překonat všechny těžkosti, zůstala věrná sportu, studuje Elektrotechnickou fakultu ČVUT, a dokonce řídí speciálně upravené auto pro vozičkáře.*“¹⁵⁶ Nabádání k soucitu je patrné i z citace v článku Práva z 3. listopadu: „*Žít naplno je umění jako každé jiné a nezávisí na tom, jak je osud laskavý.*“¹⁵⁷

Deníky také rozdílně přistupují k mnou sledovaným sportovcům. Ježek, u kterého když si například vezme dlouhé kalhoty, handicap není patrný, je čtenářům

¹⁵¹ Ačkoliv je v citaci zmíněn jiný sportovec než Ježek nebo Musil, stále se jedná o texty, v kterých se vyskytují právě tyto dva. V článcích o paralympionících jsou totiž často zmínky i o dalších sportovcích. Do citace jsem vybral Rostislava Pohlmana, protože ta část, kde je popisován jeho handicap, je typickým příkladem toho, na co chci upozornit. Tedy na rozdílný způsob informování Práva a Sportu o handicapu.

¹⁵² Franzlová, O.: Paralympionici mají další cenné kovy, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 10. 2000, s. 19

¹⁵³ Také citace o Coufalové je z textu o Musilovi.

¹⁵⁴ Nesign.: Další dvě české zlaté, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 25. 10. 2000, s. 17

¹⁵⁵ Franzlová, O.: Paralympionici mají další cenné kovy, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 10. 2000, s. 19

¹⁵⁶ Franzlová, O.: Čeští paralympionici získali 43 medailí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 30. 10. 2000, s. 17

¹⁵⁷ Franzlová, O.: Úspěšní paralympionici v Senátu, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 3. 11. 2000, s. 4

v textu většinou nejprve popisován jako **cyklista** (zdravý). O jeho handicapu je zmínka až dál v textu. U Romana Musila je to jiné. Jeho handicap je patrný na první pohled, a nejspíš i proto ho deníky většinou hned popíší jako **spastika** (handicapovaného).

V textech z paralympijských her se také objevuje **rámec kritický** – kdy jsou ústy sportovců kritizovány hry („Čekal jsem, že paralympiáda bude mnohem monstróznější akcí.“¹⁵⁸), finanční ohodnocení („Je to prostě profesionální sport, s jediným rozdílem. Nás neživí.“¹⁵⁹) či podmínky pro handicapované („Asi bych dosáhl lepšího výsledku, kdybych mohl trénovat dvoufázově. Z invalidního důchodu 5500 korun bych asi těžko vyšel, když jen za nájem dám čtyři tisíce.“¹⁶⁰).

5.9. Sportovní žurnalistika v roce 2000

U textů z roku 2000 je poměrně patrné, že oba deníky čerpají ze stejného agenturního zpravodajství. Poznat je to hlavně v případech, kdy jsou otisknuty v tentýž den totožné věty v obou denících. Patrné je to například u článků *Hilgertová a Pavelková o medaile* (Právo, 18. 9. 2000) a *České kajakářky do finále* (Sport, 18. 9. 2000). Články se liší titulkem, perexem a délkou, ale zhruba třetina textu je u obou textů slovo od slova totožná. Čerpání z jednoho zdroje jsem si všiml i u předchozích období, kdy byly v textech použity stejné citace sportovců. Tentokrát jsou však stejné nejen citace, ale například i popis závodů (viz výše). Čerpání z jednoho zdroje je patrné i u některých textů z paralympijských her. Také zde jsou slovo od slova přebrány citace sportovců.

Oproti rokům 1992 a 1996 se dle mého změnila **stylistika textů**. Novináři v roce 2000 už tolik nepoužívají zkratky a závorčky. Výjimku tvoří texty deníku Sport, kde jsou do závorčky dávány handicapu sportovců. Ve zpravodajských textech v tom období také chybí subjektivní hodnocení. To se ale pro změnu objevuje v novém formátu – v textech, které jsou spíše komentářem než zpravodajstvím.

¹⁵⁸ Záruba, M.: Paralympiáda byla o sportu, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 3. 11. 2000, s. 1

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Franzlová, O.: Šebek i Musil přivezou zlato, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 25. 10. 2000, s. 22

Co pro změnu zůstalo podobné textům z let 1992 a 1996, je výskyt motivu novináře. Ti na sebe i v tomto roce v textech upozorňují (čekají na letišti, nastavují diktafony či spěchají do dějiště her...).

U textů z roku 2000 jsem si všiml jedné faktické chyby. V textu z 20. září píše deník Právo o tom, že Hilgertová spěchá domů za svým **dvanáctiletým synem**. O pět dní později stejný deník v textu o návratu kajakářky do Čech píše, že Hilgertová *prahla po objetí s třináctiletým synkem*. Texty se lišily v tom, kolik je synovi Hilgertové. Zvažoval jsem tak možnost, že měl Luboš Hilgert mezi těmito články narozeniny. Ale ze studia předchozích textů vím, že se syn Hilgertové narodil krátce po výbuchu Černobylu¹⁶¹, tedy v dubnu. Tudíž Právo udělalo v jednom z textů chybu.

Chybu jsem našel také v textech o handicapovaných sportovcích. Zarážející je, že se jí dopustila již zmiňovaná novinářka Olga Franzlová, která na hrách osobně byla. V článku deníku Právo z 26. října Franzlová píše, že „*Roman Musil svou sbírku rozšířil na čtyři zlaté a jedno stříbro*“. Jak již bylo řečeno výše, Musil na hrách získal tři zlaté.

V případě textů o handicapovaných sportovcích se deníkům povedlo i novinářské faux pas. Právo 30. října napsalo, že spastik Roman Musil *stál pětkrát na stupních vítězů*.¹⁶² Nevhodnou formulaci zvolil ve stejný den i deník Sport. Ten pro změnu píše, že *čeští spastici přitom ve finále málem neběželi, neboť byli po pátečním semifinále diskvalifikováni, protože jim upadl kolík*.¹⁶³

Další, čeho jsem si všiml, je způsob, jakým novináři popisují závodníky na vozíčku. Často se objevuje slovní obrat „*je připoután na vozík*“¹⁶⁴. Někteří paralympionici jsou sice během své disciplíny někdy k vozíku skutečně přivázání, většinou tomu tak ale není.

¹⁶¹ Nesign.: V objetí manžela jsem uvěřila ve zlato, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 29. 7. 1992, s. 16

¹⁶² Franzlová, O.: Čeští paralympionici získali 43 medailí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 30. 10. 2000, s. 17

¹⁶³ Nesign.: Musilova pátá medaile, *Sport*, Praha, Československý sport, spol. s r. o. 30. 10. 2000, s. 20

¹⁶⁴ Tu frázi, která handicapovaným hodně vadí, má Mezinárodní paralympijský výbor v guidelines uvedenu jako nevhodnou.

http://www.iwrf.com/resources/iwrf_docs/IWRF_Reporting_on_Persons_with_a_Disability.pdf

5.10. XXVIII. letní olympijské hry

XXVIII. letní olympijské hry se uskutečnily v řeckých Aténách. Začaly 13. srpna 2004 a skončily 29. srpna. Česká republika se na těchto hrách umístila na 42. místě v pořadí národů. Jedinou zlatou medaili pro Česko vybojoval desetibojář Roman Šebrle. Stříbro získali veslaři české párové čtyřveslice – David Kopřiva, Jakub Hanák, Tomáš Karas a David Jirka, jachtařka Lenka Šmídová a sportovní střelkyně Lenka Hyková.

5.10.1. Mediální obraz Romana Šebrleho a Lenky Šmídové v průběhu XVIII. letních olympijských her v Sydney

Český desetibojář do olympiády vstupoval jako velký favorit na medaili. Z posledních her si odvezl stříbro a úspěchy sbíral i mimo olympijskou sezonu. V roce 2003 byl stříbrný na mistrovství světa v atletice v Paříži a o rok dříve si z mistrovství Evropy přivezl dokonce zlato.

Do role favorita Šebrleho staví také deníky (Právo o něm píše jako o „nejžhavějším medailovém želízku“¹⁶⁵). Věnují se mu tak několika texty ještě předtím, než na hrách vůbec vystoupí. Deník Sport na svých stránkách Šebrleho 13. srpna dokonce označí jako jeden z deseti důvodů, proč sledovat XXVIII. letní olympijské hry. Tentýž deník 21. srpna zařadí do vydání i Šebrleho horoskop. Sport také s atletem před závodem udělá rozhovor. Rozhovor se sportovcem v průběhu desetiboje (ten je na hrách rozdělen do dvou dnů) udělá také deník Právo. Textů před Šebrleho triumfem je však daleko více (viz níže).

Zájem deníků o desetibojáře se ještě zintenzivnil, poté co získal zlato. Kromě tradičního mediálního zpracování je text na titulní straně, reportáž a rozhovor, se po zisku medaile objevují na stránkách novin i další články, které mají přinést „něco navíc“. U Šebrleho například Právo zveřejní informaci, kolik lidí si na jeho zlatou medaili vsadilo.

Zájem médií o atleta je také několik dní poté, kdy se z Atén vrátí do Česka. Deníky publikují text jak o jeho návratu do Čech a do místa bydliště, tak o tom, jak titul

¹⁶⁵ Osoba, M.: Šebrleho potěšil předolympijský růst formy, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 9. 8. 2004, s. 21

oslaví. Šebrle média zajímá natolik, že k psaní o něm stačí pouze spekulace o jeho potenciální přítomnosti na nějaké události (*Mluvčí Sazky prozrazuje, že mezi VIP hosty zápasu českých hokejistů bude i olympijský vítěz Roman Šebrle*¹⁶⁶). Zlatého desetibojaře jsou zkrátka plné noviny i několik dní po jeho olympijském úspěchu.

Pozornost médií ještě před hrami měla i Lenka Šmídová. Té se deníky věnují z trochu jiného důvodu, než je potenciální zisk medaile. Šmídová na předchozích hrách obsadila sedmou příčku a z dosavadních mezinárodních soutěží má zatím jen jeden bronz (mistrovství světa, 2001). Tudíž ji média do role favoritky na medaili nijak zvlášť nestaví.

Důvod, proč o ní deníky píší, je její vzhled. Deník Sport totiž českou jachtařku ještě před hrami označí jako „Miss česká olympionička“. Respektive Šmídová je hodnocena nejvýše v žebříčku nejhezčích olympioniček, který sestavil hokejista Radek Duda. Proč nejhezčí dívku české výpravy volí zrovna tento problémový¹⁶⁷ hokejista, z textu nevyplývá. Nejspíš je to ale proto, že deník Sport je bulvár a takový „porotce“ může přitáhnout pozornost.

Šmídová se však na stránky deníků ještě před ziskem medaile dostala také díky sportovní tematice. Právo i Sport píšou o tom, jak se jí povedla olympijská rozjíždka. Hned několik textů o Šmídové deníky vydají samozřejmě i poté, kdy získá medaili, a česká jachtařka se na stránkách novin objevuje také několik dní po zisku stříbra.

Jak je patrné z předchozích kapitol, pro mediální pokrytí XXVIII. letních olympijských her je typické to, že se média doslova předhánějí v tom, kdo přinese originálnější a zábavnější text. Deníky se snaží zaujmout čtenáře „něčím novým“, a proto do svých vydání zařazují články, které mají upoutat svou originalitou a čtenáře pobavit. Typickým příkladem takového textu je zmiňovaná soutěž krásy, kterou ve Sportu komentoval Radek Duda. Když popisoval, Lenku Šmídovou, tak se ještě krotil: „Lenka je mojí jedničkou výpravy. Pro blondýnky mám totiž slabost. Doufám, že jí vítr

¹⁶⁶ (kez, jp): Lístky do haly ještě jsou, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 3. 9. 2004, s. 20

¹⁶⁷ Radek Duda byl v roce 2012 odsouzen za napadení důchodce na přechodu pro chodce k trestu tříměsíčního odnětí svobody s podmíněným odkladem na jeden rok. V minulosti měl řadu dalších kontroverzních sporů na ledě i mimo něj.

pořádně foukne do plachty a hodí ji na medailovou pozici.“¹⁶⁸ Další jeho postřehy mají dle mého spíše provokovat: „Barbora Strýcová, náctiletá slečna, která prožívá těžkou pubertu. Její touhy s ní pořádně cloumají. Ale jinak je to velmi miloučká hráčka.“¹⁶⁹

Netradičních typů textů je v roce 2004 oproti předchozím obdobím skutečně hodně. Lenku Šmídovou rozhodčí penalizovali za údajné vražení do soupeřky, a tak k tomuto incidentu deník Sport vytiskl tzv. *České stanovisko*¹⁷⁰, v kterém se trenér jachtařské výpravy vyjadřoval k penalizaci. Ve Sportu také vyšel 2. září text s titulkem *Kdo napodobí Valentu?*¹⁷¹ Jeho tématem byla úvaha o tom, kdo je nejvhodnějším olympionikem, z kterého by se mohla stát **celebrita** vhodná například do reklam.

Deník Právo den před hrami vydal mimořádnou osmistránkovou *Přílohu Atény 2004*¹⁷². V ní čtenáři našli vizitky všech 140 českých reprezentantů, kteří se do dějiště měli vypravit. Nechyběl kompletní program her včetně rozpisu vysílání České televize a základní údaje o sportovištích. V příloze byly i portréty sportovců. Právo nabídlo čtenářům před hrami také text s podtitulkem *České trumfy*¹⁷³, kde byli popsáni největší aspiranti na medaili. Během her vyšel text *Jak to vidí Šebrle*¹⁷⁴, ve kterém se desetibojař vyjadřoval k jednotlivým disciplínám a tipoval, jak mu na hrách vyjdou. Právo také poprosilo desetibojaře, aby okomentoval každou disciplínu i po závodě (*Šebrleho 10 kroků na atletický Olymp*¹⁷⁵). Stejný deník publikoval rubriku *Události olympijského dne*, kde byly vždy v krátkosti čtenářům popsány nejdůležitější momenty her. Během nich vyšel text o tom, že závod Romana Šebrleho **sledovali v televizi během jednání i poslanci**¹⁷⁶. V den závodu byla totiž také schůze Sněmovny, kde se hlasovalo o důvěře vládě. Rovněž text *I v televizi vyhrál atlet*¹⁷⁷ se řadil v roce 2004 mezi nové formáty. Ten pro změnu hodnotil sledovanost přímého přenosu České televize. V tomto roce se v

¹⁶⁸ (lex): Hokejový bouřlivák Radek Duda vybral pro Sport deset nejhezčích olympioniček, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 14. 8. 2004, s. 6

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Škvor, O.: Šmídová zpátky ve hře, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 20. 8. 2004, s. 9

¹⁷¹ Prachař, M.: Kdo napodobí Valentu?, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 2. 9. 2004, s. 15

¹⁷² *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2004

¹⁷³ (SOB): Budou nás reprezentovat, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 10. 8. 2004, s. 19

¹⁷⁴ (kez): Jak to vidí Šebrle, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2004, s. 1

¹⁷⁵ Felt, K., Kézr, M.: Šebrle získal vysněné olympijské zlato, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 25. 8. 2004, s. 22

¹⁷⁶ (gö, nig): Odbíhali k televizi, stihli i Šebrleho, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 25. 8. 2004, s. 3

¹⁷⁷ (zr): I v televizi vyhrál atlet, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 2004, s. 3

médiích objevil i článek o tom, jak Češi na Šebrleho **sázeli**¹⁷⁸ v sázkařských kancelářích. Právo udělalo podrobnou **reportáž** na téma, jak Šebrlemu fandili v Lanškrouně, kde se atlet narodil. V deníku je dokonce text **o předávání medaile** („*Přestože hymna byla v takovém zvláštním symfonickém provedení, s chutí jsem si ji zpíval, jen mi občas šla slova rychleji, než zněla hudba. Ani nevím, co mi běželo hlavou, byl to sled takových šťastných drobností,*“ říkal nadšeně.¹⁷⁹) nebo o tom, **jak bouřlivě Šebrleho přivítali v Českém olympijském domě**. Reportéři Práva, kteří se her zúčastnili, Karel Felt a Martin Kézr, psali z místa své subjektivní **komentáře** a komentátor Práva Jiří Hanák po skončení her napsal o olympijském zápolení i **glosu**¹⁸⁰. Právo také olympionikům vystavilo **vysvědčení**¹⁸¹.

Tím, že v roce 2004 vzrostl počet formátů a typů článků, které deníky do svých vydání zařazují, stoupl i celkový počet textů o jednom sportovci. Kromě zvýšené četnosti nových zábavných formátů se mediální obraz XXVIII. letních olympijských her podobá tomu, jak deníky informovaly o předchozích hrách. Kromě **informativního rámce** nechybí textům **rámec reportážní**. Podobně jako v minulých letech jsou reportážně pojaty už i články o závodech, ve kterých ještě nejde o medaili.

Média se, podobně jako v předchozích sledovaných obdobích, věnují sportovcům ještě předtím, než závodí. Opět se tak v denících objevují zmínky o tom, kde olympionici **bydlí** a zda mají před závody pohodlí („*Vedle kulečnicku, hracích automatů, diskoték, obchodů, restaurace najdete i kapli či kino. K dispozici jsou také tréninková hřiště, posilovny, bazén, tenisové kurty, je tu kam si vyběhnout nebo se jen tak projít.*“¹⁸²). Dle slov Šebrleho však řecká olympijská vesnice není dobře připravená, a tak se v textech objevuje také **kritický rámec**. Šebrle si stěžuje nejen na svůj pokoj („*Není tam žádný obraz, holé zdi, jako kobka, tak jsem to přestavěl.*“¹⁸³), ale v průběhu her i na rozhodčí a organizaci. Za pravdu dávají Šebrlemu i oba deníky: „*Organizace*

¹⁷⁸ (los): Sázkaři věřili desetibojaři, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 2004, s. 3

¹⁷⁹ Felt, K., Kézr, M.: Zlato v dlani, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 2004, s. 24

¹⁸⁰ Hanák, J.: Z dopuštění božího, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 31. 8. 2004, s. 6

¹⁸¹ Felt, K., Kézr, M.: Šebrle naplnil zlatou touhu, potěšili i medailisté, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 31. 8. 2004, s. 19

¹⁸² Felt, K., Kézr, M.: Olympijská vesnice je lidským mraveništem, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 14. 8. 2004, s. 23

¹⁸³ Felt, K., Kézr, M.: Šebrle bude na desetiboj vstávat v šest, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 23. 8. 2004, s. 22

atletických soutěží na aténské olympiádě trochu skřípe a patrné to bylo i při prvním dnu desetiboje.“¹⁸⁴

Mediální obraz aténských her se podobá tomu předchozímu také v tradičním mediálním zpracování informace o zlaté medaili. Deníky o **triumfu** Šebrleho publikují zprávu na titulní straně, se sportovcem je ve vydání rozhovor a vítězství se věnuje více textů („očima experta“, článek o tom, jak fandil partner, atd.).

V textech je často zmiňován **motiv počasí**. To je však dané charakterem disciplín. Součástí desetiboje je také hod oštěpem, kde jsou povětrnostní podmínky důležitým faktorem a závislé na větru jsou samozřejmě i jachtařské soutěže („*Program by se měl ale o den posunout, takže by odpadl volný den 18. srpna, kdy má přijít bríza. Právě tento vítr od moře je tím pravým pro českou reprezentantku, která je v něm jednou z nejrychlejších na světě.*“¹⁸⁵). V textech je také připomínáno to, že v Řecku je zrovna parné léto, a deníky zajímá, jak s vysokou teplotou bojují sportovci.

Výše zmíněná citace z deníku Právo ze 17. srpna je také dobrou ukázkou toho, jak **dobře jsou novináři informováni** o českých olympionících. Znají jejich silné a slabé stránky a mohou čtenářům nabídnout ve svých textech kontext, detaily a zajímavosti o závodnících.

O tom, že novináři olympioniky dobře znají (nebo si dali práci s tím, najít si o nich co nejvíce informací), svědčí i to, že se čtenář v textech dozví, odkud sportovec pochází, co rád dělá ve volném čase nebo co studoval („*S jachtami začínala Šmídová po vzoru rodičů v sedmi letech v Neratovicích. Na cestě do světové špičky jí hodně pomohlo, že žije přes polovinu roku s přítelem Markem Mendelblattem na Novém Zélandu... Absolvovala obor podnikový management na Vysoké škole ekonomické, a pokud není zrovna na vodě, baví ji golf a zajímá se o meteorologii.*“¹⁸⁶).

Podobné je to také u soupeřů našich olympioniků. Čtenář se z reportáží o závodech dozví i větší **podrobnosti o závodnících, kteří se přetahují s českým**

¹⁸⁴ Felt, K., Kézr, M.: Koule měla hodinové zpoždění, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 24. 8. 2004, s. 24

¹⁸⁵ (kft, kez): Estonec poškodil Maierovu jachtu, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 23

¹⁸⁶ Nesign.: Přes trpký pocit se Sundbyovou mluví, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 23

sportovcem o medaili (*Ziskem 4594 bodů mu patří průběžné druhé místo, když ztrácí pětadevadesát bodů na Dmitrije Karpova z Kazachstánu, který však mívá slabší druhý den.*¹⁸⁷).

Podobně jako tomu bylo i na předchozích hrách, mají texty o olympionících **rodinný rámeček**. Šebrle je často titulován jako otec nebo jako manžel. Média se také zajímají o to, kde sleduje hry Šebrleho syn Štěpán a jak fandí v hledišti jeho žena Eva. Po hrách se novináři olympijského vítěze ptají, kam pojedou s rodinou na dovolenou. U Šmídové je pro změnu často zmiňován její vztah s americkým jachtařem Markem Mendelblattem. V textech u Šmídové je tak i **rámeček soukromí**. Média totiž například zajímá, čím Američan jachtařku zaujal, jestli už ho představila rodičům a zda třeba pár nemyslí na děti.

Častým motivem na těchto hrách, a to hlavně u Lenky Šmídové, je **motiv fyzické krásy**. V řadě textů o české jachtařce je zmínka o jejím vzhledu. Sport o ní píše jako o „*sympatické blondýnce*“¹⁸⁸ nebo si všimá její malé hmotnosti. Šmídová je podle deníku totiž „*lehká váha*“. Ve stejném duchu popisuje Šmídovou i Právo („*Lenka Šmídová patří k nejkrásnějším českým olympioničkám*“¹⁸⁹). Narážky na sympatický vzhled se však objevují i u textů o desetibojaři. Právo 27. srpna píše, že na něm „*dámy mohly oči nechat*“¹⁹⁰. **Motiv vzhledu** je patrný i u těch částí článků, kdy jsou popisováni sportovci: „*Jela v bílé reprezentační čepici, oči proti slané mořské vodě chránily sluneční brýle, na sobě měla modrošedý neopren a krásnou postavu jí trochu deformovala široká plovací vesta.*“¹⁹¹

Olympionici jsou také (již tradičně) srovnáváni s jinými závodníky či se sportovními legendami (*Před dvanácti lety vyhrál v Barceloně olympijský desetiboj*

¹⁸⁷ Felt, K., Kézr, M.: Šebrle po prvním dnu druhý za Karpovem, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 24. 8. 2004, s. 24

¹⁸⁸ Nesign.: Šmídovou rozsužili sudí, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 18. 8. 2004, s. 11

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Felt, K., Kézr, M.: Šebrle dostal ve středu pozdě večer dvě medaile, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 27. 8. 2004, s. 21

¹⁹¹ Nesign.: Jachtařka Šmídová získala historické stříbro, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 23. 8. 2004, s. 24

Změlik, pak přišel Dvořákův bronz z Atlanty, vaše stříbro ze Sydney a kruh se uzavřel aténským zlatem. Přemýšlel jste o této skvělé desetibojařské dvanáctiletce?¹⁹²⁾

V textech o aténských hrách nechybí ani **motiv financí**. Média zajímalo, jak peníze za medaili ovlivní olympionikovu kariéru. Čtenář se dozvěděl i konkrétní částku, kterou medailisté dostali (Šebrle milion korun, Šmídová pět set tisíc). Právo také převzalo zprávu ČTK a informovalo o tom, který ze zahraničních sportovců za triumf získal nejvíc peněz.

Ani v tomto sledovaném období nechybí v textech o tzv. zdravých sportovcích **motiv oslav** („*Po přípitku Pilsner sektem a sborovém Živijó! už vyprávěl o svém životním závodě.*“¹⁹³⁾). Deníky v textech zmiňují také **téma budoucnosti** a zajímají se o to, co olympionici plánují dál a zda nemyslí i na konec kariéry. Média v roce 2004 sledují příběh olympionika také **po hrách**. Vycházejí tak texty o tom, jak Šebrle přiletěl do Čech a jak ho vítali v jeho rodném okrese. (U Šmídové takové texty nejsou. Po hrách totiž letěla s přítelem do USA.)

Co se týká **citací**, zpravodajství o paralympiádě v roce 2004 je podobné tomu z předchozích období. Většina textů opět obsahuje citace sportovců a často jsou také citováni například trenéři olympioniků nebo jejich soupeři.

Stejně jako u analýzy deníků z roku 2000, i v roce 2004 jsem si všiml, že Právo a Sport přebírají zpravodajství ze **stejného agenturního zdroje**. Patrné je to hlavně u méně důležitých zpráv. Tedy u takových, kde není popisován medailový závod, ale „jen“ kvalifikace. V těchto případech jsou části článků v obou denících totožné (slovo od slova stejné věty). Deníky čerpání z agenturního zdroje často i přiznávají. Buď je text podepsán zkratkou ČTK (Česká tisková kancelář), nebo je tato zkratka v textu („*Je to divné, přišlo nepochopitelné rozuzlení,“ řekl ČTK trenér Šmídové David Křížek.*“¹⁹⁴⁾). Texty o medailových závodech jsou pro změnu vždy originální, respektive v nich nejsou stejné fráze.

¹⁹² Felt, K., Kéžr, M.: Motivaci mám, vždyť jsem ještě nebyl mistrem světa, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 26. 8. 2004, s. 24

¹⁹³ Felt, K., Kéžr, M., Šebrle dostal ve středu pozdě večer dvě medaile, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 27. 8. 2004, s. 21

¹⁹⁴ Nesign.: Šmídovou sráží diskvalifikace, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 19. 8. 2004, s. 22

5.11. XII. letní paralympijské hry

XII. letní paralympijské hry se konaly mezi 17. a 28. zářím 2004 v řeckých Aténách. Tyto hry byly první, které po sportovní stránce poznamenalo masové slučování kategorií. I tak ale Češi po skončení soutěží stále ještě patřili s 31 cennými kovy na 12. místě v celkovém pořadí zúčastněných zemí mezi paralympijskou elitou. I přes slučování byla atletika naší tradiční medailovou oporou. Rekrutovala se z ní druhá nejúspěšnější Češka her, tělesně postižená Veronika Foltová, která zvítězila na své první paralympiádě ve vrhu koulí a hodu diskem a byla druhá v hodu oštěpem (Němcová Tejkalová, 2012).

Vůbec nejúspěšnějším českým paralympionikem se stal kvadruplegik Martin Kovář. Zvítězil v závodech na 50, 100 a 200 metrů volným způsobem. Každé jeho vítězství bylo o to cennější, že vítězný čas byl vždy zároveň světovým rekordem. Tehdy sedmatřicetiletý plavec po hrách ukončil svou sportovní kariéru. V roce 2004 se Kovář stal také paralympionikem roku.

5.11.1. Mediální obraz Veroniky Foltové a Martina Kováře v průběhu XII. letních paralympijských her v Sydney

Jestliže jsem tvrdil, že paralympiáda v roce 2000 byla, co se týká mediálního pokrytí, velkým posunem, tak rok 2004 předcházející období ještě předčil. A to jak po kvantitativní, tak po obsahové stránce. Vůbec poprvé jsem totiž například zaznamenal, že se handicapovaný sportovec v deníku objevil ještě před svým úspěchem. Právo, které bylo v roce 2004 mediálním partnerem Českého paralympijského týmu, napsalo o Kovářovi v den zahájení her. Text ze 17. září s titulkem *Na Akropoli to jde lehce, v ulicích hůř* pojednává o tom, jak se Kovář a další paralympionici cítí v Aténách. U článku je i fotka s popiskem *Plavec Martin Kovář si cestou na Akropoli vybírá pohlednice*.

Čtenáři deníku Právo se také 18. září dočetli, jak velkolepé bylo zahájení her, a co víc, reportér Václav Procházka ve svém textu *Paralympiáda začala, startují boje o medaile* avizoval, který z našich sportovců aspiruje na medaili. Text je tak podobný článku *České trumfy*, který pojednával o českých medailových nadějích na XXVIII. letních olympijských hrách.

Paralympionici se v roce 2004 také dostali na titulní stranu Práva. 20. září se na první straně listu psalo o zlatém úspěchu Jany Fesslové (vozičkářka, hod koulí), Martina Kováře (vozičkář, plavání 50 m) a Veroniky Foltové (vozičkářka, hod diskem).

Na rozdíl od olympioniků však deníky s paralympijskými vítězi neudělaly po zisku medaile rozhovor. Právo i Sport sice bezprostředně po hrách napsaly o Kovářovi velké texty, kde byly rekapitulovány závody nejúspěšnějšího českého paralympionika těchto her, nicméně přestože byl plavec v obou člancích často citován, nejednalo se o klasický rozhovor.

Právo také zveřejnilo text o návratu paralympijské výpravy do Česka: *Hned na letišti ji přivítala při snídani ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Petra Buzková. Po tiskové konferenci se členové týmu přesunuli do Valdštejnského paláce, kde se setkali se senátory... „Těší nás zájem institucí, je to pro nás uznání,“ pravil šéf výpravy Jan Nevřkla, neúnavný propagátor sportu postižených.* Také u tohoto článku nechyběla fotografie. Na ní je s Martinem Kovářem i ministryně školství Petra Buzková.

Právo i deník Sport pokračovaly v trendu, který nastavily před čtyřmi lety. Kromě **informativního rámce** byl v textech z roku 2004 opět znatelný **rámec reportážní**. Články také popisují sportovce komplexněji. Čtenáři se tak dozvěděli, kdo jsou naši paralympionici mimo hry, kde pracují, co studují, co dělá jejich rodina a tak podobně. V textech nechyběly ani zmínky o dřívějších úspěších nebo informace o tom, jak se sportovcům dařilo během paralympijské sezony.

Jak jsem předznamenal výše, velkým posunem je text Václava Procházky ze 17. září *Na Akropoli to jde lehce, v ulicích hůř*. Článek pojednává o tom, jak si dějiště her užívají naši paralympionici. Podobně jako v textech z australských her o tzv. zdravých sportovcích (klokani, hadi, vedro), jsou i zde zmínky o zajímavostech z místa her. („*Plavci vyrazili na Akropoli. Ještě před pár týdny by nic takového nebylo možné. Alespoň pro vozičkáře ne. „Já ale na historii zase tolik nejsem,“ uhýbá mnohonásobný světový šampion Kovář před stále ještě ostrým sluncem, rozžhavujícím proslulý aténský pahorek. Výtah je zlepšením, které začalo sloužit těsně před olympiádou.*“¹⁹⁵)

¹⁹⁵ Procházka, V.: Na Akropoli to jde lehce, v ulicích hůř, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 22

Podobným posun je také text *Paralympiáda začala, startují boje o medaile*. V rozsáhlém textu, kde je popsáno i zahájení her, reportér Václav Procházka čtenářům představuje naše nejlepší sportovce („*Po skoku mezi velmoci v Sydney český tým vysílá do boje opět plejádu závodníků s medailovými nadějemi. Kteří to jsou? Z plavců hlavně Martin Kovář. „Jeho kariéra by tu měla vrcholit,‘ připomíná vedoucí výpravy Jan Nevrkla zlaté ambice sedmatřicetiletého sportovce hned ve čtyřech disciplínách. Sílu opět chtějí ukázat atleti...“¹⁹⁶*). Čtenářům je tak představen **širší kontext**. V článku se čtenáři také dozvědí něco málo o paralympijské historii, minulých hrách a sportu postižených jako takovém („*Slovo označující vrcholné klání handicapovaných je odvozeno od paralelnosti nikoli paraplegie, jak by se mohlo také zdát. Posledních pět paralympiád mělo stejné dějiště jako klasické hry. Na rozdíl od Sydney nesoutěží mentálně handicapovaní, jejichž vyřazení bylo iniciováno poté, co se v Sydney úspěšně snažili do soutěží proniknout i nepostižení. Český tým minule obsadil 11. místo v pořadí národů se 43 medailemi.“¹⁹⁷*).

Jak jsem naznačil výše, čtenáři si mohou o sportovcích udělat dobrý obrázek také díky tomu, že jsou v textech **zmínky o jejich mimosportovním životě**. Kovář je například popisován jako *vášnivý rybář, vystudovaný učitel tělocviku a biologie, muž mnoha aktivit, z nichž jednou bývalo i televizní moderátorství, ale třeba i role poradce předsedy vlády*¹⁹⁸.

Jistý posun v informování médií o sportu postižených je také v tom, jak jsou sportovci v textech označováni. V článkách samozřejmě nechybí, že je Martin Kovář vozíčkář a Veronika Foltová spastička, ale mnohem častěji jsou tyto sportovci popisováni jako „český plavec“ nebo jako „česká oštěpařka“ či „atletka“. Do pozadí se tak dostává to, že jsou to lidé postižení (jiní), a důraz je kladen spíše na to, že to jsou sportovci (stejní jako ti, kteří Česko reprezentovali na XXVIII. letních olympijských hrách).

¹⁹⁶ Procházka, V.: Paralympiáda začala, startují boje medaile, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 22

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Procházka, V.: Z kolapsu se plavec Kovář odpíchl ke zlatu, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 22

Na textech Václava Procházky je zajímavé také to, že u titulování sportovců občas použije nějakou metaforu. Například Kovář je podle něj „*plavecký matador*“¹⁹⁹.

Zmínky o divácích dávají některým textům **apologetický rámeček** – když je například v článku *Paralympiáda začala, startují boje o medaile*²⁰⁰ poznámka o tom, že na generálce zahájení bylo přes 15 tisíc diváků, a to i přesto, že zrovna v tu dobu běžel v televizi očekávaný první velký zápas brazilské fotbalové hvězdy Rivalda v dresu místního Olympiakosu Pireus v La Coruni. Autor textu chce poukázat na fakt, že je o sport postižených zájem.

Apologetický rámeček mají také ty články, kde handicapovaní sportovci svůj sport obhajují: „*Premiér za námi na podobnou akci vyrazil vůbec poprvé, cítíme, že společnost nás vnímá stále víc. I ta naše vítězství pořádně bolí a jsou zasloužená,‘ podotkl medailemi cinkající Kovář, jehož čeká ještě jeden start – na znakařské padesátce bude obhajovat zlato ze Sydney.*“²⁰¹ V podtextu citace je také cítit, že se atlet staví do role toho druhého (jiného). Rámeček jinakosti je patrný například také v článku *Kovář zbořil rekordy. A skončil: Plavecké soutěže byly navíc vždy vyprodané.* „*Asi lidi zajímaly naše neobvyklé postavy a plavecké styly,*“ zavtipkoval šampion.²⁰²

Apologetický rámeček má také text *Kovář zbořil rekordy*: „*Není to tak, jak si myslí většina lidí, že někam přijedeme a nějaký doktor nám dá za nic medaili. Náš trénink je mnohdy náročnější a bolestivější než u zdravých sportovců,*“ uvedl Kovář.²⁰³ Z ukázky je patrný další častý prvek, který se u textů o paralympionících objevuje. Handicapovaní sportovci jsou **porovnávání** (často i vlastními ústy) s tzv. zdravými sportovci. V takových porovnáních je také často patrný **kritický rámeček**: „*Na rozdíl od olympioniků se handicapovaní sportovci musí většinou živit normální prací. Amatérství ale může být pozitivem. To, co dělají, mají opravdu rádi,*“ tvrdil Nevrkla.²⁰⁴

¹⁹⁹ Procházka, V.: Z kolapsu se plavec Kovář odpíchl ke zlatu, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 22

²⁰⁰ Procházka, V.: Paralympiáda začala, startují boje o medaile, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 18. 8. 2004, s. 28

²⁰¹ Procházka, V.: Třetí zlato dával plavci Kovářovi premiér, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 27. 9. 2004, s. 19

²⁰² Prachař, M.: Kovář zbořil rekordy. A skončil, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 1. 10. 2004, s. 15

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Procházka, V.: Paralympionici cinkali medailemi, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 1. 10. 2004, s. 20

V roce 2004 nechybí v textech ani **rámec hlubokého lidského příběhu**. U sportovců je popisováno, jak ke svému handicapu přišli, a objevují se fráze, které mají ve čtenářích vyvolat lítost. Příkladem může být úryvek z textu *Atletka zažívá parádní týden, má další zlato*: „*Jako školačka si coby spastička od spolužáků na základní škole užila ledacos. ‚Nebylo to příjemné, ale někteří prostě mému postižení nerozuměli, ale tam problémy skončily,‘ zavzpomínala a přidala známé motto: ‚Co mě nezabije, to mě posílí! To platí stále.‘ Pomohl jí i sport.*“²⁰⁵ Tón lítosti je cítit i z citace předsedy vlády Stanislava Grosse (přijel na hry podpořit naše sportovce): „*Je příjemné být mezi tak úžasnými lidmi, kteří překonávají těžké překážky, jež jim zařídil osud,‘ pravil Gross v průběhu večera.*“²⁰⁶ Tato citace je také důkazem, že se v textech objevuje **motiv politiky**.

Novináři se také už zajímají o to, co paralympioniky čeká po hrách. V textech se tak objevuje **motiv budoucnosti** („*V žertu říkám, že až po dalších hrách v Pekingu. A jinak nemám iluze, že spasím svět, takže mám obyčejné cíle. Ted’ je pro mě hlavní sport, ráda bych si našla práci a hlavně chci žít úplně normálně,‘ pravila a těšila se na kamarády domů do Pardubic.*“²⁰⁷).

Poprvé jsem si také u textů u paralympioniků všiml motivu **módy/vzhledu** („*Baví se i změnami účesu. Hlava jí při závodech nezřídka září nejrůznějšími barvami. ‚Nyní se všichni ptají, co to mám ted’. A ono je to původní originální zbarvení, jen jsem střižená na kluka, je to pohodlnější,‘ smála se atletka.*“²⁰⁸).

Tentokrát se v textech objevuje i motiv financí, a to v podobném duchu jako u olympioniků. Novináře totiž zajímá, co paralympionici s penězi udělají: „*Co si pořídí za odměnu od paralympijského výboru, který za každé zlato vypsál 70 000 korun? ‚Už před paralympiádou jsem si říkal, že bych se za úspěch mohl odměnit pořádným kávovarem, kafe zbožňuju,‘ podotkl.*“²⁰⁹

²⁰⁵ Procházka, V.: *Atletka zažívá parádní týden*, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 24. 9. 2004, s. 23

²⁰⁶ Procházka, V.: *Třetí zlato dával plavci Kovářovi premiér*, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 27. 9. 2004, s. 19

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Procházka, V.: *Atletka zažívá parádní týden*, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 24. 8. 2004, s. 23

²⁰⁹ Procházka, V.: *S velkými závody končím, plavat musím dál, říká trojnásobný vítěz*, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 29. 9. 2004, s. 20

Nic se nemění ani u citací sportovců. Také v textech z roku 2004 mluví paralympionici, jiní sportovci nebo vedoucí výpravy. Co u článků z paralympiády ale stále chybí, je citace soupeřů sportovců.

Na posunu článků o paralympionících směrem k textům o olympionících má velký podíl již několikrát zmiňovaný reportér Práva Václav Procházka. Jeho články o paralympiádě jsou obsahem i rozsahem srovnatelné s texty o letních olympijských hrách. Navíc jeho články nepostrádají novinářskou a jazykovou nápaditost („*Do víru provozu se každý den vrhají při cestě na tréninky handicapovaní sportovci. Po nedávno uzavřené smršti olympijského dění začíná paralympiáda, se 4000 účastníků bobtnající rovněž do úctyhodných rozměrů. ... Paralympionici cinkali medailemi.*“²¹⁰).

Přesto vše výše zmíněné však stále neplatí, že by handicapovaní sportovci měli s těmi nepostiženými ve sledovaných denících podobnou pozici. Což se projevuje například i v tom, na jaké stránce texty o jejich úspěších v denících jsou. Respektive kde je o nich informováno v deníku Sport (Právo má sportovní zpravodajství většinou na straně 22 nebo 23, a to jak v případech, kdy je popisován úspěch olympionika, tak v případech úspěchu paralympionika). Deník Sport zprávy z paralympiády většinou zařazuje do druhé poloviny vydání, tedy do míst, kde je informováno o okrajových a méně rozšířených sportech.

5.12. Sportovní žurnalistika v roce 2004

U textů z roku 2004 jsem si všiml dvou trendů – bulvarizace obsahu a jeho zezábavňování (infotainment²¹¹). Deníky se v roce 2004 snaží víc než kdy jindy orientovat na zábavu. V některých případech tak jde stranou důraz na informace a texty jsou spíše zaměřené na zajímavosti a zábavu. S tím souvisí (výše několikrát zmiňované) rozšíření četnosti netradičních typů textů (Miss olympionička, jak se sázelo atd.).

Bulvarizace textů je patrná hned v několika směrech. Deníky se zabývají nejen sportovní stránkou her, ale zaměřují se i na vztahy účastníků. Lenka Šmídová během

²¹⁰ Procházka, V.: Na Akropoli to jde lehce, v ulicích hůř, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 17. 8. 2004, s. 22

²¹¹ Infotainment (z angl. information + entertainment), též infozábava, znamená podávání informací formou zábavy. Zprávy jsou vybírány a koncipovány tak, aby byly především zábavné, zajímavé, teprve pak relevantní vzhledem ke skutečnosti (Pravdová, 2003).

jedné rozjížděky údajně narazila do své soupeřky. Ta na českou jachtařku podala protest a Šmídová se kvůli diskvalifikaci propadla v pořadí. Deníky se tomuto incidentu věnují několika texty a zajímá je například to, zda spolu Šmídová a Sundbyová po aféře mluví²¹². Bulvarizace je také patrná v těch textech, kde se řeší vztah Šmídové s přítelem Markem Mendelblattem. Média například uvažují, jestli pár už nemyslí na potomka.

Znakem bulvarizace je i **výskyt vykřičníků**. V některých případech je dokonce toto interpunkční znaménko v titulku²¹³. V textech bývají i expresivní výrazy: „*Je to strašný, je to příšerný. Jsem vyfluslá, ‘ říká. Druhou rozjížděku proto začala rozvážněji, a tak ji první mezičas zastihl na osmnáctém místě. Nakonec profičela až na příčku sedmou.*“²¹⁴ Zde je však nutné poznamenat, že expresivní výrazy se často objevují v citacích. Nejsou tedy dílem autora textu. Novináři se však často rozhodli nespisovné výrazy sportovců neupravovat.

5.13. XXIX. letní olympijské hry

XXIX. letní olympijské hry se uskutečnily v čínském Pekingu od 8. do 24. srpna 2008. Mezi nově zařazené disciplíny patřila například cyklistická disciplína BMX nebo takzvaný plavecký maraton. Některé nevládní organizace protestovaly proti olympijským hrám kvůli porušování lidských práv v Číně.

Česko na hrách reprezentovalo 134 sportovců ve 29 disciplínách. V pořadí národů se umístilo ziskem 3 zlatých a 3 stříbrných medailí na 24. místě. Nejúspěšnějším českým olympionikem se stala tehdy čtyřicetiletá Kateřina Emmons (rozená Kůrková). Na hrách vybojovala zlatou medaili ve střelbě ze vzduchové pušky na 10 metrů, když dokázala porazit i domácí favoritku Tu Li. V kvalifikaci přitom Emmons vytvořila nový olympijský rekord nastřelením maximálního počtu 400 bodů. Její celkový nástřel včetně finále, 503,5 bodu, byl rovněž novým olympijským rekordem. Emmons si z her odvezla také stříbrnou medaili ve střelbě ze sportovní malorážky na 3×20 ran.

²¹² Procházka, V.: Přes trpký pocit se Sundbyovou mluví, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 23. 8. 2004, s. 24

²¹³ Škvor, O.: Šmídová: Půjdu po mně!, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 21. 8. 2004, s. 8

²¹⁴ Tamtéž.

Zlatou medaili na hrách vybojovali i sportovní střelec David Kostecký a oštěpařka Barbora Špotáková. Ta zvítězila svým posledním, šestým pokusem, když hodila nový evropský rekord 71,42 m a překonala jím do té doby vedoucí ruskou oštěpařku Marii Abakumovovou.

5.13.1. Mediální obraz Kateřiny Emmons a Barbory Špotákové v průběhu XXIX. letních olympijských her v Pekingu

Pro Kateřinu Emmons byly pekingské hry již druhé v pořadí. V Aténách získala bronz a tentokrát myslela výš. Česká sportovní střelkyně se rok před hrami provdala za amerického střelce Matthewa Emmonse, s kterým se potkala právě na předchozích hrách. Jejich manželství je častým motivem ve většině textů o české reprezentaci.

Emmons se objevuje na stránkách deníků už předtím, než se stane olympijskou vítězkou. Deník Sport napíše například v den zahájení her text o tom, jak byli manželé Emmonsovi v typické čínské čajovně. V článku je do detailu popisován interiér i to, co si manželé objednali (**nesportovní tematika**). V tentýž den Sport publikuje text o tom, že má americký manžel české střelkyně rád českou hromadnou dopravu a že manželé tráví většinu času v jeho rodném Coloradu.

Oba deníky jsou Kateřiny Emmons samozřejmě plné poté, co Češka získá zlatou medaili. Sport i Právo informují o jejím úspěchu na titulní straně a ve vydání jí věnují hned několik textů. Oba deníky publikují s reprezentantkou také rozhovor. Interview se v Právu i Sportu objeví, také když Emmons získá druhou medaili (stříbro). Dokonce dvojrozhovor s manželkou Emmons udělá Sport poté, co Matthewu Emmonsovi unikne o kousek zlatá medaile.

Česká reprezentantka se v médiích objevuje také po hrách. Deníky bilancují její úspěch, počítají, kolik jí hry vynesly peněz, a informují čtenáře i o tom, že za ní do Česka přiletěl manžel Matthew.

Ani pro Špotákovou nebyly pekingské hry první. Česká oštěpařka závodila už v Aténách. Tady skončila na 23. místě. Od té doby se ale postupně zlepšovala a do her v Pekingu nastupovala jako mistryně světa a světová rekordmanka. Deníky ji tak pasovaly do role největší české favoritky na zlatou medaili. Tomu odpovídala také

mediální pozornost. Špotáková se objevuje na stránkách novin už několik dní před závodem. Podobně jako u Emmons o ní novináři píší také v souvislosti s nesportovní tematikou. Vyjdou texty o její cestě letadlem, o tom, že má problém s čínštinou, o tom, že s přítelem nakupovali na trzích, a oba deníky s oštěpačkou udělají ještě před ziskem medaile rozhovor. Právo dokonce dva (před závodem a po kvalifikaci).

Už po kvalifikaci deníky zveřejní o Špotákové v jednom vydání hned sérii článků. Kromě již zmiňovaného rozhovoru vyšly i reportáže ze závodu, text o soupeřkách s jejich citacemi nebo například článek o tom, jaké má oštěpačka závodní číslo a jak má na tašce namalovanou sedmdesátku. To je totiž počet metrů, který chce překonat svým hodem. Nesportovního charakteru je text o tom, že pokud Špotáková zvítězí, má slíbenou píseň od kapely Tři sestry.

Poté, co Špotáková hry vyhraje, se v denících objeví opět v sérii textů v jednom vydání. Kromě titulní strany je o ní reportáž, rozhovor a také text o tom, jak zlato oslavila. Po zisku medaile se v denících objeví i rozhovory s Janem Železným a Liborem Varhaníkem (manažer Špotákové). Tématem obou rozhovorů je zlatý triumf oštěpačky. O reprezentantce je také rozsáhlý text *Špotáková, nový hit*²¹⁵. Ten zlatou medaili shrnuje z marketingového hlediska. Textů je však mnohem víc.

Špotáková se v médiích objevuje i několik dní po hrách. Deníky píšou o jejím návratu do Česka, o její kritice premiéra Miroslava Topolánka (*„Předseda vlády napadl efektivitu státních peněz mířící do sportu a od ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy požaduje analýzu dotací. Za neefektivní označil i financování pražské Dukly.“*²¹⁶), a hlavně o již zmiňované písni od Tří sester. Tu oštěpačka poprvé slyšela čtyři dny po hrách ve své oblíbené hospodě U Pinkasů. Také z této oslavy oba deníky udělaly reportáž. Ve stejný den jako reportáže vydá deník Sport rozhovor s Lou Fanánkem Hagenem. Také toto interview je o oštěpačce.

Jestli bylo v textech o Kateřině Emmons často připomínáno, že má za manžela Američana, u Barbory Špotákové je hojně používaným motivem, že má ráda pivo. Média informují o tom, že před odletem do Číny šla oštěpačka do hospody, aby se

²¹⁵ Hašek, M.: Špotáková, nový hit, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 23. 8. 2008, s. 2

²¹⁶ (jrš): Oštěpačce vadí výroky premiéra, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 29. 8. 2008, s. 2

uklidnila. Deníky také píší, že si dá pravidelně jedno čínské pivo každý den během her, a tento motiv samozřejmě nechybí ani v textu o oslavách v hospodě U Pinkasů.

Deníky v roce 2008 pokračují v trendu, který nastavily již v předchozím období. Oproti mediálnímu pokrytí z let 1992, 1996 a 2000 je pro mediální obraz pekingských her typická větší četnost a rozmanitost textů. Emmons a Špotáková se objevují na stránkách novin také v článcích s nespportovní tematikou. A to jak před olympiádou, tak po ní. O Emmons je text, který popisuje nově vyšlechtěnou rostlinu, která dostala jméno po české reprezentantce. O Špotákové je pro změnu zmiňovaný článek, který avizuje, že kapela Tři sestry o ní složí píseň. Jestliže se deníky snažily u aténských her přijít s „něčím novým“, pokračují v tom i tentokrát. Novým formátem je například *Olympijský deník Kateřiny Emmons*. Ten vychází pravidelně v deníku Sport a je drobným nahlédnutím do soukromí české reprezentantky („*V neděli, den po mém olympijském závodě, jsme se šli podívat na trap, kde závodil David Kostecký. To byl zážitek! Úžasný... Dívali jsme se nejdřív tady v pokoji v olympijské vesnici, jak je na tom. A když jsme zjistili, že je ve finále, tak jsme se šli osprchovat, protože jsme dneska vstávali pozdě. Najedli jsme se a ve dvě jsme jeli autobusem, abychom ještě chytli nějaká místa.*“²¹⁷).

Nový obsahem je také například text *Co přinese nadějším úspěch?*, v kterém se deník Sport ptá sportovců, jak naloží s případnou výhrou a co je čeká po hrách. Emmons na dotaz novinářů odpoví: „*Plánujeme děťátko a hrozně se těšíme.*“²¹⁸ Manželství, děti, láska a tak podobně jsou v textech u Emmons velmi častým motivem. Což je poznat i na dalším „novém“ formátu, s kterým v roce 2008 pro změnu přišlo Právo. Deník poté, co Emmons vybojovala zlato, vydal medailonek závodnice, kde je popsána i její nespportovní stránka: „*Záliby: Kreslení, vodní lyžování, cyklistika, lyžování. Přezdívka: Kačís, v zámoří Katy. Plán do budoucna: chtěla by založit rodinu a pořídít si dům v Minnesotě. Ke střelbě by se ale ráda vrátila i v roli matky.*“²¹⁹ Podobný medailonek Právo vydá o Špotákové.

²¹⁷ Nesign.: Chtěli nás v NBC, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2008, s. 4

²¹⁸ Hašek, M.: Co přinese nadějším úspěch?, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 9. 8. 2008, s. 5

²¹⁹ Nesign.: Kateřina Emmons, rozená Kůrková, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2008, s. 22

Také tentokrát mají texty **odlehčené motivy**. Zmiňovány jsou talismany pro štěstí i legrácky sportovců. Asi nejčastěji je v tomto duchu popisován Roman Šebrle, který se s kolegy sází. Se Špotákovou se například vsadí, kdo hodí dál v oštěpu.

Novým formátem je také například **výčet nejúspěšnějších českých olympioniček**. Deník Sport textem *Nejslavnější ženy historie* zapátrá v historii a připomene čtenářům úspěchy Věry Čáslavské (gymnastika, 7 zlatých a 4 stříbrné medaile) či Štěpánky Hilgertové (2 zlaté). Do výčtu je zařazena také Emmons.

Mediální obraz olympijských her je celkově podobný těm předchozím. V textech nechybí **kontext**, sportovci jsou čtenářům podrobně představeni ještě předtím, než získají medaili. Nechybí informace o tom, jak se jim vedlo v sezoně a které největší úspěchy mají zatím za sebou. Ani v roce 2008 deníky neopouštějí zažitý trend, kdy zlatá medaile znamená pro olympionika titulní stranu novin a několik různých textů ve vydání včetně rozhovoru a textu o tom, jak závod viděl například trenér. U Špotákové je s jedním z trenérů (oštěpařská legenda Jan Železný) dokonce velký rozhovor.

Zajímavé je také to, že reportáž o sportovním úspěchu Emmons začíná nesportovními tématy. První polovina textu *Střelkyně Emmons přidala ke zlatu i rekordy*²²⁰ je o tom, že se české závodnici před jídlem udělalo špatně z jídla a že jí manžel musel opravovat zbraň. Závěr reportáže je věnován oslavě medaile (**motiv oslav**): „*Plzeňské jí chutnalo.*“²²¹ Deník Sport také po vítězství Emmons publikuje text o čínské střelkyni Tu Li. Ta byla adeptkou na titul, ale nakonec skončila pátá. Emotivní text o slzách Číňanky má ještě jeden význam. Emmons je v něm popsána jako dobrý člověk: „*Je mi Li opravdu hodně líto. Tyhle květiny bych jí chtěla dát,‘ řekla Kateřina Emmons a zamávala kyticí, kterou dostala spolu s olympijskou medailí. ‘Přála jsem jí úspěch. Bylo to těžké pro všechny, ale pro ni ještě horší.*“²²² Deníky celkově vytváří o Kateřině Emmons pozitivní obraz. Česká reprezentantka je několikrát vychvalována nejen jako sportovkyně, ale také jako silná a pracovitá žena. Média ji popisují jako hrdinku, která si zaslouží obdiv.

²²⁰ Nesign.: Střelkyně Emmons přidala ke zlatu i rekordy, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2008, s. 22

²²¹ Tamtéž.

²²² (nit): Gesto šampionky: květiny pro Číňanku, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2008, s. 5

Texty o Kateřině Emmons mají často **rámec soukromí**. Oba deníky hojně zmiňují motiv manželství. Vztah Česky s Američanem je pro média natolik zajímavé téma, že o něm píše takřka v každém textu. Deníky příběh manželů připomínají také pro jeho „pohádkový“ charakter: „*Ve finále v malorážce na 3×40 ran vedl a poslední ránou do soupeřova terče spadl až na osmé místo... ,To nás sblížilo. Viděla jsem ho sedět u stolku a bylo mi ho líto, což jsem mu řekla. Na dalších závodech jsme se bavili víc a víc, až z toho byla loni v létě svatba, ‘ nabídl téměř románový milostný příběh Kateřina.*“²²³ Deník Právo, který jejich příběh popisuje jako „*love story*“²²⁴, dokonce pár přirovná k manželům Zátokovým (**motiv srovnání s legendami**).

Rámec soukromí nechybí ani u Barbory Špotákové. Také u ní deníky připomínají, že je v Pekingu i se svým přítelem („*Do zavazadel putovalo i celkem šest talismanů. ,Jedním je sojčí pírkó od sestry z rehabilitace. Ten největší dorazí až dodatečně, ‘ dívala se zamilovaně na svého přítele Lukáše, který ji doprovodil na letiště a do Pekingu za ní před olympijským závodem dorazí.*“²²⁵). Pro média je příběh obou párů natolik zajímavým tématem, že se v některých případech dostane i do titulku článků (*Dostává sílu od přítele. Bude opravdu zlatá?*²²⁶; *Emmonsovi mají další medaili*²²⁷).

V textech z roku 2008 nechybí **motiv módy** („*Možná je odhaleno tajemství kouzelného šestého hodu. Barbora Špotáková závodila v ponožkách s lebkou a kříženými hnáty!*“²²⁸) a **motiv náčiní** („*Zlato vybojovala s osm let starou vzduchovkou a ve střeleckém kabátu z konfekce.*“²²⁹). Nechybí ani **motiv financí**. Média se zaměřují i na **zdraví sportovců** („*Špotákové loket i záda jsou po boji o finále v pořádku, v kvalifikaci ucítila bolest v nártu, v místě Chopartova kloubu. Přesně tam, kde v roce 2000 měla únavovou zlomeninu. Před dnešním závodem by ale měla být fit.*“²³⁰).

²²³ Nesign.: Emmonsovi jsou jako novodobí Zátokovi, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2008, s. 23

²²⁴ Nesign.: Zlatá Emmons si druhý závod chce hlavně užít, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 13. 8. 2008, s. 23

²²⁵ Malina, R.: Před prvním letem byznys třídou šla Špotáková na pivo, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2008, s. 20

²²⁶ Hašek, M.: Dostává sílu od přítele. Bude opravdu zlatá?, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 21. 8. 2008, s. 5

²²⁷ (nit): Emmonsovi mají další medaili, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 16. 8. 2008, s. 7

²²⁸ (zej): Ke zlatu pomohly ponožky s lebkou!, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 23. 8. 2008, s. 2

²²⁹ (nit): Zlato se starou puškou, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2008, s. 5

²³⁰ Hašek, M.: Dostává sílu od přítele. Bude opravdu zlatá?, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 21. 8. 2008, s. 5

Zajímavý je i **motiv dopingu**, který se objeví jakoby mezi řádky („*I jeho překvapilo, že největší soupeřkou Špotákové nakonec nebyla Němka Obergföllová, ale donedávna neznámá Ruska. ‚To ve mně píchlo,‘ připouští. ‚Ale nechci nic zpochybňovat. Koho nechytí, ten je čistý, to je moje zásada,‘ nechce spekulovat.*“²³¹). V článkách je také **motiv politiky**, například když Sport publikuje text o tom, že Špotákové po telefonu gratuloval i prezident Václav Klaus. Noviny také zajímá, jak medailisté úspěch slaví a kam se chystají na dovolenou. Média se tedy o sportovce jako vždy zajímají i po hrách.

Podobně jako při minulých hrách jsou úspěchy českých reprezentantů v médiích **glosovány**. Pro Sport sepsal glosu *Čáry máry – vítězství*²³² o české střelkyni Jiří Uhlíř. Emmons se objevila také v komentáři Miroslava Pospíšila (*Za zlato? Klidně pět milionů!*, Sport, 16. srpna). Pospíšil napsal také komentář o české oštěpaře (*Špotáková, neobyčejná Češka*, Sport, 23. srpna). O Špotákové je také text deníku Sport *Mrknutí do kamer*²³³ s podtitulkem *Olympijský zápisník*. V něm se Martin Hašek zamýšlí nad rivalitou oštěpařek.

Pro mediální pokrytí pekingských her je typická velká četnost rozhovorů. Právo a Sport udělají dohromady s Emmons sedm rozhovorů. Oba deníky s ní mají interview po vítězství, druhé po zisku stříbra a třetí poté, co se reprezentantka vrátí do Čech. Sport také udělá dvojrozhovor s ní a jejím manželem. Se Špotákovou Právo a Sport zveřejní dohromady dokonce osm rozhovorů.

5.14. XIII. letní paralympijské hry

XIII. letní paralympijské hry se konaly v roce 2008 v Pekingu od 6. do 17. září. Her se účastnilo rekordních 147 výprav a více než 4000 sportovců. Celkově bylo zařazeno 20 sportů. Novinkou bylo veslování.

Českou republiku reprezentovalo v osmi sportech celkem 56 sportovců. Ti získali 27 medailí, z toho 6 zlatých, 3 stříbrné a 18 bronzových. Nejúspěšnější byli cyklista Jiří Ježek a plavkyně Běla Hlaváčková. Oba získali po dvou zlatých a jedné stříbrné a bronzové medaili.

²³¹ Felt, K.: Trenér už moc nevěřil, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 22. 8. 2008, s. 24

²³² Uhlíř, J.: Čáry máry – vítězství, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 15. 8. 2008, s. 4

²³³ Hašek, M.: Mrknutí do kamer, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 20. 8. 2008, s. 2

Běla Hlaváčková zvítězila na znakové padesátce a na prsařské stovce. Stříbro má ze závodu na 50 metrů volným způsobem a bronz z kraulařské stovky. Jiří Ježek zvítězil ve stíhacím závodě na 4 kilometry a v silniční časovce. Druhé místo bral v závodě na kilometr s pevným startem. Bronz získal s Jiřím Bouškou a Tomášem Kvasničkou v team sprintu.

5.14.1. Mediální obraz Běly Hlaváčkové a Jiřího Ježka v průběhu XIII. letních paralympijských her v Pekingu

Ačkoliv Běla Hlaváčková na paralympiádu jela jako obhájkyně zlata ze závodu 50 metrů znak, v médiích se objevila až poté, co získala svou první medaili (bronz, 100 m volným způsobem). Vždy, když pak plavkyně získá medaili, je o ní článek v deníku Právo. Pokaždé však v každém vydání pouze jeden, nikoliv série článků jako u olympioniků. Sport zveřejní jen zprávu o výhře v závodě na 50 metrů znakem. Pokud se úspěšný paralympionik objeví na stránkách deníků, také mu nikdy není věnován celý článek. V textech jsou vždy popsány i další úspěchy jiných paralympioniků.

Hlaváčková se na stránkách novin objevuje i po hrách. Sport i Právo informují o tom, jak se paralympionici vrátili do Čech. Právo se v článku věnuje spíš plánům plavkyně do budoucna a také osobnímu životu Hlaváčkové (*„Jak se jí daří dát dohromady řadu aktivit a přitom být na vozíku? „Skloubit to jde, když máte tolerantního manžela,“ pravila. „Šest hodin jsem věnovala zaměstnání. Až pět hodin mi zabral denně trénink,“ líčila.*²³⁴). Sport se zase zaměřil na finanční stránku sportu handicapovaných.

Šest dní po hrách vyjde v deníku Sport text, který je celý jen o Hlaváčkové. Článek *Zlatá plavkyně vyrostla z polské vody* rekapituluje její úspěchy a popisuje, jak náročný život paralympionička má: *„Žena z pohraničí jezdí denně trénovat do Polska, aby měla víc času ve vodě. Anebo vstává ve čtyři hodiny ráno, postará se o domácnost a o půl šesté už plave v Náchodě.*²³⁵ V tomto textu je o Hlaváčkové také medailonek.

²³⁴ Procházka, V. Zlatá plavkyně Hlaváčková se těšila na kyselo, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 22. 9. 2008, s. 18

²³⁵ (jip): Zlatá plavkyně vyrostla z polské vody, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 23. 9. 2008, s. 20

S Jiřím Ježkem je to podobné jako s Hlaváčkovou. Ačkoliv cyklista jede na paralympiádu jako trojnásobný paralympijský vítěz, v denících Sport a Právo se poprvé objeví, až když získá medaili. Víc textů o sportovci publikuje opět deník Právo. 13. září se také zpráva o Ježkově druhém zlatém úspěchu dostane i na titulní stránku listu. Sport vydá pouze články o jeho zlaté medaili z časovky a o triumfu v závodě na 4 kilometry. Na rozdíl od Práva ale deník Sport udělá s cyklistou velký rozhovor. Jeho součástí je také medailonek o cyklistovi a krátký text s titulkem *Nej Jiřího Ježka*²³⁶.

Jestli se texty o paralympionicích z roku 2004 přiblížily k článkům o olympionicích, rok 2008 je podle mě v některých ohledech krokem zpátky. Jde například o způsob, jakým jsou sportovci v textu vždy stigmatizováni. Psalo-li se před čtyřmi lety o Kovářovi a o Foltové spíš jako o plavci a atletce, v tomto období je opět většinou postaven na první místo sportovcův handicap. Hlaváčková je často čtenářům představena jako vozíčkářka, nikoliv jako plavkyně. Ježek je ve většině textů popsán jako cyklista s podkolenní amputací. Handicap sportovců je v řadě článků na pomyslném prvním místě důležitosti, i co se týká uspořádání obsahu. Čtenář se nejprve dozví, jaký handicap paralympionik má (popřípadě jak k němu přišel), teprve poté je popsán sportovcův úspěch: „*Ježek, jenž po střetu s nákladním autem přišel v 11 letech o pravou nohu, přidal ke kompletní medailové kolekci z dráhy i triumf v časovce.*“²³⁷

Naopak texty o paralympionicích jsou podobné těm o olympionicích některými rámci. Texty z her mají opět **rámec reportážní** a objevuje se i **rámec rodinný**. V textech se píše o Hlaváčkové jako o matce čtyřletého Honzíka a také jako o manželce. V člancích o Ježkovi je zmíněna i jeho žena Soňa. Kde je ale pro změnu vidět patrný rozdíl mezi texty o olympionicích a paralympionicích, je opět umístění článků ve vydání. Většinu zpráv o paralympiádě deník Sport publikuje až ve druhé polovině vydání. Tedy v místech kde jsou texty o okrajových sportech.

Články nepostrádají ani **heroický rámec**. Sportovci jsou totiž popisováni jako lidé, kteří vítězí i přes nepřízeň osudu. Jejich úspěch je stojí hodně času a sil („*Příběh*

²³⁶ Dias, P.: Jiří Ježek: Skončím, až nebudu stačit zdravým, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 18. 9. 2008, s. 20

²³⁷ (kez): Druhé zlato Ježka i Hlaváčkové, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 13. 9. 2008, s. 24

matky, která závodí, stíhá trénink, rodinu i zaměstnání, měl v uplynulých týdnech zlaté pokračování.“²³⁸).

V textech je také **rámec hlubokého lidského příběhu**. Například takto začíná perex článku deníku Právo z 22. září o Hlaváčkové: „*Hvězda české paralympijské výpravy teď bude také hledat nové zaměstnání. Na vozíku stíhá rodinu i sport.*“²³⁹ Lítost má vyvolat také text *Zlatá plavkyně vyrostla z polské vody* (23. září, Sport): „*Jinak se nezastaví. Ještě na jaře pracovala jako produktový manažer doma u počítače, takže šest hodin věnovala práci, pět hodin tréninku a zbytek času rodině.*“²⁴⁰

Koncem paralympiády se v textech objevuje i **motiv financí**. Deníky informují o tom, kolik sportovci za svůj úspěch dostanou. Částky jsou pak porovnány s tím, co dostali olympionici (olympionik dostal za zlato milion korun, paralympionik 70 tisíc). Texty ke konci paralympiády tak mají také **kritický rámec**: „*Možná pomůžou i medaile z paralympiády. Ne snad přímo k práci, ale vůbec k vylepšení podmínek pro handicapované sportovce,*“ přemítala Hlaváčková.“²⁴¹ Ještě patrnější je kritika v textu deníku Sport: „*Špotáková, Emmons nebo Kostelecký putují ještě teď, čtyři týdny po návratu z Pekingu, z akce na akci. Na konto jim přitekly miliony korun. Handicapovaná plavkyně Běla Hlaváčková, která se z téhož místa vrátila se čtyřmi medailemi z paralympiády, si začne hledat práci, aby se užívala.*“²⁴²

Srovnání paralympioniků a olympioniků se na stránkách deníků objevuje i v jiném než finančním kontextu. Hlavně u Ježka je připomínáno, že závodí také s tzv. zdravými sportovci („*Také v české výpravě jsou sportovci, kteří běžně závodí se zdravými, cyklista Jiří Ježek s podkolenní amputací o tom pro Radiožurnál řekl: ,I když třeba prohrávám, jedině tím ale můžu jít sportovně nahoru. Dokonce od nich žertem slýchám, že už teď jsem dobrý a co teprve, kdybych měl obě nohy.*“²⁴³).

²³⁸ Procházka, V.: Zlatá plavkyně Hlaváčková se těšila na kyselo, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 22. 9. 2008, s. 18

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ (jip): Zlatá plavkyně vyrostla z polské vody, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 23. 9. 2008, s. 20

²⁴¹ Procházka, V.: Zlatá plavkyně Hlaváčková se těšila na kyselo, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 22. 9. 2008, s. 18

²⁴² Punčochář, J.: Přinese úspěch další tisíce? *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 22. 9. 2008, s. 20

²⁴³ Kézr, M.: Závodí se zdravými, teď září na paralympiádě, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 12. 9. 2008, s. 21

V textech ke konci paralympiády se také objevují **zmínky o budoucnosti** sportovců, a to nejen té sportovní („*To cyklista Ježek má jasnější představu. „Londýn určitě ano, ‘ plánoval závodník ostřílený boji i se zdravými sportovci, ač má podkolenní amputaci nohy. „Jinak na oslavy moc nejsem, doma to určitě nebudu nijak hrotit, čeká mě ještě pár závodů, ‘ plánuje sportovec.*“²⁴⁴).

V médiích se objevuje také **motiv zdraví** sportovců, a to nejen v souvislosti s jejich handicapem („*Přitom jsem se cítil hrozně unavený a nevstávalo se mi dobře. Na prvenství se myslet nedalo, čas Angličana Cundyho 1:05,4 znamenající o tři vteřiny vylepšený paralympijský rekord by i mezi zdravými zajistil solidní umístění.*“²⁴⁵).

Větší podrobnosti ze života českých paralympioniků se čtenář dozvídá teprve až v textech ke konci her. Tedy až poté, kdy sportovci získají medaile. U tzv. zdravých sportovců se čtenář detaily ze života reprezentantů dozvídá už před jejich triumfem. Dá se tak předpokládat, že si novináři o paralympionících zjistí více informací až poté, co mají na krku medaile. Například o Hlaváčkové se větší detaily čtenář dočte až čtyři dny po skončení her: „*V následujícím roce se zúčastnila MS v Argentině, kde získala dvě bronzové medaile, a na své oblíbené trati 50 m znak vyhrála zlato v čase nového světového rekordu. Po narození syna v roce 2004 startovala na paralympijských hrách v Aténách, odkud se vrátila se zlatem.*“²⁴⁶ Hlaváčková i Ježek mají v deníku Sport také medailonek. Ten však deník vydá teprve po hrách. Takže platí to, co jsem uvedl výše. Filozofie deníků je taková, že si paralympionik „zaslouží“ větší pozornost teprve až po mnohonásobném úspěchu.

Odlehčené motivy v dřívějších textech u paralympioniků nebyly. Nyní se v článkách o handicapovaných sportovcích začíná objevovat humor a různé kuriozity: „*Čtyřletý syn Honzík ji na závěrečném soustředění povzbuzoval: „Mami, neboj se, ty si ty medaile vybojuješ. ‘ Ona sama v legraci vyhlásila, že pokud se to nepovede, pojedje z Pekingu domů transsibiřskou magistrálou. Nakonec to nebylo potřeba... V neděli*

²⁴⁴ Procházka, V.: Zlatá plavkyně Hlaváčková se těšila na kyselo, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 22. 9. 2008, s. 18

²⁴⁵ (kez): Pět medailí do sbírky, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 10. 9. 2008, s. 23

²⁴⁶ (jip): Zlatá plavkyně vyrostla z polské vody, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 23. 9. 2008, s. 20

*odpoledne si doma napustila horkou vanu, na uši nasadila sluchátka s hudbou a hodinu odpočívala. Pak si udělala milované brambory na loupačku.*²⁴⁷

Zajímavé je také to, čeho jsem si všiml už u předchozích paralympiád. Jiří Ježek má v médiích mezi handicapovanými sportovci výlučné postavení. Možná proto, že lze Ježkův handicap jednoduše zakrýt, je cyklista médii brán trochu odlišně než jiní handicapovaní sportovci. Ježek je také úspěšný závodník (sport ho dokonce živí) a jeho životní příběh se jeví jako zajímavý pro média. Dá se tak říct, že mezi českými paralympioniky je jediná celebrita. Jako důkaz lze použít například fakt, že deník Sport s Ježkem udělal rozsáhlý rozhovor. S Hlaváčkovou, která má úplně stejný počet medailí, rozhovor nebyl. Ježkova výlučného postavení si všimají i sami sportovci. Hlaváčková v textu deníku Sport říká toto: „*Akorát nejsem tak hezká jako Jirka Ježek, který má taky čtyři medaile, ani nemám postavu jako on. Od něho se ještě mám co učit.*“²⁴⁸ Ježkovu výjimečnost lze vyzorovat také v tom, že od novinářů dostává přezdívky. Jako byl například *Železný Napoleon oštěpu*²⁴⁹, Ježek je *Pan nedostižný*²⁵⁰.

Novináři také Ježkův životní příběh dávají za vzor a cyklista sám využívá mediální pozornosti a snaží se lidi s handicapem motivovat: „*Chtěl jsem dát takové vodítko lidem, kterým se dnes stane úraz, nebo prodělávají těžkou nemoc, aby se připravili na to, že tímto momentem nic nekončí. Že můžou pokračovat dál.*“²⁵¹

5.15. Sportovní žurnalistika v roce 2008

Deníky v roce 2008 pokračují v trendu, který nastavily již dříve. Texty mají mnohdy **bulvarizační ráz**. Což se projevuje hlavně častým výskytem nesportovních motivů. Jako příklad lze uvést časté zmiňování toho, že má Barbora Špotáková ráda pivo. Martin Hašek se jí dokonce v rozhovoru s titulkem „*Snad aspoň to ‚nihao‘ mi někdo rozumí*“ ptá, jestli už pivo ochutnala v Číně.

²⁴⁷ (jip): Zlatá plavkyně vyrostla z polské vody, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 23. 9. 2008, s. 20

²⁴⁸ Tamtéž

²⁴⁹ Nesign.: Napoleon oštěpu vyhrál další bitvu, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 25. 9. 2000, s. 2

²⁵⁰ Dias, P.: Jiří Ježek: Skončím, až nebudu stačit zdravým, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 18. 9. 2008, s.

20

²⁵¹ Tamtéž

Deníky také hojně píšou o soukromí olympioniků. Například deník Sport se v dvojrozhovoru s manželou Emmonsovými několikrát ptá na začátek jejich vztahu. Jedna z otázek zní například takto: „*V Bangkoku jste se začali bavit, ale tehdy měl Matthew ještě jiný vztah, že?*“²⁵²

Právo také na Kateřině Emmons vyzvídá, zda pár neplánuje potomka („*Prý se chystáte založit po olympiádě rodinu, je to pravda?*“²⁵³). Martin Hašek z deníku Sport dokonce střelkyni položí takovouto otázku: „*Tikají vám biologické hodiny?*“²⁵⁴

V médiích je po hrách také zpráva o tom, že do Čech za Emmons přiletěl její manžel. Text se v deníku Právo objeví nikoliv proto, že by byl nějak sportovně zajímavý, ale protože je jakýmsi pokračováním čtenářsky oblíbené „love story“ o česko-americkém páru.

Téma vztahu se nevyhne ani Barboře Špotákové. Například titulek deníku Právo „*Špotáková by do Londýna ráda jako matka*“²⁵⁵ naznačuje, že dotyčný text nemá úplně sportovní téma.

Nesportovní téma má také text Práva *Žádné výstřihy ani krátké sukne, říká Emmons*. V něm olympijská vítězka spekuluje nad tím, do kterých reklam by propůjčila svou tvář. Deník se jí dokonce zeptá, zda by se nechala nafotit do pánských časopisů.

Bulvarizace sportovního zpravodajství je také patrná z častého používání vykřičníků (například v titulcích: *Zlatý zázrak!*²⁵⁶, *Hod snů: zlato i pomsta!*²⁵⁷) a krátkých úderných vět („*Byl to hod, jenž napsal jednu z nejdojemnějších kapitol české olympijské historie. Oštěp se zapichuje, 71,42 metru! Osobní rekord. Evropský rekord. A zlato!*“²⁵⁸).

²⁵² Hašek, M.: Žijeme jako v pohádce, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 18. 8. 2008, s. 6

²⁵³ Nesign.: Nechtěla bych úplně skončit ani po narození dítěte, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 11. 8. 2008, s. 22

²⁵⁴ Hašek, M.: Sport pomine, děti zůstanou, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2008, s. 5

²⁵⁵ Malina, R.: Špotáková by do Londýna ráda jako matka, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 25. 8. 2008, s. 21

²⁵⁶ Nesign.: Zlatý zázrak!, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 22. 8. 2008, s. 1

²⁵⁷ Nesign.: Hod snů: zlato i pomsta!, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 22. 8. 2008, s. 2

²⁵⁸ Tamtéž.

V případě textů o handicapovaných sportovcích jsem si opět všiml častého používání fráze „připoutaná na vozík“. Jak jsem psal výše, tato fráze handicapovaným vadí a Mezinárodní paralympijský výbor ji má v „pokynech novinářům“ uvedenu jako nevhodnou.

5.16. XXX. letní olympijské hry

XXX. letní olympijské hry se uskutečnily od 27. července do 12. srpna 2012 v anglickém Londýně. Londýn se stal prvním městem, ve kterém se olympijské hry v novodobé historii uskutečnily třikrát. Předtím se zde olympijské hry konaly v letech 1908 a 1948.

Na XXIV. hrách startovalo 133 českých sportovců, kteří získali celkem 10 medailí (4 zlaté, 3 stříbrné a 3 bronzové). V pořadí národů se Česká republika umístila na 19. místě. Dvě zlaté medaile získaly Miroslava Knapková a Barbora Špotáková, obě naprosto suverénním způsobem, oběma bylo v té době 31 let. Zvítězili také pětibojář David Svoboda a biker Jaroslav Kulhavý. Oběma bylo v té době 27 let a oba museli o první místo bojovat až do posledního kola své soutěže.

5.16.1. Mediální obraz Jaroslava Kulhavého a Davida Svobody v průběhu XXX. letních olympijských her v Londýně

Český biker neměl v roce 2012 takovou formu jako o rok dřív, kdy se stal mistrem světa i šampionem Světového poháru závodů horských kol, přesto měl pozornost médií. Deníky Kulhavého zmiňovaly jako favorita v textech, kde se tipovalo umístění sportovců na nadcházejících hrách.

Právo zveřejnilo text s prognózami sportovních legend a tipy bookmakerů (*Zastaví Češi propad? Legendy čekají žně*, 20. července 2012). Sport zveřejnil článek, kde počet medailí pro změnu odhadovali sami redaktoři (*Česká sklizeň? 8 medailí!*, 23. srpna 2012). Oba deníky se shodují v tom, že Jaroslav Kulhavý získá medaili.

Deníky s bikerem udělají rozhovor ještě předtím, než se vydá do Anglie. Právo otiskne rozhovor i den před závodem Kulhavého. Český závodník se v médiích objevuje také v textech, které nejsou ryze sportovní. Právo 23. srpna zveřejní text o tom, jak

biker svépomocí staví rodinný domek. Článek se olympionikovým nezávodním aktivitám věnuje podrobně: „*Stavba jde pomaleji, než kdyby si od jedné firmy nechal udělat dům na klíč. Jenže takhle ušetřím spoustu peněz. Řadu věcí pořídím přes známé za úplně jiné ceny, než by si účtovala firma. A to nemluvím o kvalitě,‘ prozrazuje stavitel-amatér.*“²⁵⁹ Ani v roce 2012 nechybí v médiích text o tom, kde čeští sportovci na hrách bydlí („*Jen kvalita kuchyně neodpovídá množství hvězdiček a kvalitě ubytování hotelu,‘ směje se trenér cyklistů... ,Snídaně byly čistě anglické. Párky, slanina, fazole, vajíčka, vyloženě domácí styl. Pečivo vůbec žádné. Proto chodíme do obchodu a nosíme plné igelitky,‘ směje se Kulhavý.*“²⁶⁰).

Když Kulhavý vyhrál na horských kolech olympijský závod, Právo o něm zveřejnilo šest textů (článek na titulní straně, rozhovor, reportáž ze závodu, text o jeho přítelkyni, text s citacemi trenéra, text o budoucnosti závodníka). Sport bikerovo vítězství popsal jen ve čtyřech textech (titulní strana, rozhovor, reportáž, text o budoucnosti závodníka). Deník Sport sérii textů o triumfu doplní hned další den (14. srpna), kdy publikuje s Kulhavým další rozhovor s textem, jak bikerovi fandili další olympionici. Tentýž den vyjde ve Sportu i text *Můj největší zážitek z Londýna*²⁶¹. V tomto článku redaktoři deníku vzpomínají na hry. Novinářka Barbora Žehanová zmíní jako jeden z největších zážitků právě závod Kulhavého.

Český olympijský vítěz se v médiích objevuje i po olympiádě. Deníky zveřejnily texty o návratu bikera do Čech, o oslavách triumfu i o tom, kolik si vítězstvím vydělal.

Pro českého moderního pětibojáře byly londýnské hry druhé v pořadí. V Pekingu před čtyřmi lety patřil k favoritům, ale při parkuru ho zradil kůň a Svoboda skončil ve třetí desítce („*Zářit měl už před čtyřmi lety v Pekingu. Jenže tehdy moderní pětibojář David Svoboda spadl z neposlušného koně Chun-chuna a z útoku na zlato bylo až 28. místo.*“²⁶²).

Také v roce 2012 Sport pasuje Svobodu do role favorita na medaili („*Taktika moderního pětibojáře Davida Svobody má před dnešním olympijským závodem*

²⁵⁹ Krůta, J.: Místo posilovny řadí na stavbě nového domu, *Právo*, Praha, Borgis, a. s. 23. 7. 2012, s. 22

²⁶⁰ Nesign.: Babičky u vytržení a plné igelitky, *Právo*, Borgis, a. s. 11. 8. 2012, s. 22

²⁶¹ Nesign.: Můj největší zážitek z Londýna, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 14. 8. 2012, s. 10

²⁶² Prachař, F.: Svoboda věří v exhibici, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2012, s. 10

opodstatnění. Před čtyřmi lety byl v Pekingu favoritem, ale odrovnal ho kolaps v koňském parkuru. Nyní je silnější.²⁶³). Ačkoliv je moderní pětibojař adeptem na medaili, Sport o něm publikuje samostatný článek až den před jeho vystoupením na hrách. V předchozích dnech je o Svobodovi v denících jen jedna zmínka. Redaktoři František Prachař a Michal Beránek ho jmenují v textu *Londýnský tým deníku Sport se představuje*²⁶⁴ jako jednoho z favoritů na vítězství.

Když vyhraje moderní pětiboj, deníky o něm publikují sérii článků. Zde je však nutné podotknout, že mediální pokrytí Svobodova triumfu je méně rozsáhlé než vítězství Kulhavého. Jak deník Sport (titulní strana, rozhovor + článek o cestě za vítězstvím), tak deník Právo (titulní strana, rozhovor + „očima šampiona“, článek o cestě za zlatem) o jeho vítězství publikují bezprostředně po závodě pouze tři texty.

Důvodů, proč je mediální pokrytí Svobodova triumfu menší než Kulhavého, je hned několik. Texty o obou vítězstvích vyšly ve stejný den – v pondělí 13. srpna. Svoboda zvítězil v sobotu, Kulhavý v neděli. Protože ale žádný z deníků nevychází v neděli, články o Svobodovi vyšly až dva dny po jeho závodě. Vítězství desetibojaře bylo tak méně aktuální a dostalo se mu méně prostoru.

Menší mediální pokrytí má však i další důvody. Novináři považují moderní pětiboj za okrajový sport, a proto mu nevěnují tolik prostoru. Například redaktor František Prachař (deník Sport) položí Svobodovi tuto otázku: „*Čím byste byl pro partnery zajímavý, když je pětiboj i přes váš úspěch stále okrajový sport?*“²⁶⁵

Pětibojař se však v médiích objevoval méně i v jiných částech her (před, po, v průběhu). Důvody, proč tomu tak bylo, jsem našel ve zkoumaných textech. Olympionik například v rozhovoru pro Sport (*Svoboda: Pod tlakem jsem nejlepší*, 13. srpna 2012) říká: „*Moje sebevědomí v posledním roce bylo velmi vysoké, možná až moc. Pravda je, že lidé kolem mi věřili a já taky věřil. Ale veřejnost a novináři nevěřili, takže jsem byl schovaný.*“²⁶⁶).

²⁶³ Prachař, F.: Svoboda věří v exhibici, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2012, s. 10

²⁶⁴ Prachař, F.: Londýnský tým deníku Sport se představuje, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 28. 7. 2012, s. 10

²⁶⁵ Prachař, F.: Svoboda: Svůj úspěch bych rád prodal, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 15. 8. 2012, s. 16

²⁶⁶ Prachař, F.: Svoboda: Pod tlakem jsem nejlepší, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 13. 8. 2012, s. 8

Svoboda se objevuje v denících i po hrách. Právo píše o jeho návratu do Čech (*Zlatý poklad z Londýna už dorazil domů*, 14. srpna 2012), o tom, že dostal SMS žádost o ruku (*Svoboda dostal žádost o ruku*, 14. srpna 2012), nebo o jeho parkurovém tréninku (*Svobodovi pomohli armádní koně*, 15. srpna 2012).

Deník Sport pro změnu publikuje text o tom, kolik na olympijském vítězství vydělá (*Nejbohatší? Kolik mohou získat úspěšní olympionici*, 15. srpna 2012), rozhovor o tom, jak lze vítězství marketingově zužitkovat (*Svoboda: Svůj úspěch bych rád prodal*, 15. srpna 2012), a text o návštěvě sportovce v redakci deníku (*Svoboda obtiskl levačku*, 16. srpna 2012).

Jak jsem psal výše, celkově se Svoboda v tisku objevuje méně než Kulhavý. Jako důkaz lze připomenout například i to, že s cyklistou je v Právu a Sportu celkem devět rozhovorů. S pětibojařem udělá Právo rozhovor jeden a Sport dva.

Mediální obraz XXVIV. her je podobný předchozímu období. Deníky se opět snaží přijít s originálními typy textů. Právo například publikuje před hrami text, který se věnuje aktuální formě českých medailových nadějí (*Jakou formu mají česká esa*, 20. července 2012). Stejný deník také zveřejní článek, kde jsou citovány sportovní legendy, které tipují, jak se olympionikům bude dařit: „*Podle světové rekordmanky v běhu na 800 metrů Jarmily Kratochvílové Češi medailovým ziskem napodobí pekingskou olympiádu. Tipuju aspoň šest medailí. Nejvíc věřím oštěpařům Špotákové s Veselým, skifařům Synkovi s Knapkovou, střelcům a Kulhavému na horském kole,*“ tvrdí běžkyně.²⁶⁷ V tomto textu je také odstavec o tom, jak věří českým sportovcům sázkové kanceláře.

Deník Sport se také snažil přijít s něčím novým. Využije k tomu sedminásobnou vítězku her, gymnastku Věru Čáslavskou. Je pasována do role redaktorky a medailové naděje pro Sport před hrami vyzpovídá. Na rozhovorech je ale znát, že gymnastka není profesionální novinářka, a tak mají rozhovory spíše formu dialogu („*Věra Čáslavská: Hrozně vás obdivuju, váš sport je velká makačka, dřina. Gymnastika je taky dřina, ale*

²⁶⁷ Osoba, M.: Zastaví Češi propad? Legendy čekají žně, *Právo*, Borgis, a. s. 20. 7. 2012, s. 18

zdaleka ne taková vytrvalostní. Vy jste prý hrozně dobrý v tom, že si umíte terén odzírat, odtužit. Co všechno vlastně víte o dané trati dopředu a co se může změnit na poslední chvíli?' Jaroslav Kulhavý: ‚Cross country se jede na okruhu, který je čtyři, pět, šest kilometrů dlouhý. Jezdíme tam pět dní nebo i týden dopředu. Samozřejmě se ten okruh mění, vyjíždí se. Na začátku je třeba v pohodě, ale jakmile tam jezdí ty stovky lidí...‘ Věra Čáslavská: ‚Je to pak úplně jinak!‘“). Editoři deníku tuto netradiční formu schválně zachovali, aby byly tyto texty originální (něčím nové).

Čáslavskou Sport během her „využije“ několikrát. Deník například přetiskne SMS zprávy, které bývalá gymnastka poslala olympionikům jako gratulaci. Po skončení her Sport s Čáslavskou udělá rozhovor (zmíněni jsou v něm Svoboda i Kulhavý).

Nový formát, který se v textech objeví, je takzvaná *Přestřelka Sportu*. Rubriku zavedl deník již před hrami. V tomto typu textu je na začátku článku položena jedna otázka (například: *Získá Česko v Londýně 10 medailí či víc?*²⁶⁸) a dva redaktori se pak svými úvahami snaží najít odpověď.

Právě větší zapojení redaktorů do mediálního zpracování her je dalším typem nového formátu. Zároveň je větší důraz na redakci i novým trendem, kterého jsem si v textech z roku 2012 všiml.

Deník Sport se rozhodl, že obohatí mediální obraz her tím, že představí tým, který o hrách bude psát. Vzniknou tak medailonky redaktorů, kteří se her zúčastní (například: ‚*František Prachař – Věk: 29 let. Ve Sportu od: 2003. Účast na velkých akcích: Tour de France 2005–2009, MS v silniční cyklistice 2006 a 2008, MS v alpském lyžování 2008, ME a MS v krasobruslení 2008, MS v biatlonu 2007 a 2008. Mé sporty na olympiádě: tenis, judo, box, cyklistika, atletika, plavání. Největší zážitek: Možnost sledovat v roce 2008 etapu Tour de France z vrtulníku.*‘²⁶⁹). Každý redaktor také v medailonku odpoví na několik otázek. Deník Sport se například svých redaktorů ptá:

²⁶⁸ Nesign.: Přestřelka Sportu, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 28. 7. 2012, s. 13

²⁶⁹ Nesign.: Londýnský tým deníku Sport se představuje, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 28. 7. 2012, s. 10

„Kolik získá Česko medailí a jaká bude bilance?“²⁷⁰ nebo „Který méně populární sport stojí za pozornost?“²⁷¹

Redaktoři dění na hrách také glosovali a na závěr her vyšel text s titulkem *Můj největší zážitek z Londýna* (14. srpna 2012), kde každý redaktor několika odstavci popsal zážitky z her. O redakci se čtenáři dočetli také v textu *Svoboda obtiskl levačku*: „*Díky titulu olympijského šampiona je už pár dní všude vzácným hostem. Stejnou roli měl moderní pětibojař David Svoboda i během včerejší návštěvy redakce Sportu a serveru iSport.cz. Se zlatou medailí z londýnských Her, kterou si přinesl v příruční tašce, byl pak uveden jako devátý člen do Síně slávy deníku Sport.*“²⁷²

Nové typy textů se objevují také díky tomu, že do zpravodajství pronikají nová média: „*Schyluje se k další informační revoluci, která fascinuje, láká, ale zároveň budí velké obavy. Jen ta magická slova vyslovit: Facebook a Twitter. Poprvé v historii se totiž sociální média stanou běžnou součástí olympioniků na Hrách v Londýně.*“²⁷³ Sport publikuje také tabulku, kde jsou vypsané největší hvězdy her. U každého sportovce je údaj, kolik má fanoušků na Facebooku a followerů na Twitteru. Tentýž deník také publikuje několik tweetů svých redaktorů („*@FPrachar Závěr olympiády by mohl být luxusní. David Svoboda, Kateřina Nash, Jaroslav Kulhavý. Věřím, že právě v tomhle pořadí by se mohli umístit.*“²⁷⁴).

Co se týká rámců, mediální zpracování XXIV. her se nijak zvlášť nevymyká zpracování předchozích her. Texty mají **informativní rámec** i **rámec reportážní**. Před začátkem soutěží se média zajímají o to, **kde sportovci bydlí** („*V ospalém městečku našli skvělé podmínky. ‚K trati jezdíme na kole, protože dvacet minut je ideálních na zahřátí,‘ vykládá Kulhavý.*“²⁷⁵). Po hrách se v denících objeví **motiv financí** („*Medaile z Her je cennou příležitostí, jak sportovní dřinu proměnit v peníze z reklamy, marketingu a dalších příjmů. Šanci na největší zisky mají oštěpařka Barbora Špotáková*

²⁷⁰ Nesign.: Londýnský tým deníku Sport se představuje, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 28. 7. 2012, s. 10

²⁷¹ Tamtéž

²⁷² Prachar, F.: Svoboda obtiskl levačku, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 16. 8. 2012, s. 14

²⁷³ Pospíšil, I.: Londýn v moři Tweetů, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 26. 7. 2012, s. 12

²⁷⁴ Nesign.: Tým deníku na OH 2012, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 11. 8. 2012, s. 6

²⁷⁵ Nesign.: Babičky u vytržení a plné igelitky, *Právo*, Borgis, a. s. 11. 8. 2012, s. 22

a biker Jaroslav Kulhavý.²⁷⁶) i **motiv oslav** („*Oslavy olympijského zlata mohou i bolet. Vyprávět o tom může londýnský šampión na horských kolech Jaroslav Kulhavý, který jednu takovou doma v Ústí nad Orlicí odnesl zlomeninou prstu na noze.*“²⁷⁷).

Přestože jsou oba olympionici v době her zadání, **rámec soukromí** mají texty o nich jen minimální. Je to zřejmě tím, že jejich partnerky nejsou pro mediální zpracování nijak zajímavé, jako tomu bylo například u partnerů Hilgertové či Emmons. Anebo je to typické spíše pro ženy (zdůrazňování partnerství, dotazy na rodinu atp. – viz Špotáková).

V textech se objevuje také **motiv odlehčení zpráv** („*Sportovcům Dukly slíbil, že pakliže získají na Hrách medaili, osobně jim bude točit pivo. Když došlo na činy, český ministr obrany Alexandr Vondra svým slovům dostal a při návratu Davida Svobody, Jaroslava Kulhavého, Barbory Špotákové se postavil k výčepnímu pultu.*“²⁷⁸).

Články o olympionících mají i **nesportovní rámec** („*Nedaleko od řadovky, kde bydlí s rodiči a bratrem, buduje Jaroslav Kulhavý svoje nové sídlo. Mistr světa na horském kole se tak v jedné z okrajových částí Ústí nad Orlicí mění někdy v přidavače, kopáče, architekta i stavbyvedoucího.*“²⁷⁹).

Kuriózní rámec mají texty, kde je popisováno, jak Kulhavý svou medailí otevřel láhev piva nebo také článek o SMS žádosti o ruku, kterou cyklista po triumfu dostal.

5.17. XIV. letní paralympijské hry

XIV. letní paralympijské hry se konaly mezi 29. srpnem a 9. zářím 2012. Účastnilo se jich 4294 sportovců ze 164 zemí.

Česko na paralympijských hrách reprezentovalo 46 sportovců. Česká výprava získala celkem 11 medailí (1 zlatou, 6 stříbrných a 4 bronzové) a umístila se na 42.

²⁷⁶ Žehanová, B.: Nejbohatší? Kolik mohou získat úspěšní olympionici, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 15. 8. 2012, s. 16

²⁷⁷ Kézr, M.: Praštil jsem se násadou lopaty do prstu a zlomil si ho, *Právo*, Borgis, a. s. 18. 8. 2012, s. 24

²⁷⁸ Pospíšil, I.: Miliony, vily i nadávky, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 16. 8. 2012, s. 12

²⁷⁹ Krůta, J.: Místo posilovny řadí na stavbě nového domu, *Právo*, Borgis, a. s. 23. 7. 2012, s. 22

místě v pořadí národů. Nejúspěšnějším závodníkem byl cyklista Jiří Ježek. Ten na hrách v Londýně získal stříbrnou medaili na dráze ve stíhacím závodě na 4 km a zlatou medaili v silniční časovce, díky čemuž se stal nejúspěšnějším cyklistou v paralympijské historii.

Stříbro si z her odvezlo sedm sportovců. Byl mezi nimi i atlet Radim Běleš. Ten závodil v hodu kuželkou. Pro Běleše byly londýnské hry čtvrté v pořadí.

5.17.1. Mediální obraz Jiřího Ježka a Radima Běleše v průběhu XIV. letních paralympijských her

Jiří Ježek se díky stříbrné medaili, kterou v Londýně získal v cyklistické stíhačce, stal historicky nejúspěšnějším českým handicapovaným sportovcem. Cyklista svou sbírku na hrách rozšířil dokonce dvakrát. Medaili, a to dokonce zlatou, si totiž odnesl také z časovky. Proto je až s podivem, jak málo prostoru mu deník Právo a Sport věnovaly.

Před hrami se Ježek objevil jen v deníku Právo. V krátkém textu, který vyšel týden před paralympiádou, je o něm tato zmínka: „*Obhajovat zlato z Pekingu budou cyklista Jiří Ježek, jenž před čtyřmi lety vyhrál dokonce dvakrát, koulařka Eva Kacanu a lukostřelec David Drahonínský.*“²⁸⁰

Právo o něm publikovalo text i poté, kdy získal stříbro. O Ježkovi je však jen třetina textu. Autorem článku je navíc ČTK. Podobné je to také u textu *Ježek má zlato, uspěl také Zanardi.*²⁸¹ Autorem článku o cyklistově vítězství je opět ČTK a o Ježkovi je zhruba třetina textu. Přidaná hodnota článku jsou dvě citace paralympionika.

Deník Sport o Ježkově vítězství informoval jen v rubrice *Výsledky, fakta.* Cyklistův historický úspěch je zde popsán jen takto: „*Jiří Ježek získal v Londýně zlato v silniční časovce a s jedenácti medailemi je nejúspěšnějším cyklistou v historii paralympijských her.*“²⁸²

²⁸⁰ (sob): Těžká obhajoba, *Právo*, Borgis, a. s. 22. 8. 2012, s. 18

²⁸¹ (ČTK): Ježek má zlato, uspěl také Zanardi, *Právo*, Borgis, a. s. 6. 9. 2012, s. 18

²⁸² Nesign.: Výsledky, fakta, *Sport*, Praha, Ringier ČR, a. s. 6. 9. 2012, s. 12

Po hrách se Ježek v Právu a Sportu objevil ještě třikrát. Ve dvou případech ale jen na fotce. První vyšla v Právu 10. září s popiskem: „*Medailisté z letní olympiády v Londýně a úspěšný paralympionik Jiří Ježek včera pozdravili fanoušky, kteří dorazili do centra Prahy.*“ Druhá fotka byla také v Právu a vyšla 13. září s popiskem: „*Předseda vlády Petr Nečas se setkal s paralympioniky, kteří přivezli medaile z paralympijských her v Londýně. Zleva vpředu David Drahonínský, Petr Nečas, Jiří Ježek a Tereza Diepoldová.*“ Teprve až třetí text se dá považovat za článek. Jedná se o krátký rozhovor, který vyšel také 13. září v deníku Právo. V interview s titulkem *Chtěl jsem končit, ale medaile mě nakoply* dostal Ježek jen čtyři dotazy.

Mediální pokrytí stříbrné medaile Radima Běleše je ještě daleko menší než stříbra Jiřího Ježka. Deníky Sport i Právo o atletově úspěchu informují jen krátkou zprávou. Deník Sport v rubrice *Výsledky, fakta* a Právo v rubrice *Události ve zkratce*.

Mediální zpracování paralympiády v Londýně bylo velkým krokem zpátky. O Ježkovi vyšly jen čtyři plnohodnotné texty. Všechny publikoval deník Právo. O Bělešovi vyšly texty jen dva a oba velmi krátké. Způsob, jakým je informováno o stříbrné medaili Radima Běleše, se podobá způsobu z roku 1992. Právo o něm publikuje jen tento text: „*Paralympionik Běleš, jenž je upoután na vozík od 15 let po nehodě na motocyklu, vybojoval v Londýně stříbro v hodu kuželkou.*“²⁸³ V textu chybí paralympionikovo křestní jméno, jako první je informováno o jeho handicapu a způsob, kterým je tak učiněno, je Mezinárodním paralympijským výborem považován za nevhodný.

Mediální zpracování úspěchu Jiřího Ježka má přece jen některé znaky, jež mají texty z paralympiády v letech 2004 a 2008. Paralympionik je popisován jako cyklista, nikoliv jako handicapovaný cyklista. Ježkův handicap je zmíněn jen ve dvou případech. V článku *Ježek má zlato, uspěl také Zanardi* je cyklista v druhé části textu popsán jako „*český závodník s podkolenní amputací*“²⁸⁴. V rozhovoru pro Právo je pak cyklista popsán hned v perexu takto: „*Jiří Ježek, jemuž byla po autonehodě v 11 letech*

²⁸³ Nesign.: Události ve zkratce, Právo, Borgis, a. s. 1. 9. 2012, s. 23

²⁸⁴ (ČTK): Ježek má zlato, uspěl také Zanardi, Právo, Borgis, a. s. 6. 9. 2012, s. 18

*amputována noha pod kolenem, vybojoval v Londýně stříbro ve stíhačce a zlato v silniční časovce, čímž svoji sbírku medailí doplnil na jedenáct.*²⁸⁵

Zajímavé je také to, že většina textů není jen o Ježkovi, jak bylo zmíněno výše. O cyklistovi je obvykle jen část textu. V dalších částech následuje informace o dalších českých paralympionících a závěr textu je věnován nějaké perličce (*„V bazénu získal už dvě medaile i Španěl Sebastian Rodríguez, který byl v roce 1985 odsouzen za zapojení do vraždy šéfa konfederace podnikatelů. Jeho cesta na paralympiádu začala právě ve vězení, kde zahájil hladovku, kvůli níž málem zemřel a přišel o nohu. Před třinácti lety dostal milost, od té doby se účastní paralympiád.*“²⁸⁶). Texty tak dostávají kuriózní rámeček.

5.18. Sportovní žurnalistika v roce 2012

Také v roce 2012 měla řada textů **bulvární charakter**, což bylo patrné hlavně z titulků článků. Editoři Práva a Sportu je vybírali tak, aby zaujaly a zároveň byly provokativní, jako například *Kulhavý: Nino byl poblitej. A já taky* (Sport, 13. srpna 2012) nebo *Medailí jsem otvíral pivo* (Sport, 14. srpna 2012). V titulku byly také často vykřičníky.

Jak jsem psal výše, sportovní žurnalistika byla ovlivněna výrazně intenzivnějším užitím sociálních sítí. Sport v tištěném vydání publikoval tweety redaktorů a sportovců a oblíbenost sportovců se měřila počtem fanoušků na Facebooku.

Typické pro zpravodajství z her v Londýně je také to, že do popředí vystupovala postava novináře. Deník Sport zveřejnil medailonky svých redaktorů, publikovány byly subjektivní texty, které popisovaly hry očima novinářů, a olympionici byli také často tématem rubriky *Přestřelka Sportu*, kde se přeli dva členové redakce nad položenou otázkou.

²⁸⁵ Osoba, M.: Chtěl jsem končit, ale medaile mě nakoply, *Právo*, Borgis, a. s. 13. 9. 2012, s. 20

²⁸⁶ (ČTK): Ježek si dojel pro desátou medaili, *Právo*, Borgis, a. s. 3. 9. 2012, s. 23

6. Závěr

Úkolem této práce bylo zjistit, zda se zpravodajství o handicapovaných sportovcích přiblížilo způsobu, jakým jsou v médiích zobrazováni takzvaní zdraví sportovci. Dle analýzy je jistý vývoj patrný. Způsob jakým jsou v roce 2012 popisovány úspěchy paralympioniků, se v mnoha ohledech podobá mediálnímu obrazu olympioniků. Na začátku 90. let byl rozdíl v mediálním zpracování olympiády a paralympiády daleko větší, než tomu bylo u her v Londýně v roce 2012. Nelze však říci, že vývoj mediálního zpracování paralympijských her je lineární.

V roce **1992** deníky Rudé právo a Československý sport věnovaly úspěšným olympionikům řadu článků. Ty měly nejen rámeček informativní, ale také reportážní. V textech bylo popsáno, jak se sportovci během závodu předhánějí. Proto má řada článků rámeček „dostihový“, který je obecný pro zdravé sportovce. V rozsáhlých textech byli sportovci také citováni. V článcích nechyběl kontext. Právě ten dával textům rámeček tematický. Tématem článků byla „cesta sportovce za vítězství“. Deníky z textů sestavily příběh, kde se čtenář dozvěděl, kdo reprezentanti jsou, odkud pocházejí, jaké je jejich rodinné zázemí, kde trénují, jak se jim dařilo během olympijské sezóny atp. Samotný závod pak byl už jen závěr celého příběhu sportovce.

V tisku se objevovaly také texty s nesportovní tematikou, které měly odlehčený rámeček, a čtenáři se tak dozvěděli, co budou medailisté dělat po hrách a jak úspěch oslavili. Právě tento specifický rámeček oslav je typický pro takzvané zdravé sportovce. Zatímco u handicapovaných sportovců téma oslav v textech z roku 1992 vůbec není.

Olympionici jsou v textech často titulováni jen křestním jménem. Tímto způsobem novináři naznačují, že jsou sportovci součástí našeho národa, který je vlastně jedna velká rodina, a úspěch sportovce je úspěch nás všech.

Oproti tomu bylo mediální zpracování paralympiády v roce 1992 daleko méně rozsáhlé. Krátké texty měly jen informativní rámeček. Články měly jen jedno téma a tím byl úspěch v závodě. Tím, že se čtenář z deníků nedozvěděl žádný kontext (odkud postava článku pochází, jak dlouho sportuje, jak se jí v sezóně dařilo, zda má nějakou rodinu, atp.), měly texty rámeček epizodický. Sportovci byli v textech jen postavy, které získaly medaili. Nic víc.

Úspěch handicapovaného sportovce také nebyl zárukou titulní strany, tak jak tomu bylo u zdravých sportovců. Medailisté byli v textu citováni jen minimálně. Řada informací v textech chyběla nebo byla chybná.

V roce **1996**, kdy byl deník Právo mediálním partnerem českého paralympijského týmu, mediální zpracování paralympiády zaznamenalo jistý posun. Úspěch Kateřiny Coufalové a Štefana Danka se dostal i na titulní stranu Práva. Deník Právo se Štefanem Dankem udělal také krátký rozhovor. Texty už měly i reportážní rámec. V článcích byly v roce 1996 pravidelně také citace handicapovaných sportovců nebo jejich trenérů. Čtenáři se dočetli i něco o historickém či sportovní kontextu. Články tak už neměly jen epizodický rámec, kdy hlavní postava textu je „jen“ sportovec, který zvítězil během nějaké události. Díky kontextu mají text také tematický rámec. Čtenáři se dozvěděli i něco o příběhu sportovců, který vypráví o jejich cestě za úspěchem. O Coufalové se například čtenáři dočetli, že je žačka osmé třídy, která má ráda koně. Příběh sportovců navíc nekončil jen získáním medaile. Deníky se o něj zajímaly i poté, kdy se například navrátil do Čech.

Na rozdíl od textů o olympionících však nemají články o handicapovaných sportovcích rámec soukromí. Deníky psaly hlavně o sportovním úspěchu sportovce a texty tak mají rámec výkonnosti.

Rámec jinakosti se objevil v těch textech, kdy byli paralympionici srovnáváni s olympioniky. Takové texty mezi řádky naznačují, že existují dva různé druhy sportovců – zdraví olympionici a ti druzí.

V textech o paralympionících také většinou zazněla nejprve informace o tom, že má sportovec nějaký handicap. Coufalová je v první řadě plavkyně bez pravého předloktí. Informace o tom, že je to vítězka v závodě na 100 metrů, je až na druhém místě. Právě v tom vidím jistou stereotypizaci v zobrazování handicapovaných sportovců. To, že je sportovec handicapovaný, je pro deníky důležitější než to, že je úspěšný. Kvůli tomu mají také texty o paralympionících alternativní rámec. V článcích nejsou postavy rámcovány jako sportovci, ale jako handicapovaní jedinci.

V textech z roku 1996 také zazněla kritika na zázemí her. Články měly i apologetický rámec. Protože se v roce 1996 prodloužily texty o paralympiádě, novináři měli více prostoru, a texty tak byly stylisticky i obsahově kvalitnější. Redaktoři se snažili články ozvláštnit různými metaforami a slovními obraty.

Posun v roce 1996 zaznamenaly také texty o olympionících. Mnohem častěji se v denících objevovaly články s rámcem soukromí. Řada textů o Hilgertové je postavena na tom, že je reprezentantka na hrách se svým manželem. V textech o Doktorovi je pro změnu hojně zmiňováno, že je sportovec na hrách s celou rodinou.

Specifický rámec mají texty, které se v denících objevují po hrách. V novinách jsou články o tom, jak sportovci svůj úspěch slaví (motivy alkoholu, dovolené atp.). Takové rámce se u handicapovaných sportovců nevyskytují.

V roce 1996 také přibývá textů, které se nevěnují jenom českému sportovci. V denících je například rozhovor s trenérem reprezentanta, samostatný článek je věnován mamince Martina Doktora nebo se píše také o soupeřích českých sportovců. Navíc se v mediích objevují i texty s nespportovní tematikou. Deníky se například věnovaly tomu, kde naši reprezentanti bydlí a zda tam mají pohodlí.

V roce **2000** jsem zaznamenal další přiblížení mediálního obrazu paralympiády k obrazu olympiády. Texty měly jak informativní, tak i reportážní rámec a čtenáři se dozvěděli o paralympionících více než kdy dřív. V textech se objevovaly zmínky o handicapovaných sportovcích také po hrách. Média psala o tom, že se paralympionici vrátili do Čech, anebo že navštívili Senát. V denících bylo také popsáno například rodinné zázemí sportovců. Čtenáři se například dozvěděli o tom, že se Jiří Ježek před hrami oženil. Paralympionici tak v médiích nebyli jen sportovci, ale byli také představeni jako milostní partneři (rámec soukromí), lidé s různými dalšími zájmy, lidé, kteří chodili do zaměstnání, měli rodinu atp. V textech se objevovaly také zmínky o dřívějších úspěších sportovců. Kontext dával textům o handicapovaných sportovcích tematický rámec (téma – příběh cesty za úspěchem).

Díky tomu, že byli handicapovaní sportovci čtenářům představováni komplexněji, měly texty o nich zároveň specifické rámce. Prostor totiž dostával i tragický příběh handicapovaných a články tam měly rámec hlubokého lidského

příběhu. Ty texty, kde byly popsány těžkosti handicapovaných při tréninku nebo náročnost například při cestování do práce, měly zároveň rámeček heroicko-soucitný. Pro takové texty je typické, že se v nich objevují fráze typu „navzdory osudu“.

Jestli bylo výše popsáno, že v předchozích obdobích texty o handicapovaných sportovcích neměly specifický rámeček, který jsme si nazvali rámeček oslav, tak u článků v roce 2000 to neplatilo. Texty o paralympionících totiž obsahují například zmínky o tom, že se sportovci těší na české pivo.

Vývojem prošlo v roce 2000 také mediální zpracování olympijských her. Nově se totiž v denících objevily netradiční typy textů. Deníky na svých stránkách zveřejní například „ohlasy z domova“. V tomto textu se k úspěchu Štěpánky Hilgertové vyjadřují známé sportovní osobnosti. S „něčím novým“ se média snažila přijít také například v případě textu, který popisuje, jak soutěž oštěpařů prožívala manželka Železného. Média se v roce 2000 také zabývala dokonce i návratem sportovce do jeho bydliště. Na stránkách novin se objevily i subjektivní texty (glosy) a také texty, které popisovaly hry „očima sportovce“.

Velký posun v mediálním obrazu paralympijských her je v roce **2004**. Vůbec poprvé jsem totiž zaznamenal, že se handicapovaný sportovec v deníku objevil ještě před svým úspěchem. Deník Právo například před hrami zveřejnil text o handicapovaných sportovcích, kteří mají naději na získání medaile. V roce 2004 bylo také více běžné, že se zpráva o medaili paralympionika objevila na titulní straně listu. Texty z paralympiády také obsahovaly zmínky o nesportovních aktivitách sportovců. Rámeček soukromí byl tak podobně častý jako rámeček výkonnosti.

Jestliže dříve měly texty o handicapovaných sportovcích alternativní rámeček v tom významu, že paralympionici byli v první řadě popisováni jako „handicapovaní jedinci“, tak v roce 2004 to neplatí. Paralympionici byli častěji popisováni jako „sportovci“ než jako „lidé s handicapem“.

Texty o paralympionících v roce 2004 nepostrádají novinářskou a jazykovou nápaditost. Velký kus práce v tomto ohledu odvedl reportér deníku Právo Václav

Procházka, Ten o paralympiádě psal texty, které se opravdu hodně podobaly článkům o olympijských hrách.

V roce 2004 se do textů o paralympionících také poprvé dostalo téma peněz. Paralympionici si v článcích stěžují na finanční podmínky, které mají. Novináři také porovnávají odměny paralympioniků s odměnami olympioniků. Kde je poukazováno na rozdíly mezi těmito sportovci, tam mají texty specifický rámeček jinakosti.

Přesto vše výše zmíněné však stále neplatí, že by handicapovaní sportovci měli s těmi nepostiženými ve sledovaných denících podobnou pozici. Texty z paralympiády byly totiž v deníku Sport v roce 2004 například stále zveřejňovány většinou až ve druhé polovině vydání.

Zajímavou proměnou prošlo v roce 2004 mediální zpracování olympijských her. Texty se totiž snažily víc než kdy dřív orientovat na zábavu a do zpravodajství začala pronikat bulvarizace. Což je patrné například na rozšiřujícím se počtu nových bulvárních typů obsahu. Deníky Sport například zveřejnil text, v kterém se volila nejkrásnější česká olympionička. Média častěji řeší vztahy sportovců a častěji se také objevuje motiv vzhledu.

Deníky také nově zařadily texty o tom, jak se na české sportovce sází v sázkových kancelářích, nebo informace o tom, kolik diváků hry v televizi sleduje. Posun jsem zaznamenal nejen v rozšíření počtu typů textů, ale také v celkovém nárůstu článků o jednom sportovci.

Rok **2008** je, co se týká mediálního zpracování tématu handicapovaných sportovců, krokem zpět. O období dřív byli paralympionici častěji označováni jako „sportovci“. V roce 2008 byli popisováni spíše jako „lidé s nějakým handicapem“. S tím souvisí také to, jak byly články sestaveny. Text totiž většinou začínal informací o handicapu, teprve poté bylo informováno o sportovním úspěchu. Texty tak měly opět alternativní rámeček, který staví do popředí handicap jedince. Jeho úspěch je prezentován spíše jako sekundární informace. Opět se tak vrací stereotypní zobrazování handicapovaných sportovců. Většina článků o paralympionících má tak stejný vzorec.

Na začátku textu je popsáno jaký handicap paralympionik má (popřípadě jak k němu přišel), teprve poté je popsán sportovcův úspěch.

Texty o paralympionicích měly v roce 2008 jak rámec výkonnosti, kdy byl popsán závod sportovce, tak i rámec soukromí, kdy bylo zmíněno rodinné zázemí sportovce (Ježek má ženu, Hlaváčková syna...). Tím že je částečně zmíněn i kontext paralympijské účasti sportovců, mají texty také rámec tematický.

Nově se u textů v roce 2008 o paralympiádě objevují různé odlehčené motivy a humor. Hodně se také projevílo výlučné postavení Jiřího Ježka mezi handicapovanými sportovci. Ježek je úspěšný, pohledný a v jistých situacích ani není poznat, že je handicapovaný. Mezi paralympioniky je jedinou celebritou. Tomu odpovídá i prostor, který mu deníky věnovaly.

Co se týká informování o olympijských hrách v roce 2008, média pokračují v trendu, který nastolila dřív – tedy v bulvarizaci. Hojně jsou publikovány texty s nespportovní tematikou, často se řeší vztahy a soukromí sportovců (rámec soukromí). Specifický rámec mají texty Kateřině Emmons. Velkou roli v textech o ní totiž hraje i její manžel. Příběh dvou úspěšných sportovců, kteří se dali dohromady na olympiádě, je velmi častým motivem. Média se také dále snaží přijít s „něčím novým“. Na stránkách novin se tak objevuje například deník Kateřiny Emmons. Ta v něm referuje nejen o svých závodech, ale nechá také čtenáře nahlédnout do svého soukromí.

Mediální zpracování paralympiády v Londýně **2012** bylo velkým krokem zpátky. Mediální pokrytí her se rozsahem podobalo pokrytí ze začátku 90. let. Úspěchy paralympioniků byly zaznamenány jen kratšími texty. Více prostoru od médií dostal jen Ježek. Respektive Ježek dostal prostor hlavně v deníku Právo, kde je s cyklistou i rozhovor. Deník Sport o jeho úspěchu v podstatě nepsal. Články o Ježkovi v Právu také vykazují jisté společné rysy. Ježkovi byla věnována v textech jen část prostoru. Nemalá část článku byla věnována dalším sportovcům a na závěr textu byla vždy nějaká perlička. Jakoby se tak deníky (hlavně deník Sport) vrátily k rámcování, které pro texty o paralympionicích používaly na počátku 90. let. Články o handicapovaných sportovcích měly epizodický rámec. Čtenář se dozvěděl jen to, že paralympijský

sportovce udělal na hrách úspěch. Kontext měly texty jen minimální. Skoro úplně také zmizel rámec soukromí a zůstal jen rámec výkonnosti.

Naopak texty o olympionících si v roce 2012 drží svůj „standart“. Články díky kontextu měly rámec tematický. Kdy tématem textů je olympionikova cesta za úspěchem. Deníky psaly o sportovci už před hrami, zajímaly se o jeho soukromí, trénink i formu během olympijské sezóny. Čtenáři se z textů dozvěděli, kde olympionik během her bydlel, jak se mu dařilo v průběhu závodu a jak svůj úspěch oslaví. Texty měly jak rámec výkonnosti, tak rámec soukromí.

Také v roce 2012 se deníky snažily přijít s originálním formátem textů. Čtenář se tak dozvěděl, jaký počet medailí tipovali české sportovní osobnosti a svůj tip představili i reportéři, kteří se her osobně zúčastnili. Novým typem textu byly také například rozhovory, které pro deník Sport dělala Věra Čáslavká. Ta zpovídala české medailové naděje. Nově také do tištěného zpravodajství v roce 2012 začala pronikat nová média. Deníky například citovaly Twitter nebo Facebook.

Mediální zpracování tématu handicapovaných sportovců zaznamenalo jistý vývoj. Nedá se však říct, že by byl lineární. Nejvíce se texty o paralympionících podobají článkům o olympionících v roce 2004. Tehdy byl deník Právo mediálním partnerem české paralympijské výpravy. Deník Sport byl mimo jiné mediálním partnerem české paralympijské výpravy v roce 2008. Mediální pokrytí paralympiády se však v tomto roce spíše odvrátilo od způsobu, jakým bylo informováno o olympijských hrách.

Jistý vývoj v letech 1992 – 2012 zaznamenalo také mediální pokrytí olympijských her. Deníky se každé další hry snažily přijít s nějakým novým formátem, aby čtenáře zaujaly. Na stránkách deníků se volí nejkrásnější sportovkyně, tipují se výsledky her a prostor dostávají také známé mediální tváře a sportovní legendy.

V roce 2004 jsem si všiml, že do článků pronikají prvky bulvarizace. Texty se začínají orientovat na zábavu. Média se často zabývají soukromím sportovců (vztahy). V titulcích se objevují vykřičníky a v textech jsou expresivní výrazy. Bulvární ráz mají také texty v dalších obdobích.

Za 20 let se tak změnila také sportovní žurnalistika. Kromě výše zmíněných aspektů nalezneme v 90. letech v textech zkratky nebo poznámky v závorkách. Ty postupem času vymizí, stejně tak jako prvky reklamy, které jsou přímo v textech. Deníky v 90. letech například explicitně vyjadřovaly podporu některým značkám.

Ačkoliv jsou deníky Právo (Rudé právo) a Sport (Československý sport) považovány za velká a kvalitní média, našel jsem na jejich stránkách několik chyb. A to hlavně, co se týče obsahové stránky. Média si některé informace neověřují a chybují tak například ve věku některých aktérů článku.

Mediální pokrytí olympijských a paralympijských her se v období od roku 1992 až 2012 výrazně změnilo. Větší rozdíl je patrný u textů o paralympionicích. Ty byly na začátku 90. let velmi odlišné od textů o olympionicích. Články byly krátké, obsahovaly jen několik málo informací. Chyběl v nich kontext a větší popis závodu nebo sportovce. Postupem času se kvalita textů, jak po rozsahové, tak i obsahové stránce přiblížila mediálnímu zpracování olympijských her a zezábavňuje i bulvarizuje se obdobným způsobem. Přesto však neplatí, že by handicapovaní sportovci měli s těmi nepostiženými ve sledovaných denících podobnou pozici.

7. Zdroje

7.1. Literatura

BRYMAN, Alan. Social research methods. 4th ed. New York: Oxford University Press, 2012, xli, 766 p. str. 393. ISBN 978-0-19-958805-3

BURTON, G. – JIRÁK, J.: 2003. Úvod do studia médií. Brno: Barrister and principal,

CULLER, Jonathan D. Krátký úvod do literární teorie. Vyd. 1. Brno: Host, 2002, 168 s. Teoretická knihovna, 1. ISBN 80-7294-070-8.

DYER, R.: 'Taking popular television seriously' in Philip Drummond and David Lusted (eds) Television and Schooling, London: BFI, 1985

ENTMAN, R. 1991. Framing U. S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents. Journal of Communication: s. 7

ENTMAN, Robert M. Framing Bias: Media in the Distribution of Power. Journal of Communication [on-line]. 2007, 57(1): 163–173 [cit. 2015-06-09]. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x. (překlad Němcová Tejkalová, Ti druzí, 2012)

GALTUNG, Johan, RUGE, Mari Holmboe: The Structure of Foreign News. In Journal of Peace Research, Vol. 2, No. 1, 1965. Pp. 64–90.

GITLIN, T. 1980. The Whole World is watching: mass media in the making and unmaking of the left. Berkley: University of California Press, s. 8

GOFMANN, E. 1986, Frame analysis: An essay on the organization of experience. London: Harper and Row

GOFFMAN, Erving. *Stigma: poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Most (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-21-0, s 11

HALL, Stuart, Jessica EVANS a Sean NIXON. Representation. Second edition. Milton Keynes: The Open University, 2013, xxvi, 45 stran. ISBN 978-1-84920-547-4.

HALL, Stuart, Representation: cultural representations and signifying practices, London: Sage Publication, 1997, 07-61954325

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

IVENGAR, Shanto. Framing Responsibility for Political Issues: The Case of Poverty. Political Behavior, Vol. 12, No. 1, Cognition and Political Action. (Mar., 1990), pp. 19–40.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara: Média a společnost. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 144 s. ISBN 80-7178-697-7.

KALVAS, František, Jan VÁNĚ, Martina ŠTÍPKOVÁ a Martin KREIDL. Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 2012, roč. 48, s. 3–37. ISSN 0038-0288.

KITZINGER, Jenny. Framing and Frame analysis in Devereux, Eoin. Media studies: key issues and debates. Los Angeles: Sage, 2007, XXII, 391 s. ISBN 978-1-4129-2983-7. s. 139

LIPPMANN, Walter: Public opinion. New York: Macmillan, 1936, 10, 427 s.

LEWIS, Nicky, WEAVER, Andrew J. More Than a Game: Sports Media Framing Effects on Attitudes, Intentions, and Enjoyment. Communication & Sport 2015, Vol. 3(2) 219–242.

MCQUAIL, Denis: Úvod do teorie masové komunikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 87 s. ISBN 80-7178-200-9.

MCNAIR, Brian. Journalism and Democracy: An evaluation of the political public sphere. London: Routledge, 2000. 224 s. ISBN 0-415-21280-4

PRAVDOVÁ, Markéta. 2003. „Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií“. In Naše řeč, 86 (4). Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7741>.

REIFOVÁ, I. a kol. 2004. Slovník mediální komunikace. Praha: Portál, s. 213

ŠAŠEK, Petr; TEJKALOVÁ, Alice N. (2013). Rámcování tématu státního zadlužování v agendě MF DNES a Práva před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2010. Acta Politologica 5, 2, 187–204. ISSN 1803–8220, s. 189

TRAMPOTA Tomáš, VOJTĚCHOVSKÁ Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál 2010, str. 100

Van GORP, B. The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. Journal of Communication [on-line]. 2007, 57(1): 60–78, str. 67. [cit. 2015-06-10]. DOI: 10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x.

VEREŠOVÁ, Marcela et al., 2011. Sociálna psychológia: človek vo vzťahoch. Nitra: Enigma Publishing. ISBN 978-80-89132-47-8.

7.2. Periodika

Československý sport, Praha, Československý sport, spol. s.r.o. 18. 7. – 21.9. 1992

Právo, Praha, Borgis, a.s. 12.8. – 1.9. 1996

Právo, Praha, Borgis, a.s. 8.9. – 5.11. 2000

Právo, Praha, Borgis, a.s. 6.8. – 5.10. 2004

Právo, Praha, Borgis, a.s. – 24.9. 2008

Právo, Praha, Borgis, a.s. 19.8. – 16.9. 2012

Rudé právo, Praha, Borgis, a.s. 18. 7. – 21.9. 1992

Sport, Praha, Československý sport, spol. s.r.o. 12.8. – 1.9. 1996

Sport, Praha, Československý sport, spol. s.r.o. 8.9. – 5.11. 2000

Sport, Praha, Ringier ČR, a.s. 6.8. – 5.10. 2004

Sport, Praha, Ringier ČR, a.s. 1.8. – 24.9. 2008

Sport, Praha, Ringier ČR, a.s. 19.8. – 16.9. 2012

7.3. Online zdroje

www.sport-nevidomych.cz/index.php?page=o_cszps

www.iwrf.com/resources/iwrf_docs/IWRF_Reporting_on_Persons_with_a_Disability.pdf